

UNIVERZITA KARLOVA

HUSITSKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

Canisterapie a hipoterapie jako způsob pomoci

Canistherapy and hippotherapy as a way to help

Bakalářská práce

Vedoucí práce:

PhDr. Jana Mottlová, Ph.D.

Autor:

Anna Dastychová

Praha 2023

Poděkování

Ráda bych poděkovala PhDr. Janě Mottlové, Ph.D. za odborné vedení, užitečné připomínky, věcné rady, ochotu a trpělivost, kterou mi především na konci zpracovávání bakalářské práce věnovala. Dále bych ráda poděkovala členům canisterapeutického spolku Léčivé tlapky z.s. za poskytnutí rozhovorů v příjemném prostředí a za velmi přínosné rady ke canisterapii v mojí osobní praxi i pro teoretickou část této bakalářské práce. Poděkování patří také mému příteli za psychickou podporu při psaní práce a za dodání odhodlání při ztrátě motivace k dokončení práce. Moje poslední, téměř největší poděkování, patří mojí skvělé fence husky Kire, která mě ke canisterapii dovedla a nyní se společnými silami snažíme dostat ke canisterapeutickým zkouškám.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou bakalářskou prací „Canisterapie a hipoterapie jako způsob pomoci“ vypracovala samostatně. Dále prohlašuji, že všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány, a že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 30.04. 2023

Anna Dastychová

.....

Anotace

Hlavní myšlenkou této bakalářské práce je alternativní léčba metodou canisterapie a hipoterapie. Práce má část teoretickou a praktickou. V teoretické části je kromě bližšího představení canisterapie a hipoterapie také popsáno několik dalších druhů zooterapie využívaných pro alternativní léčbu. Autorka se taktéž v této části zmiňuje o typech metod, díky kterým je možné využívat zvířata, a také v jakých formách je možné zooterapii poskytovat.

Cílem praktické části je porovnání canisterapie a hipoterapie mezi sebou – čím se odlišují a v čem se naopak doplňují. Pro praktickou část byl zvolen kvalitativní výzkum, konkrétně standardizovaný strukturovaný rozhovor. Autorka pak jako vhodné respondenty vybrala čtyři skupiny po pěti lidech. Těmi skupinami jsou canisterapeuti, hipoterapeuti, klienti canisterapie anebo klienti hipoterapie. Celá praktická část práce je zakončena celkovým shrnutím dat získaných z rozhovorů.

Klíčová slova

canisterapie, pes, terapie, hipoterapie, kůň, canisterapeut, zooterapeut, sociální pomoc, speciálně-pedagogická pomoc, klient

Annotation

The main idea of this bachelor's thesis is alternative treatment using canistherapy and hippotherapy methods. The thesis has a theoretical and practical part. In the theoretical part, in addition to a closer introduction to canistherapy and hippotherapy, several other types of zootherapy used for alternative treatment are also described. In this section, the author also mentions the types of methods trough which it is possible to use animals, as well as the forms in which zootherapy can be provided.

The aim of the practical part is to compare canistherapy and hippotherapy with each other – how do they differ and in what ways do they complement each other. For the practical part, qualitative research was chosen, namely a standardized structured interview. The author then selected four groups of five people as suitable respondents. These groups are canistherapists, hippotherapists, clients of canistherapy and/or clients of hippotherapy. The whole practical part of the thesis is completed with an overall summary of data obtained from interviews.

Keywords

Canistherapy, dog, therapy, hippotherapy, horse, canistherapist, zootherapist, social assistance, special-pedagogical assistance, client

Obsah

Obsah	5
Seznam zkratek	6
Úvod	7
1. Zooterapie (též animoterapie).....	9
1. 1. Canisterapie	10
1. 2. Hipoterapie	12
1. 3. Ostatní druhy zvířat pro zooterapii.....	15
2. Metody zooterapie	20
2. 1. Typy zooterapie	20
2. 4. Formy canisterapie /hipoterapie	24
3. Klient vybraných druhů zooterapie	29
3. 1. Klient canisterapie	29
3. 2. Klient hipoterapie	31
4. Praktická část.....	33
4. 1. Cíl výzkumu a výzkumné otázky	33
4. 2. Výzkumný vzorek.....	35
4. 3. Metoda výzkumné práce.....	36
4. 4. Sběr kvalitativních dat	37
4. 5. Způsob zpracování získaných dat.....	40
4. 6. Interpretace a diskuse výsledků výzkumu	41
4. 7. Vyhodnocení výzkumných otázek.....	47
Závěr	57
Seznam použité literatury	59
Seznam příloh	63
Přílohy	64
Příloha č. 1: Otázky pro všechny skupiny respondentů.....	64
Příloha č. 2: Přepis všech rozhovorů	66

Seznam zkratek

ADD – (Attention Deficit Disorder) porucha pozornosti bez hyperaktivity

ADHD – (Attention Deficit Hyperactivity Disorder) porucha pozornosti s hyperaktivitou

Aj. – a jiné

Apod. – a podobně

Arteterapie – psychoterapeutická léčba za pomoci kresby či jiného výtvarného projevu klienta

Atd. – a tak dále

Canisterapeut – člověk, který složí canisterapeutické zkoušky se psem

Canisterapeutický pes – pes, který za pomoci canisterapeuta složí canisterapeutickou zkoušku

Canisterapeutický tým – canisterapeut s canisterapeutickým psem

CTA – Canisterapeutická Asociace

ČHS – Česká hiporehabilitační společnost

ČR – Česká republika

DMO – dětská mozková obrna

Hipoterapeut – licencovaný a v oboru vzdělaný člověk poskytující hipoterapii (Ačkoli nejde o ČHS uznaným oficiálním pojmem, pro tuto práci byl volen pro lepší orientaci a snadnější pochopení.)

IAHAIO – (International Association of Human-Animal Interaction Organizations) Mezinárodní asociace organizací zabývajících se vztahy mezi lidmi a zvířaty

IZS ČR – Integrovaný záchranný systém České republiky

LDN – léčebna dlouhodobě nemocných

Muzikoterapie – léčba za pomoci hudby (hudebních prvků)

Tzv. – takzvaný

Zooterapeut – člověk mající složené speciální zkoušky s daným druhem zvířete

Zooterapeutické zvíře - zvíře, které za pomoci zooterapeuta složí speciální zkoušku

Úvod

Bakalářská práce se zabývá využitím canisterapie a hipoterapie. Okrajově také zmiňuje využití dalších zvířecích druhů v zooterapii. Cílem bakalářské práce jakožto celku je poskytnout čtenáři ucelený náhled na možnosti využití jednotlivých druhů zooterapií pro konkrétního klienta či klienty. Tím je především myšlen popis jednotlivých druhů zooterapií objasňující vhodnost volby/výběru daného druhu zooterapie pro zlepšení konkrétních problémů či jako prevence těchto problémů potenciálních klientů. Dále má teoretická část práce také informovat o tom, pro jakou skupinu klientů je který druh zooterapie vhodný či naopak nevhodný. Teoretická část práce má usnadnit výběr alternativního či spíše doplňkového způsobu pomoci pro klienty s jakýmkoli handicapem – od špatné nálady přes poúrazový stav až po těžké kombinované postižení, ale také pro klienty fyzicky i psychicky zdravé (například děti ve škole či školce).

Motivací pro volbu tématu této bakalářské práce byl několikaletý zájem autorky o canisterapii, který se v posledních dvou letech přehoupl i v praxi vykonávanou pod dohledem licencovaného canisterapeutického týmu.

Práce je členěna do devíti kapitol. První tři kapitoly tvoří teoretickou část práce a posledních šest kapitol tvoří praktickou část práce. Teoretická část byla zpracována z odborných zdrojů, ale pro jejich nízký počet bylo zvoleno i několik neoborných bibliografických, periodických a internetových zdrojů. Kvalita práce tím nijak ohrožena nebyla, ba naopak. Mnoho neoborných zdrojů vysvětluje a doplňuje data získaná z odborných zdrojů. Různé spojitosti zooterapie s psychickým i fyzickým stavem člověka nelze najít pouze v odborné literatuře a člověk, který se o tomto léčebném spojení chce dozvědět o něco více, si musí pročíst i několik neoborných knih zabývajících se mimo jiné také funkčností psychiky zvířat.

V první kapitole je rozebrána zooterapie jakožto celek. Ve dvou podkapitolách je zde vymezena canisterapie a hipoterapie, které jsou pro tuto práci hlavními tématy. Poslední podkapitola shrnuje ostatní zvířecí druhy využívané pro zooterapii.

Druhá kapitola je zaměřena na metody zooterapie. Ve dvou podkapitolách, v jednotlivých odstavcích pro přehlednost, jsou popsány metody (AAA, AAT, AAE, AACR) zooterapie a programy uskutečňující zooterapii.

Třetí kapitola shrnuje informace o tom, kdo všechno se může stát klientem canisterapie či hipoterapie, nebo také obou zooterapií. Dále tato kapitola shrnuje zařízení, kde se

canisterapie a hipoterapie mohou provádět. Kapitola je zakončena výčtem některých léčebných účinků canisterapie i hipoterapie.

Hlavním cílem praktické části bylo za pomoci rozhovorů vyhodnotit a následně výsledným shrnutím porovnat zkušenosti canisterapeutů a klientů canisterapie, a porovnat zkušenosti hipoterapeutů a klientů hipoterapie, poskytnout čtenáři náhled na rozdíly canisterapie a hipoterapie z pohledu zooterapeutů (canisterapeuti a hipoterapeuti) a klientů (buď těch, co prošli pouze jednou ze zmiňovaných terapií, nebo ideálně těch, kteří prošli/prožili oba zmiňované druhy zooterapie). Jako vedlejší cíl praktické části této bakalářské práce je náhled na porovnání výhod a nevýhod canisterapie a hipoterapie.

Čtvrtá až devátá kapitola jsou kapitolami praktické části. Čtvrtá kapitola objasňuje, co je cílem praktické části a jsou zde připojeny také výzkumné otázky, které jsou vyhodnoceny v poslední deváté kapitole. V páté kapitole je popsána volba cílových skupin, které se pro tuto práci zdály autorce nejvhodnějšími. Šestá kapitola vysvětluje a popisuje volbu techniky sběru dat. Jak sběr dat probíhal a vznikál, je popsáno v následující sedmé kapitole. V osmé kapitole se čtenář dočte o tom nejdůležitějším a nejpřínosnějším z celé praktické části a tím je shrnutí rozdílů, informací a poznatků z rozhovorů.

Práce by měla obsahovat také kapitolu shrnující welfare zvířat používaných pro zooterapii. Tato kapitola byla vynechána kvůli obsáhlosti již zmíněných kapitol. Vynechání této kapitoly ale neznamená, že by se jednalo o něco nedůležitého. Principiálně na správném welfare záleží nejvíce, protože pokud není zvíře v pořádku (zdravé a v dobrých podmínkách), nemůže poskytovat žádnou službu. Zdraví a pohodlí zvířete je vždy primární a stojí i nad poskytováním dalších služeb jako je například zooterapie.

1. Zooterapie (též animoterapie)

Pozitivní a léčivý vliv zvířete na člověka (nejen na jeho psychické zdraví, ale samozřejmě také na fyzické zdraví) je obecně známý fakt. Ovšem nemůžeme si myslet, že by zvíře, ať už jde o jakýkoli druh, bylo náhradou za odbornou lékařskou péči. Léčivá moc zvířat nenahrazuje žádné léky, ani nedokáže vyléčit jakoukoli nemoc (nebo vyřešit problém), ale může léčbu podpořit, zpříjemnit a urychlit.

U psů lze hovořit i o možnosti nálezu (a potažmo podchycení) závažného onemocnění, ještě před stanovením a ověřením diagnostiky odborným lékařem. Pes díky svému velmi vyvinutému čichu a citlivému vnímání (tzv. šestý smysl), dokáže z přirozeného lidského pachu vycítit například zárodek rakoviny, nebo začínající epilepsii. Takto speciálně vycvičení psi se nazývají asistenční psi a na rozdíl od canisterapeutických jsou s konkrétním člověkem bez přestávky.

Zooterapie je jeden z mnoha využívaných druhů terapií ve speciálně-pedagogické praxi a to pro svou jedinečnost (jako jediná metoda využívá živé zvíře jako prostředek terapie) a pozitivní výsledky. Zooterapie je tedy pozitivní působení či až jakousi léčbou člověka zvířetem. Zooterapie neboli terapie se zvířaty, je taktéž souhrnným termínem pro rehabilitační metody a metody sociální podpory zdraví. Při těchto metodách se pro kontakt mezi člověkem (klientem) a (terapeutickým) zvířetem využívá pozitivního působení obou zúčastněných stran vzájemně. Různá literatura používá významově stejné pojmy, které ale mnohdy při překladu působí nevystižně a někdy mohou být pro čtenáře po překladu velmi zavádějící. Nejčastěji se proto v české literatuře setkáváme s pojmy zooterapie či animoterapie.

Pro tuto bakalářskou práci je pro lepší orientaci využíván pojem nadřazený - zooterapie, který zastřešuje všechny pojmy dle využívaných zvířat. Druhů zvířat se v zooterapii využívá velmi mnoho a s velkou pravděpodobností budou nové a další druhy zvířat pro zooterapii (a také pro speciální výcvik pro vykonávání zooterapie), přibývat. Některé dlouhodobě a často využívané druhy zvířat nesou svůj vlastní jedinečný název dle konkrétního druhu zvířete. Nejčastěji se proto můžeme setkat s canisterapií (terapie se psem) a hipoterapií (terapie s koněm či miniaturním koněm). Dále se může jednat o běžná domácí zvířata (petterapie), hospodářská zvířata anebo s nimi související terapeutická práce s hospodářskými zvířaty (farmingterapie), exotická zvířata, zvířata žijící v zoo atd. I v těchto skupinách zahrnující více zvířat, jsou jednotlivé zvířecí druhy, které se využívají častěji, a proto mají svůj specifický název. Ten je sestaven nejčastěji opisem či názvem druhu zvířete

a přidáním slova terapie. Dále jsou tedy vypsány podrobněji některé skupiny i druhy zvířat se stručnými definicemi o dané skupině.

Zooterapie jakožto i všechny její poddruhy má zastřešující organizaci starající se o vztahy mezi lidmi a zvířaty – jde o jakousi formu dozoru nad případným týráním a zanedbáváním lidí či zvířat. Jedná se o organizaci, která se nazývá International Association of Human-Animal Interaction Organizations (IAHAIO; přeloženo do češtiny - Mezinárodní asociace organizací zabývajících se vztahy mezi lidmi a zvířaty). Tato organizace si klade za cíl „*podporovat výzkum, vzdělávání a výměnu informací na mezinárodní úrovni.*“ (Bicková, 2020, s. 23) IAHAIO byla založena roku 1992 a Česká republika se členem stala o tři roky později. (Bicková, 2020; Velemínský, 2007)

1. 1. Canisterapie

Pes je od pradávna tvorem společenským a je součástí života člověka. Dříve plnil pes funkci spíše loveckou, hlídačskou nebo pasteveckou. Například využití záchranářských psů bylo ve Švýcarsku nebo v Anglii zaznamenáno až v 18. století. Psi se zde využívali k léčbě duševně nemocných. (Galajdová, 1999) Pes sice vždy nestál po boku člověku jako přítel, ale v posledních několika desetiletích až stoletích je nemalé části lidstva nejen nejlepším přítelem, ale pro některé je i jedinou šancí na plnohodnotný a příjemný život bez psychických a fyzických obtíží. Tím jsou samozřejmě myšleni psi vodící, psi asistenční a v neposlední řadě také psi canisterapeutičtí. Každý z těchto psů má speciální výcvik a je pomocnou „tlapkou“ pro svého majitele. Například člověk nevidomý sice bez psa vodícího přežije, ale pes je pro něj podpora jak společenská, tak psychická i fyzická. Člověk nevidomý se totiž s vodícím psem zařadí do společnosti mnohem snadněji, nepříjde si tolik osamělý, ani pokud nikoho jiného nemá, a nezapomínejme na podstatu samotného výcviku vodícího psa – vodící pes je pro nevidomého především tzv. očima a pomáhá mu i s orientací v prostoru. Asistenční pes je na tom ve své podstatě stejně. Svému majiteli je po boku celý den a to každý den v týdnu. Takový pes má za úkol svému majiteli usnadnit život s jeho handicapem, psychickou nemocí či dokonce držet nad svým majitelem dozor z hlediska zdravotního (například kvůli nečekaným záchvatům či jiným zdravotním obtížím vyžadující neustálý dohled).

Pes canisterapeutický je jakýmsi spojením asistenčního i vodícího psa, ale zároveň je i od těchto dvou druhů speciálně vycvičených psů odlišný. Na canisterapii ani na canisterapeutického psa se nevztahuje žádný konkrétní zákon, který by umožňoval člověku si o takového pomocníka požádat jako v případě vodících psů. Canisterapii vykoná-

vající nejčastěji proškoleným dobrovolníkem si lze sjednat či domluvit soukromně. Ať už se jedná o canisterapii pro jednoho konkrétního klienta, nebo o canisterapii do domova pro seniory apod., sjednává se canisterapie vždy se svolením všech zúčastněných. Při sjednávání canisterapie je nutné vždy sepsat smlouvu, kde je uvedeno, že canisterapii vykonává canisterapeut s osvědčením o vykonání canisterapeutické zkoušky s jeho psem, který taktéž úspěšně složil canisterapeutickou zkoušku.

Canisterapeutický pes se svým léčitelským a terapeutickým posláním pro lidi existoval v České republice už před rokem 1993, ačkoli termín canisterapie vznikl až právě během roku 1993. Zasloužila se o to česká průkopnice v oboru canisterapie PhDr. Jiřina Lacinová, která je zároveň autorkou tohoto pojmu. (Velemínský, 2007) Původně se tak měla tato speciální terapie se psem nazývat pouze v České republice, ale pojem canisterapie se pro svou univerzálnost rozšířil a začal se využívat i v mnoha dalších zemích téměř po celém světě. Ne však v každé zemi je pojem canisterapie zaveden do všech pramenů. Příkladem je anglosaská literatura, kde je pro tuto formu terapie používáno velmi jemné označení: „léčení prostřednictvím domácích miláčků“, které i přes svou krásu je velmi zavádějící. Termín canisterapie je odvozen od druhu zvířete, se kterým je tato léčivá aktivita provozována. Důkazem je překlad slov, ze kterých je termín složen - *canis* (= slovo latinského původu, znamená *pes*) a *terapie* (= z řeckého původu, překládáno jako *léčba*).

Nejednotnosti v terminologii se věnoval v roce 2002 i mezinárodní seminář o zooterapii, kde se účastníci shodli, že by kromě jednotné terminologie měla vzniknout i jednotná organizace zaštiťující celý obor canisterapie. Proto byla následně v roce 2003 vytvořena Canisterapeutická asociace (CTA) usilující o status odborného a organizačního garanta pro jakoukoli canisterapeutickou činnost. Cílem CTA bylo dosáhnout jednotného a kvalifikovaného testovacího řádu pro canisterapeutické psy, aby složené zkoušky byly srovnatelné a odborně zaštitěné. Bohužel dobře promyšlený a přínosný záměr asociace se nepodařil a organizace zanikla. (Velemínský, 2007)

„Léčebné účinky života se psem nejsou objevem moderní psychologie, lidé je znají již tisíce let.“ (Krumlovská, 2015, s. 29) Podstatou canisterapie je tedy interaktivní léčebné působení psa (či psů) na člověka anebo na skupinu lidí. Pozitivní působení psem na člověka, má samozřejmě léčebný vliv na bio-psycho-sociální zdraví člověka, ale zároveň toto působení má přínos i pro samotného působitele – psa. Při pozitivním působení je kladen důraz především na řešení problémů sociálně-integračních, psychologických a citových (především působení na staré a opuštěné lidi nebo děti má vliv na příznivý citový vývoj). (Krumlovská, 2015) Pozitivní působení na fyzické zdraví člověka je druhotné. Cílem ca-

nisterapie není jen aktivizace klienta, ale jak již bylo zmíněno, i zlepšení sociálního, psychického a také fyzického stavu klienta. U některých klientů může být cílem i samotné snížení velkého množství léků.

Jelikož je canisterapie pouze podpůrná forma rehabilitace se sociálními prvky – tedy neléčí nemoc přímo, ale napomáhá v léčebném procesu – může velmi snadno najít uplatnění u mnoha různých skupin lidí. Tyto skupiny se mohou lišit nejen věkem nebo druhem a mírou handicapu či nemoci, ale také různou příslušností k sociální vrstvě, etnicitě, náboženskému vyznání atd. Jinými slovy řečeno, canisterapie je vhodná pro všechny lidi naprosto bez jakéhokoli rozdílu. Nejčastěji se však s canisterapií dochází do domovů seniorů, center pro zdravotně postižené děti, speciálních škol, mateřských škol, základních škol, dětských domovů, středních odborných škol (hlavně zdravotnické obory), center pro zdravotně postižené dospělé, nemocnic (například oddělení dětské onkologie), psychiatrických nemocnic, ústavů pro mentálně anebo fyzicky postižené lidi, adiktologických center, věznic, hospicových domů a dle zájmu canisterapeuta či klienta i do jiných dalších zařízení.

1. 2. Hipoterapie

Stejně jako u canisterapie, je i u hipoterapie terminologie složitější. Většina odborné literatury považuje hipoterapii jako jedno z odvětví hiporehabilitace. Odborná literatura tedy uvádí hiporehabilitaci jakožto nadřazený pojem, ale u pojmů podřazených (k pojmu hiporehabilitace) se odborná literatura opět plně neshoduje. Pro tuto práci je tedy využit nejčastější model rozdělení – hiporehabilitace jako nadřazený pojem zahrnující pod sebe hipoterapii, léčebné pedagogicko-psychologické ježdění a parajezdecktví. Všechny tyto tři pojmy podřazené se navzájem ovlivňují a mají vždy nějakou malou část společnou. (Velemínský, 2007) O sjednocení nejen téměř veškeré terminologie, ale i standardů k hiporehabilitaci jako celku (hiporehabilitaci zahrnující vše výše zmíněné) se zasloužila Česká hiporehabilitační společnost (ČHS). Tato společnost byla založena roku 1991 jako sjednocující a zaštiťující společnost pro všechny spolky a organizace zabývající se jakoukoli součástí hipoterapie (samotným vykonáváním hiporehabilitace, terapie s koněm, zákony atd.) Zakladateli České hiporehabilitační společnosti byli (a jsou) majitelé terapeutických klubů s koňmi, zaměstnanci či ředitelé léčeben a ústavů – šlo tedy o lidi z oboru zdravotnictví, kteří dobře znali diagnózy i projevy neuróz, handicapů a dalších onemocnění a zároveň spatřovali možnost léčby těchto klientů (pacientů) v hipoterapii, tedy v léčbě za pomoci koně. (Hermannová & Münichová & Nerandžič, 2014)

Kůň je společníkem člověka již od dávných let. Před 5 až 6 tisíci lety byl kůň pro člověka pouze zdrojem potravy, ale poté nastal zvrat a koně se stali pro člověka společníkem a pomocnou silou. První zmínky alespoň o *nějakém* přínosu pro zdraví člověka díky koni přicházejí od jihoamerických indiánů, kteří pokládali bojovníky břichem přes hřbet koně. Rytmus kroku koně byl pro bojovníka nepřímou srdeční masáží a zároveň mu tento pohyb podporoval zdravější dýchání. Opravdové zmínky se však datují až od 17. století a pocházejí z Německa. (Nerandžič, 2006) O století později pak úplně první autor uvádí, že existují souvislosti mezi krokem koně a přenosem „*pohybujícího se koňského hřbetu na člověka s léčebným procesem.*“ (Nerandžič, 2006, s. 83)

Hipoterapie neboli terapie/léčba za pomoci koně, působí v oboru fyzioterapie a ergoterapie, psychoterapie, logopedie a sociální rehabilitace. Hipoterapie je léčebná rehabilitačně-terapeutická metoda, která využívá vzájemného působení/přenášení energie koně na člověka. Při rehabilitačním působení jde především o využívání koňského hřbetu. Přesněji řečeno, jde o využívání pohybu koňského hřbetu „*při rytmickém kroku, přičemž záleží na jeho délce, frekvenci a čistém provedení.*“ (Nerandžič, 2006, s. 93) Hipoterapie ale není jen o léčebném ježdění. Hipoterapeutický proces se dělí na dvě roviny. První rovinou je zmiňované léčebné ježdění, které je zprostředkováno koňským hřbetem a jeho specifickým rytmickým pohybem v kroku. Tento pohyb je pro celé lidské tělo (svaly, klouby, srdce, plíce, mozek ...atd.) velmi přínosný. Pro tělesně handicapované představuje pohyb koňského hřbetu v kroku náhradu běžné chůze a pohyb zdravého člověka. Pro člověka, který nemůže z jakéhokoli důvodu chodit, hýbat nohama, nebo má jen z části omezenou hybnost od pasu dolů, ale zároveň může na koni sedět ve vzpřímené poloze, je koňský hřbet vlastně jakousi kompenzační pomůckou, náhradou za dolní končetiny. Kůň svým pohybem hřbetu nutí člověka balancovat a tím se člověku aktivují svaly stejné jako zdravému chodícímu člověku při chůzi. Ať už klient na koni sedí či leží, kůň svým pohybem v každém případě nutí jezdce na svém hřbetě neustále držet rovnováhu, aby nespádl. Díky nucenému, ale přirozenému balancování nutí člověka/jezdce aktivovat své svaly, šlachy a klouby a tím se probouzí i nervové dráhy, které následně ovlivňují mozek a míchu. Působení při hipoterapii je obousměrné – klient se učí přizpůsobovat pohyb těla (balancováním) i dech a srdeční tep koni a zároveň kůň se snaží vyjít vstříc/přizpůsobit se klientovu pohybu a možnostem. Proto se také druhá rovina hipoterapeutického procesu zaměřuje na psychologickou stránku vztahu mezi člověkem/klientem a koněm. Tato rovina je bohužel využívána méněkrát než rovina léčebného ježdění. Důvodem je rozdílný počet klientů, kteří potřebují léčebně rehabilitační jízdu spíše než terapeutickou práci kolem koní. V této druhé

rovině, tedy hipoterapie v tom terapeutickém kontextu, se týká především práce s koněm ze země (člověk ovládá koně ze země pouze vodítkem a slovními povely), dále pak všechna práce ve stáji, péče o koně (hřebelcování, čištění kopyt, rozčesávání hřívy atd.), *mazlení* a hlazení koně a samozřejmě i zábavnou formou probírána teorie týkající se koní (formou výuky zakončenou testem s odměnou, například diplom nebo jízda navíc). (Nerandžič, 2006; Hermannová & Münichová & Nerandžič, 2014)

Při hiporehabilitaci (v rámci hipoterapie) sedí/leží klient přímo na hřbetě koně bez sedla, pouze na slabé dece s madly. Madla jsou upevněna přes deku kolem trupu koně a jsou tak pevným bodem, za který se může klient chytit. Jde o soulad pohybu koně i člověka/klienta a díky jízdě přímo na hřbetě bez sedla je souznění pohybů větší a cítění všech pohybů mnohem intenzivnější. Hipoterapie je metoda, kterou nelze nahradit jinou terapií ani jinou zvířecí terapií. Její přínos tkví ve zvoleném druhu zvířete, proto ji nelze nahradit například canisterapií, ačkoli i pes dokáže vytvořit s člověkem neuvěřitelně silný vztah. Ten vztah i terapie jsou založeny na jiném základě, plní jiné funkce a v podstatě se spolu spíše doplňují, než že by spolu soupeřili. (Hermannová & Münichová & Nerandžič, 2014)

„Cílem hipoterapie je trénink centrální nervové soustavy a posunutí této schopnosti až k individuální hranici, v souladu s kapacitní schopností postiženého jedince zpracovávat informace.“ (Nerandžič, 2006, s. 93) Obecněji by se cíl hipoterapie dal vykládat jako celkové zkvalitnění života klienta, kterého je dosaženo při největší aktivizaci klienta. Jakmile ovšem u klienta dojde ke zlepšení stavu (fyzického, mentálního, sociálního i psychického), terapeut a zbytek multidisciplinárního týmu musí na tyto změny okamžitě reagovat a upravit (nejčastěji jde o zvýšení zátěže) terapeutický plán. (Nerandžič, 2006; Hermannová & Münichová & Nerandžič, 2014)

Multidisciplinární tým pro hipoterapii se skládá z lékaře (specialisty), cvičitele koní pro hiporehabilitaci (různí autoři uvádějí také jako pojem jezdecký instruktor; jedná se o osobu zodpovědnou za výcvik a zdraví koně, za správný chod stáje a za kvalitní komunikaci s terapeutem), fyzioterapeuta a ergoterapeuta, speciálního pedagoga, sociálního pedagoga, sociálního pracovníka, psychiatra, psychologa či psychoterapeuta, pomocníka (někteří autoři do skupiny pomocníků řadí i vodiče koně; pomocník je *„plnoletá osoba se znalostí práce s koňmi a zároveň zdravotně postiženými lidmi; jeho náplň práce vychází z požadavků hipoterapeutického týmu“* (Jiskrová & Casková & Dvořáková, 2010, s. 70)), terapeuta či v hiporehabilitaci vyškoleného koordinátora (terapeut dohlíží na správnou volbu metody či techniky hipoterapie, vybírá vhodného koně pro konkrétního klienta a řídí či koordinuje práci všech ostatních členů týmu), logopeda (řídí rozvoj komunikačních doved-

ností klienta) a samozřejmě speciálně trénovaného koně. Ne vždy musí být každý multidisciplinární tým (hipoterapeutický tým) složen ze všech výše vyjmenovaných odborníků. Základním jádrem vždy přítomných odborníků jsou rozhodně lékař (specialista), cvičitel koní, fyzioterapeut či ergoterapeut (záleží na stavu klienta) a terapeut, který vede celý tým. Ostatní odborníci jsou do týmu přivoláváni podle druhu klienta. Hipoterapeutický tým se začíná tvořit v momentě, kdy lékař stanoví u klienta diagnózu a jeho aktuální stav, a doporučí (či zamítne, ale v tom případě tým nemůže vzniknout) hipoterapii jako jednu z podpůrných metod léčby. Lékař může terapeutovi poradit, podle stanovené diagnózy a stavu klienta, s výběrem nejvhodnější začínající metody hipoterapie, tak aby byla pro klienta co nejvíce přínosná a efektivní. V momentě vývoje stavu klienta, ať už k lepšímu či horšímu, by se měli změnit i metody hipoterapie, popřípadě po znovu zhodnocení stavu klienta hipoterapii přerušit či dokonce plně zrušit. (Nerandžič, 2006; Jiskrová & Casková & Dvořáková, 2010; Hermannová & Münichová & Nerandžič, 2014)

1. 3. Ostatní druhy zvířat pro zooterapii

Bicková (2020) uvádí kromě canisterapie a hipoterapie i další druhy zvířat využívaných k zooterapii. Uvádí tedy například felinoterapii (léčba za pomoci koček), ornitoterapii (léčba za pomoci ptactva, především za pomoci papoušků), delfinoterapii (léčba za pomoci delfínů) a dále uvádí skupiny zvířat. Každá ze skupin je tvořena zvířaty, která mají něco společného a jsou uváděny i jinými autory. Jedná se konkrétně o skupiny, které se nazývají: terapie za pomoci malých domácích zvířat (tato skupina se často označuje v cizojazyčné odborné literatuře jako petterapie a patří do ní například křeček, morče (caviaterapie), (zakrslý) králík, akvarijní rybičky, obojživelníci (žáby), plazi (ještěři, hadi, želvy) Velemínský (2007) a dále připisuje fretku, potkana, myš, krysu a činčilu), terapie za pomoci hospodářských zvířat (patří sem kozy, ovce, prasata aj., patří sem i farmingterapie, která bude popsána níže), terapie za pomoci volně žijících zvířat (ještěrky, žáby, hadi, veverky, vakoveverky, poletuchy aj.) a terapie za pomoci exotických zvířat (myšleno záchranné stanice a zoologické zahrady – například terapie s opicemi nebo terapie se slony). Velemínský (2007) navíc uvádí ještě lamaterapii (léčba za pomoci lam), insektoterapii (léčba za pomoci hmyzu, například pavouci, strašilky, roháči, brouci aj.) a jako jednu z dalších možností volby zvířecího druhu - poštovní holuby. Samozřejmě zde nejsou vyjmenovány všechny zvířecí druhy, protože těch je mnohem více, a jelikož ke všem není moc dalších podrobností, budou zde uvedena pouze jako příklady možných dalších zvířecích druhů k využití pro zooterapii. Jako další druhy zvířat mohou být tedy jmenovány

například pískomilové, osmáci a včely (v odborné literatuře lze najít pod pojmem apiterapie, čili léčba za pomoci včel a včelích výrobků).

Jak již bylo zmíněno výš, kromě psa pro canisterapii a koně pro hipoterapii je pro zooterapii spousta dalších vhodných zvířecích druhů. Mezi třetí nejčastější typ zooterapie se řadí felinoterapie, což je léčba/terapie za pomoci kočky. Kočka je velice vhodná pro lidi, kteří se bojí psů či koní, nemají možnost docházet či dojíždět za hipoterapií, nebo prostory ve kterých se nacházejí, neumožňují návštěvy canisterapie, nebo pro lidi kteří mají kočky prostě rádi či raději než jiné zvíře.

Člověk jako terapeut musí dobře znát komunikační projevy primárně své terapeutické kočky ale i koček obecně. Dobrý zooterapeut by měl svým klientům o své kočce nejen říct nějaké základní i zajímavé informace, ale měl by také umět popsat a vysvětlit chování a projevy své terapeutické kočky. Mezi základní zvukové projevy patří mňoukání a vrnění. Když kočka vrní, je to vždy známkou spokojenosti, ale u mňoukání musí terapeut vždy vědět, kdy je kočka ještě v dobré náladě a kdy naopak už ji terapie nebaví či dokonce je jí nepříjemná. Důležité je ale také vnímat postoj a řeč těla kočky. To jak nahne hlavu, jaké má postavení uší, nebo v jaké pozici má ocas, nám mnoho řekne o její aktuální náladě a pocitech.

S kočkou jako terapeutickým zvířetem můžeme pracovat například i v posteli klienta. Ležící klient může mít kočku na klíně nebo mu může ležet na dece v posteli. Pokud klient svolí, může si kočka v posteli hrát s nějakou oblíbenou hračkou. Role klienta je v tomto případě možná pasivní (pouhé pozorování hry), nebo aktivní (sám klient podněcuje kočku ke hře). Pokud jde o klienty, kteří mohou chodit nebo se více pohybovat, stojí za zvážení i procházka na vodítku po zahradě nebo jen po chodbě. Kočky lze dobře využít i v edukaci předškolních dětí, dětí na základní škole a dětí postižených.

Dalším typem zooterapie, který je v ČR rozšířenějším, je terapie za pomoci malých domácích zvířat. Jak již bylo zmíněno výše, někdy se této terapii říká anglickým pojmem petterapie. S tímto pojmem ale někteří autoři plně nesouhlasí, protože dle nich může být zavádějící. Jednotlivé zvířecí druhy v této skupině většinou nemají své vlastní označení, ale například léčba za pomoci morčete ho má – caviaterapie. Vlastní označení nemívají z důvodu zbytečnosti dalších cizích názvů. Terapie za pomoci malých domácích zvířat neléčí žádné fyzické obtíže, jako je tomu u canisterapie a hipoterapie. Tato malá zvířátka se využívají spíše pro zlepšení psychiky a dobré nálady. Výjimečně se některé zvířecí druhy mohou využívat jako pomocníci při odbourávání fobií z nich samých (abnormální

strach z hadů (=ofidiofobie), z pavouků (=arachnofobie), z myší, krys nebo potkanů (=musofobie), z žab (=ranidafobie)).

Následující typ zooterapie je známý, přesto v ČR ne tak často využívaný. Jedná se o ornitoterapii neboli léčba za pomoci ptactva. Při ornitoterapii je možné využívat všech možných druhů ptactva, například lze jmenovat holuby, slepice, kachny, pštrosy, plameňáky, čápy, pávy, tučňáky, sovy a dravce – káně, orel, poštolka, sokol a kondor. Ovšem nejvyužívanějším druhem z řad ptactva jsou papoušci všech možných druhů. U papoušků je potřeba počítat hned s několika komplikacemi. Jelikož se dožívají několika desítek let, je třeba počítat s dlouhodobým závazkem. Další komplikací je přítomnost možnosti poranění klienta (klovnutí či škrábnutí drápem) v momentě, kdy se papoušek cítí ohrožen a terapeut včas nezakročí. Poslední větší komplikací je potřeba papouška být v opravdu klidném prostředí naplněném přátelskou atmosférou. Papoušci umějí velmi dobře vycítit pravé lidské emoce i přes lidskou přetvářku, a tak se může papoušek při špatné atmosféře cítit nesvůj, dokonce může opravdu trpět depresemi. Působení při terapii je obousměrné, čili papoušek působí kladně na psychiku klienta a zároveň klient dodává potřebnou pozornost papouškovi. Terapii je možné provádět ve dvou formách – buď je pták chován přímo v zařízení, nebo terapeut s vlastním papouškem či jiným ptákem do zařízení či k lidem dochází. Ornitoterapie je kvůli potřebě klidného prostředí vhodná pro seniory v domovech či LDN anebo pro lidi s Alzheimerovou chorobou. Pro přínos psychický je vhodná pro děti s ADHD a ADD, pro lidi s emocionálními problémy, pro lidi s mentálním postižením, pro lidi s neurologickými diagnózami. (Velemínský, 2007)

Další z typů zooterapie, které v ČR vykonává malé množství lidí, je lamaterapie. Jde o léčbu za pomoci lam. Jako terapeutické se považuje využívání lamatrekingu, hrátek s lamami, péče o lamy a vše co k tomu patří. Lamatreking jsou vycházky s lamou či více lamami na ohlávce a vodítku. Při takové procházce je možné povídat o vzniku lamí farmy nebo třeba o chování lam. Pokud majitelé lamí farmy mají uzpůsobený pozemek, je možné s lamou na vodítku procházet různé překážky, slalom nebo je krmit. Péče o lamy je větší součástí jak lamatrekingu tak hrátek s lamami. V rámci terapeutické hodiny, je důležité, aby si klient díky péči utvořil s lamou vztah. Lama je plašší a ne tak spontánní jako pes, proto se k ní musí přistupovat pomaleji, nebýt zbytečně moc hluční a nedělat příliš rychlé a neočekávané pohyby. (Naše nabídka...,2017)

Na péči o zvíře je založena i další ze zooterapií – farmingterapie. Mnoho autorů uvádí pojem farmingterapie jako synonymum pro terapii za pomoci hospodářských zvířat. V podstatě se nemylí, jen je lepší přesnější definice těchto dvou téměř identických terapií.

Terapie za pomoci hospodářských zvířat je klasická léčba za pomoci koz, ovcí, prasat, krav, oslů a za pomoci spousty dalších zvířecích druhů chovaných na statcích či farmách. Na rozdíl od této terapie, která probíhá stejně jako například terapie za pomoci malých domácích zvířat – tedy hlavně mazlení a péče o ně – je farmingterapie nejen o mazlení a péči o zvířata, ale také o práci na farmě/statku, kterou je nutno vykonávat každý den, aby byl zajištěn dobrý chod farmy. Jde o práci typu krmení, kydání pastvin a boxů, příprava krmiva, sekání trávy, údržba výstroje (sedel, ohlávky, vodítek atd.), zajišťování pitné vody, zajištění pohybových aktivit pro zvířata, aby se nenudila, nezačala přibírat na váze a neochably jim svaly.

Stejně jako canisterapie, má i další typ zooterapie českého autora/zakladatele. Canisterapie existovala již dlouho před pojmenováním PhDr. Jiřinou Lacinovou, a stejně tomu je i u apiterapie. Léčba za pomoci včel a všeho včelami vytvořeného, existovala již dávno, ale na léčebný účinek bylo pozapomenuto. Až v 19. století tuto léčbu znovu obnovil český hobby-včelař Dr. Filip Terč. Metody zmodernizoval a poupravil chyby či mezery, které do té doby apiterapie měla. Nejčastější terapeutickou metodou je inhalace – vdechnutí teplého a vlhkého vzduchu složeného z medu, mateří kašičky, propolisu a pylu. Některé metody apiterapie lze provádět i ve své domácnosti bez nutnosti dojíždět za specialisty (ale například léčbu jedem je nutno provádět pouze pod dohledem odborníků, kteří vědí, co se může stát při větší dávce). Léčebný účinek je za pomoci včel a všeho co včely vytvoří, čili med, mateří kašičku, propolis, vosk i jed. Dále má léčivý účinek například pyl, který díky včelám může vzniknout, nebo i samotná péče o včelstvo – včelařství (apiterapie v podobě včelařství se využívá například v ženské věznici Velké Přílepy). Apiterapie je vhodná preventivně hlavně pro děti, seniory a doporučuje se i sportovcům. Jako pomoc při léčbě konkrétních nemocí či obtíží je vhodná pro lidi s nejrůznějšími alergiemi, astmaty a jinými obtížemi souvisejícími s dýchacím ústrojím, imunitním systémem, nebo i psychickými obtížemi (deprese apod.). (Apiterapie, 2022)

Delfinoterapie neboli léčba za pomoci delfínů se provozuje jen na velmi málo místech po světě. Česká republika k nim prozatím bohužel nepatří. Nejbližší ČR se delfinoterapie provozuje v německém Nürnbergu, o něco dále pak v ukrajinském Sevastopolu, izraelském Eilat a nejdále pak v Americe na Floridě. Delfinoterapie je vhodná pro děti s narušeným sociálním kontaktem a komunikací (autismus, poruchy chování apod.), děti s mentálním, tělesným nebo kombinovaným postižením, děti s centrálními obrnami, osoby s Downovým syndromem, osoby s opožděným vývojem řeči, osoby s psychickým onemocněním, osoby v poúrazovém stavu apod. Pozitivní vliv delfinoterapie je přínosný pro

fyzickou stránku, psychickou a emocionální stránku, sociální stránku, pro komunikační rozvoj, větší sebevědomí, zklidnění a pro uvolnění. Doba trvání a přístup v delfinoterapii jsou naprosto odlišné od přístupu a doby trvání canisterapie či hipoterapie. Delfinoterapie se provozuje za spolupráce celé rodiny po dobu 7 – 10 dnů. Samotná terapie trvá 20 - 40 minut a po dobu kdy má klient i jeho rodina volno, se všichni společně rekreují. V ceně delfinoterapie je totiž také týdenní pobyt v blízkém středisku, který je vlastně jakousi doplňkovou terapií pro utužování rodinných vztahů a zároveň je to pro rodiče klienta doba, kdy si mohou nejen fyzicky ale také psychicky na chvíli odpočinout. (Velemínský, 2007)

2. Metody zooterapie

Ještě před IAHAIO vznikla v roce 1970 organizace Delta Society, která se taktéž zajímá o vztahy mezi lidmi a zvířaty na mezinárodní úrovni. Delta Society se ale navíc zabývá o ochranu přírody. A právě tato organizace v roce 1990 vypracovala praktické standardy pro asistované a léčebné aktivity prostřednictvím zvířat. Účelem těchto standardů je prosazovat a popularizovat pozitivní výsledky působení zvířat na lidské zdraví (duševní, fyzické i sociální) a podporovat využití zvířat v rehabilitačním a léčebném procesu. (Velemínský, 2007)

2. 1. Typy zooterapie

Jako základní metody se uvádějí pouze dvě a to terapie za pomoci zvířete či zvířat a činnosti za účasti zvířete či zvířat. Později se připsaly ještě další dvě metody, aby se pokrylo větší pole působnosti. Delta Society všechny čtyři metody označuje jako interakce za asistence zvířat (Animal Assisted Interactions – AAI), ale pro tuto bakalářskou práci je volen pojem zooterapie. Pojem taktéž zahrnující všechny čtyři metody a je užívaným pojmem u často citovaných autorů. (Historie canisterapie, 2017)

Metody za pomoci koní se nazývají velmi podobně jako základní metody zooterapie. Především v cizojazyčné literatuře můžeme najít aktivity za pomoci koně pod názvem Equine Assisted Activities (EAA) nebo pod názvem Equine Facilitated Mental Health (EFMH). Dále metodu zvanou terapie za pomoci koně můžeme nalézt pod názvem Equine Assisted Therapy (EAT). EAT je jakákoli terapeutická činnost s pomocí koně - ať už je klient na hřbetě koně nebo pracuje s koněm ze země. V základních metodách je další metodou AAE nebo-li Animal Assisted Education, která se českým jazykem v hipoterapii nazývá praktická výuka s pomocí koní a překládána je jako Equine Facilitated/Experiential Learning (EF/EL). Tato metoda je pro lidi se speciálními potřebami, pro které jsou tvořeny výukové programy sloužící k lepšímu pochopení výukové látky. Následující dvě metody se od základních metod zooterapie odlišují, protože obě jsou zaměřené na psychoterapii, ale každá trochu z jiného úhlu. Jsou vlastně jakýmsi rozšířením základních metod – rozšiřují pole léčebného působení. První takovou metodou je podpůrná psychoterapie s pomocí koní - překládáno jako Equine Facilitated Psychotherapy (EFP) – při níž psycholog či psychiatr může využít pomoc koně pro kontakt s klientem, který trpí poruchou chování či emocí. Druhou rozšiřující metodou je psychoterapie s pomocí koní – překládáno jako Equine Assisted Psychotherapy (EAP), která je pro klienty s psychiatrickými poruchami

a neurologickými onemocněními. I při této formě hipoterapie musí být součástí týmu psychiatr či psychoterapeut. (Jiskrová & Casková & Dvořáková, 2010; Velemínský, 2007)

Animal Assisted Activities (AAA) – aktivity za pomoci/asistence zvířete/zvířat

Cílem AAA je zvýšení fyzické i sociální kvality života klientů, zlepšení psychického stavu klientů a aktivizace klientů. Aktivity jsou určeny k podpoře a rozvoji tělesných, emocionálních, sociálních a rozumových schopností klienta a zvíře je zde nedílnou součástí léčby, jelikož pouhou přítomností zvířete dochází k motivačnímu, výchovnému, odpočinkovému nebo terapeutickému prospěchu klientova života. Při těchto aktivitách se nejedná pouze o fyzické zlepšení klientova stavu, což znamená, že klienty zooterapie (jakožto pojmu nadřazeného pro všechny typy zooterapie) mohou být kromě fyzicky handicapovaných osob také lidé fyzicky naprosto zdraví. Některé skupiny klientů (senioři v domovech pro seniory i v jiných zařízeních pro seniory, děti v dětských domovech, děti, mládež i dospělí v psychiatrických léčebnách, děti v mateřských školách, děti v základních školách, lidé závislí v adiktologických léčebnách apod.) potřebují zlepšit především psychiku, jelikož se ocitli v sociálně obtížné situaci, nebo trpí neurologickými problémy. S tím také souvisí přirozený rozvoj sociálních dovedností klientů. Díky zooterapii lze například procvičovat jemnou i hrubou motoriku, rozvíjet komunikační schopnosti a rozvíjet paměť.

Metodu AAA lze rozdělit dle Galajdové (2011) ještě do dvou podskupin a to na interaktivní a pasivní.

Do podskupiny interaktivní aktivity za pomoci zvířete (AAA) se řadí dva programy – rezidentní a návštěvní. Při rezidentním programu je zvíře stále přítomno v zařízení, kde je větší množství klientů (například domovy pro seniory, léčebny pro dlouhodobě nemocné apod.). V takovémto zařízení se o zvíře starají přímo klienti nebo personál. Jsou určité zvířecí druhy, které jsou přímo nevhodné pro rezidentní program, například pes. Pes je zvíře mající potřebu jednoho majitele, který se o něho bude starat, dopřávat mu potřebný klid a tzv. *zajetý* rozvrh dne. Proto je pes ideálním kandidátem pro druhý program – návštěvní. Jak již název napovídá, pes se svým majitelem (canisterapeutem) navštěvuje zařízení. Pro tento program se naopak absolutně nehodí koně, lamy a jim podobné zvířecí druhy. Návštěvy jsou naplánované, odehrávají se vždy na stejném místě (například společenská místnost či jídelna), ve stejný čas a po omezenou dobu. U canisterapie je nejčastěji návštěva jednou týdně na jednu až dvě hodiny. Návštěvní program je u personálu samozřejmě vítanějším programem, protože jim tím odpadá starost o zvíře. (Galajdová, 2011)

Druhá podskupina, tedy pasivní aktivity za pomoci zvířete, je přínosná především pro psychiku a emoce klientů. Role zvířete v tomto programu je pasivní, což znamená, že klient se o zvíře nijak nestará ani s ním neprovádí žádné aktivity. Zvíře klientovi či klientům pomáhá už jen svou vlastní přítomností. Tento pasivní způsob pomoci se využívá především u klientů, pro které už je jakákoli aktivní činnost spíše přítěží či naprosto nemožná. Není to však podmínkou, pasivní terapií lze pomoci i mnoha aktivním lidem. Například pro klienta s fobií z daného zvířecího druhu, je velmi vhodné začínat právě formou pasivní interakce a až po úspěšném překonání postupovat na aktivní formu aktivit se zvířaty (AAA). Pro pasivní terapii je ideální využívat kromě psů také například akvárium s rybičkami, terárium s ještěrkami apod. Pokud terárium/akvárium umístíme do společenské místnosti, lidé kolem něj budou procházet a podvědomě se jim bude zlepšovat nálada už jen tím, že tam jsou, žijí a existují. Kromě zlepšení nálady, přináší tato pasivní forma metody AAA také uklidnění, potěšení nebo odvedení pozornosti od čekání – třeba na vyšetření. I pro personál má pasivní forma metody AAA přínos. Akvariální rybičky, ještěrky nebo třeba papoušci mohou zpříjemnit pracovní prostředí a zpestřit oddechový čas.

Animal Assisted Therapy (AAT) – terapie za pomoci/asistence zvířete/zvířat

Cílem terapie za asistence zvířete je posílení žádoucího nebo utlumení nežádoucího určitého jednání či chování klienta. AAT je činnost vyžadující dohled vedení zařízení nebo určené zodpovědné osoby. Zvíře je při této činnosti nedílnou součástí terapie. Na rozdíl od aktivity za asistence zvířete (AAA), kde výsledek může být popsán pouze slovy jako je spokojenost, radost a štěstí, terapie za asistence zvířete (AAT) už má měřitelné pokroky, výsledky mohou být objektivně pozorovatelné a má stanoveny cíle. Touto terapií se myslí například odbourávání fobií, náprava vad řeči, náprava ve vzorci chování, zlepšení psycho-sociálních dovedností apod. Je ovšem nutné znát klientovu diagnózu a s tím spojené projevy i příčiny a podle toho všeho postupovat. S tím souvisí odborné vzdělání dobrovolníků – zooterapeutů a taktéž téměř nezbytná spolupráce se členy multidisciplinárního týmu (s fyzioterapeutem, ergoterapeutem, psychoterapeutem, psychiatrem atd.). Pokud však má zoterapeut odpovídající vzdělání, je přípustné, aby takovouto terapii prováděl přímo on. U zdravotnických oborů se zoterapie (především canisterapie a hipoterapie) týká logopedie, rehabilitace, fyzioterapie, ergoterapie, psychologie, psychiatrie a kombinace terapií (spojení zoterapie s arteterapií, muzikoterapií apod.)

Animal Assisted Education (AAE) – vzdělávání za pomoci/asistence zvířete/zvířat

Cílem vzdělávání za pomoci zvířete je přirozené zvyšování motivace k učení a k osobnímu rozvoji. AAE spočívá v přítomnosti zvířete ve školní třídě při výuce. Tato metoda se zaměřuje na vzdělávací i výchovnou stránku osobnosti nebo rozvoj sociálních dovedností. Jako typické techniky uvádí Velemínský (2007, s. 35) „*předávání informací zábavnou formou a názornou ukázkou, využití zvířete jako prostředníka pro výuku, hry pro rozvoj motoriky, komunikace, motivace, péče o zvíře apod.*“ Vzdělávání za asistence psa se dělí na dvojí zaměření. Prvním zaměřením je práce s veřejností. Nejen osvěta, ale pomoc při výuce je ideální i například pro studenty běžných škol (základních, středních i vysokých). Výuka je zaměřena na vztahy mezi zvířaty a lidmi a zároveň také na správné chování lidí k přírodě jako celku. Výuka je řešena například pořádáním besed či přednášek, praktickými ukázkami výcviku a dovedností psa apod. Druhé zaměření je zooterapie zařazená do speciální pedagogiky. Zvíře zde pomáhá při problémech ve výuce (problémy s počítáním, se čtením, s udržením pozornosti, se soustředěním atd.), ale také se zde zvíře využívá jako motivace. Motivačním prvkem se zvíře může stát ve chvíli, kdy po chvíli učení přijde odměna ve formě hry se zvířetem. Tato metoda odměny po výkonu je často využívanou metodou u dětí s výchovnými problémy nebo se specifickými poruchami učení či komunikace. (Galajdová, 2011)

Animal Assisted Crisis Response (AACR) – krizová intervence za pomoci/asistence zvířete/zvířat

Přítomnost zvířete (především psa) je uklidňující a odvádí pozornost od stresorů v okolí krizové situace. Úkolem krizové intervence za pomoci zvířete je zmírnit následky prožité krize u klienta. Cílem této metody je tedy odbourávat stres i úzkost a zlepšovat psychickou i fyzickou stránku osobnosti. Podstatou AACR je přirozený kontakt zvířete a klienta. Tato metoda se využívá u klientů, kteří se ocitli v nějaké krizové situaci či prostředí, nebo u klientů s nějakými traumaty. Příkladem takovýchto situací mohou být různé živelné katastrofy, teroristické útoky nebo násilné činy. Klienty se při těchto situacích stávají kromě přímo zasažených lidí také jejich rodinní příslušníci, příbuzní anebo přátelé. (Velemínský, 2007)

2. 4. Formy canisterapie /hipoterapie

Každá odborná literatura uvádí základní výčet nejčastěji využívaných programů pro zooterapii a někteří autoři uvádějí také doplňkové programy, které jiní autoři nepovažují za tak důležité. Autorka uvádí proto výčet všech známých programů, které nikterak netřídí na skupiny nejčastěji užívaných apod. Důležitým faktem také zůstává, že všechny programy se nehodí pro všechny zvířecí druhy (nejčastěji je upřednostňována canisterapie avšak ani ta není vhodná ve všech programech) a také fakt, že některé programy je za určitých situací možné spolu kombinovat.

Rezidentní program

V tomto programu je zvíře umístěno v zařízení natrvalo a starají se o něj klienti, případně personál. Z toho vyplývá absence jednoho „pána“, což by u psa byl zásadní problém. Pes potřebuje jednoho člověka, který bude za psa odpovědný, bude ho trénovat, postará se o to, aby měl dostatečný klid a odpočinek, zajišťuje mu stravu a dodržuje správné stravování psa, kontroluje psu zdravotní a psychický stav, dopřává psovi dostatek pohybu i psychického vyžití, ale zároveň je psovi vždy a ve všech situacích oporou. Pro tyto všechny důvody není canisterapie – konkrétně tedy pes – vhodnou zooterapií do rezidentního programu. O mnoho vhodnějšími kandidáty na využití do rezidentního programu jsou například kočky, morčata, potkani, papoušci, rybičky apod.

Pro zařízení je rezidentní forma však dražší, než kdyby si platili služby zooterapeuta zaměstnaného mimo zařízení a to například na formu návštěvní. Pokud by však v zařízení byl někdo ze zaměstnanců licencovaný zooterapeut (ať už canisterapeut, hipoterapeut či zooterapeut od jiného druhu zvířete vyžadující licenci), mělo by vedení zařízení možnost takovému zooterapeutovi vyčlenit jeden den v týdnu, kdy by přišel do zařízení i se svým zkouškami ověřeným zvířetem.

Zaměříme-li se na canisterapii, tak nevýhodou rezidentní formy pro psa je absence klidu, stereotypu a bezpečnosti. Naopak výhodou rezidentní formy canisterapie by byla neustálá přítomnost psa v zařízení a tím i možnost pro všechny klienty se se psem celý den potkávat. Pokud by šlo o rezidentní program pro hipoterapii, pak musíme zvážit obecné zásady zdraví koně. Kone musí být ustájeni ve stáji, která není součástí zařízení, ale může být na stejném pozemku (příkladem je psychiatrická léčebna v Bohnicích). I malí koně a poníci, kteří svou výškou o moc nepřesahují větší psy, nesmějí být trvale umístěni a žít přímo v zařízení.

Návštěvní program

V některé literatuře se též označuje jako terénní program. Jde o nejčastěji využívaný program ze všech možných nabízených programů, nejen pro výhody, které z toho vyplývají pro zařízení, ale také pro samotné zvíře. Smyslem tohoto programu je nejčastěji návštěva zooterapeuta se zvířetem u klienta/klientů. Zooterapeutický tým (zooterapeut a zvíře) docházejí do zařízení (školky, školy, domovy pro seniory, léčebny, nemocnice apod.), ale i přímo do rodin klienta/klientů. Další možností je opačná návštěva – klient či skupina klientů dochází přímo za zooterapeutem a jeho terapeutickým zvířetem. Takovýmto docházením je myšlena například návštěva terapeutické farmy, kde je možno kromě canisterapie a hipoterapie vyzkoušet i farmingterapii či terapii za pomoci hospodářských zvířat. Třetí možností jak uskutečnit návštěvní program je smlouzení jakéhokoli vyhovujícího prostoru, který by byl pro obě strany lepší možností, než předchozí dvě varianty. Prostory se mohou stát například klubovny, hřiště, prostory jedné ze smluvených zooterapeutických organizací apod.

Jak bylo zmíněno již v předchozím programu, návštěvní program je pro zařízení mnohem snazší, co se týče finanční náročnosti i odpadnutí starosti o péči o zvíře. Výhodou tedy je, že zooterapeut plně zodpovídá za své terapeutické zvíře a zařízení tak tato starost odpadá a zaměstnanci mají více času věnovat se potřebám klientů. V návštěvním, ale i předchozím rezidentním programu, se s klienty pracuje skupinově anebo individuálně. Každý plán návštěvy se odvíjí od konkrétních cílů daného klienta či skupiny klientů a dle těchto cílů se vhodně vybírají metody a aktivity. Samozřejmě se naplánovaný program mění i dle aktuální situace v zařízení (například nečekaná událost, špatná nálada klientů apod.)

Zooterapeutická setkání se konají na předem smluveném vhodném místě, ale nemusí se pokaždé jednat o stejné místo. Pokud to stav klienta/klientů umožňuje, může tím místem být kromě vnitřních prostor i venkovní hřiště nebo aktivita v lese se zvířetem (u canisterapie například procházka se psem v lese, u hipoterapie se taktéž může jednat o procházku lesem s koněm na ohlávce a vodítku, nebo o vyjížděku na koni). V množství zooterapeutických návštěv musí být pravidelnost, aby mělo ty správné terapeutické účinky. U canisterapie a hipoterapie je vhodné navštěvovat zařízení jedenkrát za jeden až dva týdny (pokud má majitel více terapeutických zvířat, může je v týdnu střídat, ale nesmí přesáhnout jednodenní limit na jedno zvíře). Proto je pro zařízení výhodnější sjednat více zooterapeutů i od jednoho zvířecího druhu.

Pobytový program

Náplní pobytového programu jsou krátkodobé a dlouhodobé pobyty (po dobu až dvou týdnů). Tyto pobyty se mohou uskutečňovat na specializovaných terapeutických farmách, nebo v sídle některého ze zooterapeutických sdružení. Hlavním smyslem pobytového programu je odloučení klienta od běžného sociálního prostředí a téměř celodenní kontakt s některým terapeutickým zvířetem (psem, koněm apod.). Pobyty jsou určeny pro více klientů najednou a mohou to být samotní klienti, ale stejně tak to mohou být celé rodiny včetně těchto klientů. Pobytový program je vhodný pro klienty, kteří absolvovali se stejným terapeutickým zvířetem i stejným zooterapeutem již program návštěvní. Celodenní program na takovémto pobytu je doprovázen různými aktivitami se zvířetem, ale samozřejmě je také celý den bez terapeutického zvířete zaměřený na rozvoj osobnosti nebo pohybových schopností apod. Na celý pobyt je připravena pro klienty dlouhodobá hra se zakončením v poslední den pobytu.

Jednorázové aktivity

Jednorázovou aktivitou může být například přednáška s ukázkou, co objasní všechny druhy zooterapie (canisterapie, hipoterapie atd.) a vysvětlí, jak který druh zooterapie může pomoci a také komu může konkrétně pomoci. Jednorázové přednášky s ukázkami zooterapie můžeme nazývat osvětou, která je pro tento obor velmi přínosná. Konkrétním přínosem je šíření informací a povědomí o existenci něčeho jako je zooterapie. Při ukázkách mohou osoby z publika asistovat a sami na vlastní kůži si vyzkoušet pozitivní působení terapeutického zvířete na člověka. Pomocí aktivit, které si publikum samo odzkouší, se může zooterapie šířit mezi různými zařízeními i mezi samotnými klienty v domácím prostředí (například děvče uslyší o druhu zooterapie, která by mohla pomoci někomu, koho zná a tak to mezi své známé rozšíří a systémem „sněhové koule“ se informace posouvají dál a k dalším lidem). Takovéto jednorázové přednášky s aktivitami (především jde-li o canisterapii) se tedy nejčastěji uskutečňují ve školkách, školách, ústavech pro mentálně anebo tělesně postižené, ústavech pro duševně nemocné, léčebnách dlouhodobě nemocných a podobných dalších zařízeních. Jednorázovou aktivitu lze také využít, jedná-li se o náhlou potřebu pomoci určitému klientovi v složité situaci, ale nejedná se o krizovou intervenci. Jedním z cílů jednorázové návštěvy je naučit lidi (všech věkových kategorií), jak se mají chovat ke zvířatům (okrajově i k přírodě jakožto celku). Předchází se tak pozdějším konfliktům mezi zvířaty (hlavně psy) a dětmi obecně. Tyto nárazové aktivity

se mohou opakovat například po dobu půl roku až rok, nebo jde pouze o jednorázovou záležitost.

Zásahy krizové intervence

Speciálně proškolený zooterapeut (nejčastěji canisterapeut, kvůli nejschopnějšímu zvířecímu druhu – psa) se svým zvířetem (se splněnými zooterapeutickými zkouškami) spolupracuje s integrovaným záchranným systémem (dále jen IZS ČR – zahrnuje záchrannou službu, hasiče, policii a ostatní složky jako je například Český červený kříž). Této spolupráce se využívá při nečekaných velmi vážných situacích, kdy je ohroženo mnoho lidí najednou a potřebují především psychickou pomoc. Zooterapeut je v tomto vztahu k nápomoci IZS ČR, kteří jsou zaneprázdněni odklizením a likvidací nebezpečných věcí (sutiňy, následky přírodních katastrof, výbušniny, únik plynu atd.) a ošetřováním nejzávažnějších poranění. K jeho náplni tedy patří ošetřovat drobnější zranění, udržovat lidi v relativním klidu a uklidňovat je – popřípadě informovat rodinné příslušníky pokud toho sami „klienti“ nejsou schopni.

Krizovými situacemi jsou myšleny přírodní katastrofy, teroristické útoky, výbuchy plynu v panelových i rodinných domech, kriminální činy (vážného charakteru), nehody apod. Prostředím se tak stávají místa, kde jsou shromážděni evakuovaní obyvatelé (tělocvičny, armádní stany apod.), přímo místo krize při odstraňování jejich následků, nebo informační a zdravotnická centra. Lidé, kteří byli takto nečekaně okamžitě přemístěni na neznámé místo mezi neznámé lidi, jsou vystaveni velmi velkému psychickému tlaku a bez pomoci (bez zásahu terapeuta) může dojít k velmi vážnému poškození psychiky. Také pro zooterapeuta (nejčastěji tedy opravdu canisterapeut, ale může se jednat i o hipoterapeuta s malým koněm či poníkem) a terapeutické zvíře (psa či koně) samotné je tato situace velmi psychicky náročná – i proto, že zooterapeut má plnou odpovědnost za život zvířete. Proto zooterapeut musí primárně myslet na psychické i fyzické zdraví svého terapeutického zvířete a sebe a zbytečně své životy neohrožovat – nepřidělavat práci již tak velmi vytíženému týmu IZS ČR.

Zodpovědný zooterapeut neopomíná fakt, že někteří lidé mohou trpět alergií na určitý druh zvířete či fobií (například kynofobií, což je strach ze psů) a jakmile tuto skutečnost zjistí, respektuje to a člověku se snaží pomoci bez terapeutického zvířete – v případě alergie se ani zooterapeut nepřibližuje (jelikož na jeho oblečení jsou stále zvířecí chlupy) a pouze upozorní někoho ze zdravotníků. Z výše popsané náplně práce zooterapeuta vyplývá, že se nemůže těchto záchranných akcí zúčastnit každý zooterapeut. Aby se některý ze zooterapeutů mohl stát odborným a plnohodnotným pomocníkem, musí být secvičený

s týmem IZS ČR, mít zkušenosti se všemi potencionálními klienty (všechny věkové skupiny, všechny zdravotně odlišné skupiny atd.), musí mít znalosti ze správného psychologického vedení rozhovoru s člověkem v šoku a velmi důležité je také to, že musí umět první pomoc (v teorii, ale umět ji i poskytnout). Mnohdy až při rozhovoru a delšímu se věnování klientovi může právě zooterapeut odhalit přicházející posttraumatický šok nebo nějaké vnitřní krvácení, které klient v rozrušení nemusí vůbec vnímat.

Ambulantní program

Místem ambulantního programu zooterapie jsou přímo prostory odborných pracovníků. Klient za těmito odborníky dochází na léčbu. Odborník je zároveň majitelem terapeutického zvířete (odborník i zvíře musejí mít úspěšně absolvované zooterapeutické zkoušky – například canisterapeutické, hiporehabilitační apod.) a do své ordinace (ambulace) v některé dny může své zvíře vzít za účelem lepší spolupráce klienta s odborníkem (jedná-li se ovšem o zvíře úměrné velikosti vůči prostorům ambulace). Dalším velmi pozitivním vlivem ambulantního programu je odbourání stresu a strachu jednak ze samotných odborníků, ale také z prostředí jako takového, nebo z lékařských procedur. Může se jednat o prostory školního psychologa, ambulace lékaře, místnosti psychiatra, předoperační vyšetření, vyšetření u zubaře, konzultace u školního výchovného poradce apod. Ambulantní program je vhodný zejména pro děti mladšího školního věku a osoby s psychickými problémy (například deprese, chronický stres apod.). Terapeutické zvíře (nejčastěji canisterapeutický pes) v tomto programu působí především motivačně – jak ke komunikaci, tak k důvěře.

(Svobodová, 2011; Velemínský, 2007)

3. Klient vybraných druhů zooterapie

Zooterapie je přínosná jednak pro člověka trpícího nejrůznějšími problémy, nemocemi, postižením či dočasně špatným fyzickým/psychickým stavem, tak ale i pro člověka naprosto zdravého. Všem lidem, co nejsou z nějakého důvodu plně zdraví, canisterapie i hipoterapie (obecně zooterapie, ale tato dvě odvětví především) otevírá nové možnosti, získávají díky nim nové znalosti z mnoha oborů najednou a samozřejmostí je získávání nových schopností v praxi. U některých stavů klientů jde o pomoc pouze podpůrnou (například motivace k rehabilitacím pro urychlení rekonvalescenčního procesu), u některých jde naopak o proces léčby. V procesu léčby je canisterapie a hipoterapie buď v roli individuální léčebné pomoci, nebo v kombinaci s jinou odbornou terapeutickou či lékařskou pomocí. Samozřejmě ani v jedné roli nevystupují canisterapie ani hipoterapie jako „zázračné“ metody, které by byly schopné vyléčit jakoukoliv nemoc nebo navrátit handicapovanému možnost pohybu. Stále jde o alternativní léčbu nenahrazující léky (jedná-li se například o slabá antidepresiva, je pravděpodobnost nejen snížení dávky léků, ale také úplné vysazení medikace), odborné rehabilitace a fyzioterapie. Toho si každý uživatel i poskytovatel canisterapie i hipoterapie musí být vždy plně vědom.

3. 1. Klient canisterapie

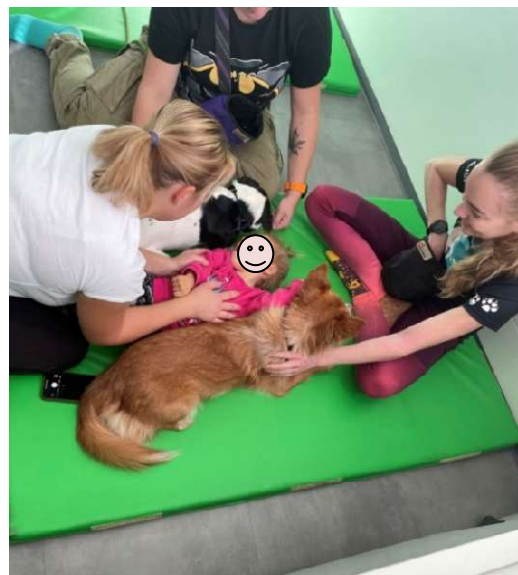
Jak již bylo řečeno výše, klientem canisterapie nemusí být nutně pouze člověk s nějakým problémem, ale může jím být také člověk zcela zdravý, pouze s potřebou aktuálního kontaktu se psem. Ovšem to se stane jen zřídka a nejčastěji tak canisterapie pomáhá lidem se zdravotním, psychickým či sociálním problémem. Klientem canisterapie se tedy může stát člověk různého věku (děti, dospělí či senioři), různého zdravotního stavu, s jakýmkoli znalostmi, s nejrůznějšími potřebami, požadavky a tužbami. S canisterapií se proto můžeme setkat například v mateřských školách, ve speciálních mateřských školách, v základních školách, ve středních odborných školách (především obory zdravotnictví a sociální práce; primárně za účelem přednášky a osvěty o canisterapii), v praktických školách, v pedagogicko-psychologických poradnách, v ústavech pro fyzicky či mentálně postižené, v dětských domovech, ve věznicích, v adiktologických centrech, v nemocnicích (téměř jakékoliv oddělení, ale například oddělení dětské neurologické jednotky apod.), v psychiatrických nemocnicích (např. dětská psychiatrická nemocnice, psychiatrická nemocnice v Bohnicích atd.), v nejrůznějších typech léčeben, v léčebnách dlouhodobě nemocných (LDN), v geriatrických zařízeních, v rehabilitačních centrech, v domovech pro seniory, v domovech s pečovatelskou službou, v centrech pro léčené závislé lidi (např.

DropIn) a také v domácím prostředí konkrétního klienta. Míst, kde lze poskytovat pomoc v podobě canisterapie je opravdu mnoho. V podstatě každé místo, které by někoho napadlo je pro canisterapeutickou pomoc vhodné. Jediné na čem opravdu záleží, je informovaný souhlas a opravdový zájem klienta o poskytování canisterapie.

Pokud bychom se měli zaměřit jakým klientům konkrétněji je canisterapie poskytována, seznam bude poněkud delší. Canisterapii lze tedy využít u dětí s dětskou mozkovou obrnou (DMO), dětí se záchvatovitým onemocněním (např. epilepsie), lidí s psychosomatickým onemocněním, lidí s poruchou pozornosti (ADHD či ADD), lidí s poruchou autistického spektra, lidí se sociálně-integračními problémy, lidí s fyzickým postižením či lidí s mentálním postižením (anebo lidí s kombinovaným postižením; viz obrázek č. 1), lidí se smyslovými vadami (se zrakovým či sluchovým postižením), lidí s psychickými problémy (deprese, úzkost, citová nevyrovnanost, posttraumatická stresová porucha atd.), seniorů v domovech pro seniory či v domovech s pečovatelskou službou, lidí s Alzheimerovou nemocí a potažmo i u lidí trpících demencí. Tento seznam potenciálních klientů canisterapie jistě není celý a samozřejmě by mohl být obohacen o dalších několik skupin lidí. Jmenované skupiny potenciálních klientů jsou však těmi nejběžnějšími a mezi úplně nejčastější skupiny se řadí senioři, lidé v léčbě ze závislosti a lidé s mentálním, fyzickým anebo právě kombinovaným postižením.

Canisterapie přímo působí a ovlivňuje především složku motivační, podporuje aktivaci fyzických schopností a dovedností, rozvíjí emoční stabilitu a napomáhá k získávání a udržení si nových i stávajících vědomostí. Canisterapie na člověka působí celistvě a každá terapeutická hodina se upravuje přesně na míru klienta či skupinu klientů. Díky tomu, že pes může například dítěti pomoci svou přítomností k lepší motivaci (ať už k učení či k nepříjemné až bolestivé rehabilitaci), pomůže tak i hladšímu průběhu pro dítě nepříjemné situace. Pokud pes takto pomůže dítěti, následně byla poskytnuta i pomoc pracovníkovi, který s dítětem spolupracuje. Při aktivitách za pomoci psa je také možné pracovat na zlep-

Obrázek č. 1 – Dvě canisterapeutky se svými canisterapeutickými psy při polohování mentálně i fyzicky postiženého kojence za asistence sociální pracovnice



šení či udržení aktuálního stavu hrubé a jemné motoriky. Ta se procvičuje především za pomoci her s nejrůznějšími pomůckami nebo her, kde je potřeba zapojit klientovo tělo. Canisterapii lze také využít jako emoční podporu u lidí, kteří jsou ve velmi stresové situaci. Například u zubaře, v pedagogicko-psychologické poradně nebo také u výslechu. V takovýchto situacích klienta zklidní nejen samotná přítomnost canisterapeutického psa, ale také hlazení srsti, nebo například také to, že klient cítí, jak pes pomalu a v klidu oddychuje, což v klientovi vyvolá pocit klidu a jistoty a může podle psa sladit i svůj dech. Hlubší a klidnější oddechování dává klientovi možnost lepšího soustředění se na situaci a její řešení a zároveň toto dýchání předchází ztrátě vědomí klienta.

3. 2. Klient hipoterapie

Klienty hipoterapie se nejčastěji stávají lidé s neurologickými problémy. Těmi jsou například klienti s dětskou mozkovou obrnou (DMO), s roztroušenou sklerózou mozkomíšní, klienti po cévní mozkové příhodě, klienti s epilepsií, s rozštěpem páteře, se svalovou dystrofií nebo například s degenerativním nervovým onemocněním. Druhou nejčastější skupinou jsou klienti s ortopedickými problémy. Tím jsou myšleny různé druhy skolióz, svalové dysbalance, následky úrazů končetin a páteře, klienti po amputaci končetiny či více končetin, nebo také například klienti s chybným vývojem končetin. (Jiskrová, 2010)

Hipoterapie je ale prospěšná a vhodná také pro lidi s jiným fyzickým postižením či lidi s mentálním postižením (anebo lidi s kombinovaným postižením), pro lidi se smyslovými vadami (se zrakovým či sluchovým postižením, nebo s poruchou řeči), pro lidi se specifickými poruchami učení, pro lidi s poruchou chování, pro lidi s poruchou osobnosti, pro lidi s poruchou pozornosti (ADHD či ADD), pro lidi s Downovým syndromem, pro lidi s poruchou autistického spektra, pro lidi s duševní poruchou (psychózy, afektivní poruchy – poruchy nálady, demence, neurózy, stresové poruchy (deprese, úzkosti, záchvaty paniky, obsedantně-kompulzivní porucha, postraumatická stresová porucha)), pro lidi s Alzheimerovou nemocí, pro lidi se sociálně-integračními problémy, nebo také pro lidi se závislostí (alkohol, toxické návykové látky, návykové léky, patologické hráčství atd.).

Hipoterapie může pomoci také s poruchou menstruačního cyklu, funkční sterilitou, nebo lidem, kteří mají diabetes mellitus či astma bronchiální. Pro astmatiky však nemusí být vhodný delší pobyt ve stájích či v blízkosti velmi prašného prostoru jako jsou stáje či uzavřená jízďárna.

Všechny zmíněné potencionální cílové skupiny klientů pro hipoterapii mají jedno společné. Mohou klientovi pomoci zlepšit nebo alespoň udržet aktuální stav v rovině fyzické i psychické. Hipoterapie působí zároveň na fyzický stav klienta (viz obrázek č. 2) i na psychický stav klienta. Záleží pouze na podmínkách a požadavcích klienta. Pokud si klient přeje hipoterapií řešit pouze stav fyzický (například po dlouhodobé hospitalizaci), ale už nikterak neřešit stav psychický (například strach z vody), pak je na hipoterapeutovi, aby zvolil a naplánoval správný individuální plán pro tohoto jednoho konkrétního klienta. U skupiny klientů je postup podobný, ale samozřejmě při individuální hipoterapeutické hodině se hipoterapeut klientovi může věnovat více.

Hipoterapeuté na rozdíl od canisterapeutů nedocházejí za klienty, nýbrž klienti docházejí na odborná pracoviště hipoterapie (či hiporehabilitace). Tato pracoviště jsou nejčastěji jezdecké spolky nebo farmy. Velmi často jsou taková pracoviště také součástí psychiatrické nemocnice (např. v Bohnicích je zooterapeutická farma), léčebny, nebo ústavu s vlastním provozem hiporehabilitace. Hipoterapii po složení zkoušek může provozovat i fyzická osoba s odpovídajícím vzděláním a zkušenostmi. Takovéto osoby si zakládají vlastní spolky, nestátní neziskové organizace (občanská sdružení s vlastním provozem hiporehabilitace, nebo častěji jezdecké oddíly – farmy, ranče, kluby).

Obrázek č. 2 – ukázka hipoterapie dětského klienta za asistence hipoterapeuta a doprovodu klienta



(Hiporehabilitace, 2015 – 2022)

4. Praktická část

V praktické části této bakalářské práce autorka popisuje svůj výzkum a jeho cíle. Dále si zde také pokládá několik výzkumných otázek, které díky získaným datům z rozhovorů s respondenty buď vyvrátí či potvrdí v poslední podkapitole této kapitoly. Ve druhé podkapitole je podrobněji vysvětlen a odůvodněn výběr výzkumného vzorku. Jinými slovy, ve druhé kapitole se čtenář může dočíst charakteristiku všech čtyř skupin respondentů – canisterapeuté, klienti canisterapie, hipoterapeuté, klienti hipoterapie. Ve třetí podkapitole je upřesněna metoda získávání dat pro výzkumnou práci, která by měla být, podle autorky práce, tou nejvhodnější pro objasnění zvoleného cíle, a to nejen pro tuto praktickou část, ale také pro tuto bakalářskou práci. Proces získávání těchto dat je od začátku a příprav popsán ve čtvrté podkapitole. V navazující kapitole je vylíčen způsob zpracování všech získaných dat od respondentů. V předposlední podkapitole se autorka snaží interpretovat výsledky zpracovaných dat a zároveň doplňuje výsledky o své názory a spouští tak i možnou diskusi pro čtenáře této bakalářské práce. Kromě výsledků, bude v této podkapitole rozebráno i to, co bylo řečeno mimo rozhovorové otázky, ale k tématu. Všichni respondenti, kterých se to týkalo, dali souhlas s uveřejněním sdělených mimo-rozhovorových informací/zajímavostí.

4. 1. Cíl výzkumu a výzkumné otázky

Praktická část této bakalářské práce je zaměřena na porovnání (nejen zkušeností) dvou stran u dvou druhů zooterapie. K vytvoření této výzkumné části práce jsou zvoleny dva cíle. Hlavním cílem je porovnání zkušeností canisterapeutů a klientů canisterapie, a porovnání zkušeností hipoterapeutů a klientů hipoterapie. Jinými slovy by se dalo říci, že autorka by ráda tímto výzkumem poukázala na rozdílnost výhod a nevýhod u canisterapie proti hipoterapii. Pro relativní možnost obecného porovnání mezi canisterapií a hipoterapií, volila autorka stejné otázky pro canisterapeuty a hipoterapeuty a stejné otázky pro klienty canisterapie a klienty hipoterapie. Tak lze dosáhnout hlavního cíle a porovnávat všechny čtyři možné roviny. Kromě zmíněného výše, je tedy možné porovnat také zkušenosti canisterapeutů proti zkušenostem hipoterapeutů a stejně tak je možné porovnat zkušenosti klientů canisterapie proti zkušenostem klientů hipoterapie.

Toto dvojí porovnání má sloužit k rozhodování se při volbě zooterapie konkrétním zvířecím druhem. A možnost náhledu na porovnání výhod a nevýhod u obou druhů zooterapie je zároveň vedlejším cílem této výzkumné části bakalářské práce. Porovnání může pomoci například sociálním pracovníkům při doporučení canisterapie či hipotera-

pie (nebo jiné zvířecí terapie) svým klientům nebo lidem, kteří by rádi doporučili tuto alternativní léčbu svým známým či přátelům, ale nejsou si plně jisti, jestli je pro toho konkrétního člověka vhodnější canisterapie nebo hipoterapie.

Výzkumné otázky převážně vyplynuly z častých dotazů různých lidí na téma canisterapie a hipoterapie. Někteří lidé nemají ani tak otázky, jako spíše předsudky vůči těmto dvěma druhům zooterapie. Některé z výzkumných otázek, ale velmi zajímaly samotnou autorku této výzkumné práce, na které přicházela během psaní této bakalářské práce. Vyvrácením nebo potvrzením zvolených výzkumných otázek, by se mělo také předcházet mylným domněnkám, zodpovědět časté otázky a vyvrátit předsudky lidí vůči canisterapii a hipoterapii. Autorka zformulovala výzkumné otázky následovně:

VO1: Jaké je mezi klienty povědomí o canisterapii a hipoterapii?

VO2: Dokáže se pouze díky canisterapii změnit fyzický anebo psychický stav klienta, nebo je zapotřebí i další odborné pomoci?

VO3: Dokáže se pouze díky hipoterapii změnit fyzický anebo psychický stav klienta, nebo je zapotřebí i další odborné pomoci?

VO4: Existuje pro canisterapii „vhodné plemeno“, nebo je klienty nějaké plemeno upřednostňováno?

VO5: Existuje pro hipoterapii „vhodné plemeno“, nebo je klienty nějaké plemeno upřednostňováno?

VO6: Vyskytují se problémy v možnostech poskytování canisterapie, jak z pohledu canisterapeutů, tak z pohledu klientů canisterapie?

VO7: Vyskytují se problémy v možnostech poskytování hipoterapie, jak z pohledu hipoterapeutů, tak z pohledu klientů hipoterapie?

VO8: Spolupracují zoterapeuti (canisterapeuti, hipoterapeuti) spíše sami nebo ve skupině?

Všechny tyto výzkumné otázky je možné zodpovědět, díky otázkám vyskytujících se v rozhovorech pro všechny skupiny respondentů. Všichni respondenti měli možnost na tyto otázky odpovědět plně otevřeně. Žádoucí byla rozmanitost odpovědí, ale nikdo nebyl při žádném rozhovoru nucen mluvit o něčem pro práci přínosném, co by ovšem bylo na úkor psychické pohody respondenta. Pokud však chtěl respondent říct něco mimo rozhovorovou otázku, ale k danému tématu, autorka respondenta nepřerušovala, pouze si udělala poznámku, že zmiňovanou informaci nemá zahrnovat do výzkumu tedy ani do výsledného shrnutí.

4. 2. Výzkumný vzorek

Pro realizaci praktické části bakalářské práce autorka vybrala čtyři skupiny respondentů. Jedná se o skupiny canisterapeutů, klientů canisterapie, hipoterapeutů a klientů hipoterapie. Všichni respondenti jsou ve věku 18 až 52 let. Věk nebyl kritériem pro oslovení respondenta, proto takto velké věkové rozmezí není problém. Naopak, čím širší věkový záběr u respondentů je, tím si autorka mohla vyslechnout rozmanitější zkušenosti – od nováčků až po zkušené a léty prověřené odborníky. Jediné věkové kritérium, které si autorka pro tento výzkum dala, je plnoletost, z důvodu snazší a hlavně rychlejší možnosti práce s respondentem i od něho získaných dat. S tím souvisí i kritérium stavu klientů canisterapie i hipoterapie. Pro snazší a rychlejší práci s respondentem a hlavě pro autentičnost jeho odpovědí, autorka do vzorku respondentů klientů záměrně nezahrnula mentálně handicapované lidi. Autentičnost by byla narušena tím, že by s odpověďmi musela pomáhat další osoba, která by odpověď mohla znehodnotit.

Výsledný počet všech respondentů a počet respondentů v jednotlivých skupinách byl zvolen zcela záměrně. Lichý počet v každé skupině zajišťuje, že nemůže nastat situace, kde by výsledek byl nerozhodný (tzv. „dva na dva“). Zároveň celkový počet 20 respondentů, považuje autorka za reprezentativní. Bohužel se nepodařilo stejné zastoupení žen i mužů, ale to je způsobeno několika faktory. Prvním faktorem je výběr konkrétních zařízení/spolků. Druhým faktorem je, že v canisterapii a hipoterapii se obecně vyskytuje více žen než mužů. Třetím a posledním faktorem je aktuální stav jedinců licencovaných či připravujících se ke složení zkoušek na licenci. V místech, kde autorka své respondenty vyhledávala, byli v oboru canisterapie v letech 2021 a 2022 pouze dva zájemce mužského pohlaví o vykonávání této činnosti a u hipoterapie se autorka o žádném novém žadateli mužského pohlaví nedozvěděla. Mimo rozhovorové otázky bylo však uvedeno několik dalších příkladů, že i muži se v canisterapii i hipoterapii v menšině vyskytují. Jelikož to ale nebyli respondenti této výzkumné práce, autorka je nemohla do výsledku zahrnovat, pouze na tento fakt poukázat.

Canisterapeuty/ky autorka vybírala podle minimálně šestiměsíční praxe (započtena je i praxe před licenci v doprovodu licencovaných canisterapeutů/ek). Druhým kritériem byl výběr ze dvou spolků, které autorka osobně zná. Tím prvním je Canisterapie Kladno z.s. a druhým je spolek Léčivé tlapy z.s. sídlícím v Praze. Přes oslovené canisterapeuty v těchto spolcích, se autorka dostala k několika potencionálním klientům, kteří prožili některou z forem canisterapie. Jelikož se ale vzorek těchto klientů příliš v ničem nelišil, kon-

taktovala autora ještě několik svých známých z oboru canisterapie, se kterými spolupracuje.

Hipoterapeuty autorka vyhledávala za pomoci doporučení a tak, aby místem odpovídali přibližně stejným místem respondentům ke canisterapii. Kritéria pro výběr hipoterapeutů nebyla stanovena, jelikož v okolí Kladna a Prahy se hipoterapeutických či spíše hiporehabilitačních středisek nenachází přespříliš velké množství. Klienty, kteří prožili hipoterapii, autorka proto taktéž vyhledávala bez kritérií, jedinou podmínkou bylo prožití alespoň jedné hipoterapeutické hodiny.

Pro oslovení každého z respondentů autorka využila email dostupný na internetových stránkách, nebo pokud to bylo možné tak telefonát. Jelikož se autorka pohybuje v oboru canisterapie již téměř čtyři roky, většinu respondentů k tomuto oboru oslovila osobně. Několik dotazovaných jí vůbec neodepsalo, jedna potencionální respondentka přestala v průběhu spolupráce komunikovat, jeden potencionální klient se odstěhoval do zahraničí a jedna potencionální klientka zemřela před dokončením spolupráce.

4. 3. Metoda výzkumné práce

Pro zvolený výzkum autorka zvolila kvalitativní přístup. Kvalitativní výzkum si klade za cíl nejen vytváření nových teorií, ale také vytváření nového porozumění. Dále také pátrá po shodách a zaměřuje se na velké množství informací o jednom konkrétním problému. Kvalitativní výzkum se vyznačuje nízkou mírou spolehlivosti testů (nízká míra spolehlivosti zaručit získání podobných výsledků při opakovaném použití testu) a vysokou mírou schopnosti měřit skutečný stav konkrétního zkoumaného jevu. Mezi nejběžnější techniky kvalitativního výzkumu patří analýza dokumentů, pozorování a rozhovor (Disman, 2002).

Proto autorka zvolila jako metodu pro tento výzkum strukturovaný rozhovor. Kvalitativní přístup s technikou rozhovoru zajišťuje pro respondenty otevřené otázky a tím i větší možnost se otevřít a říct více informací k tématu. Jestliže má respondent více volnosti, může na dotazovaný problém odpovídat více do hloubky a také více ze široka. To je velkou výhodou pro vyhodnocování a také pro naplnění cíle výzkumné práce.

Kvůli specifické volbě cíle výzkumné práce autorka zvolila čtyři typy strukturovaných rozhovorů. První dva typy rozhovorů mají otázky totožného významu, liší se pouze v oslovení či zaměření (myšleno rozdíl mezi canisterapií a hipoterapií). Zbylé dva typy rozhovorů mají opět otázky totožného významu a liší se od sebe pouze oslovením či zaměřením (možný rozdíl mezi klienty canisterapie a klienty hipoterapie).

Otázky u všech čtyř typů rozhovorů jsou předem dány, jsou neměnné. Důvodem je potřeba možnosti výsledky jednotlivých typů rozhovorů porovnávat s ostatními typy rozhovorů.

4. 4. Sběr kvalitativních dat

Celý výzkum probíhal v časovém harmonogramu od července 2020 do října 2022. Celkem proběhlo 20 rozhovorů (konkrétně šlo o 5 canisterapeutů, 5 klientů canisterapie, 5 hipoterapeutů a 5 klientů hipoterapie) s osobním setkáním na smluveném místě. Pro rozhovory s canisterapeuty a hipoterapeuty bylo použito deseti jasně formulovaných otázek a pro klienty canisterapie a klienty hipoterapie bylo použito šesti jasně formulovaných otázek. Rozhovory probíhaly se všemi respondenty ústně. Přesný den, čas a místo byli předem domluvené tak, aby termín i místo vyhovovalo oběma stranám. Podmínkou pro smluvené místo, byl klid, dostatečný prostor (například pro volnost psa či koně) a intimita. Intimita byla podmínkou z toho důvodu, aby se respondent cítil v bezpečí, v přátelské zóně a mohl se tak plně otevřít a o všem beze strachu hovořit. Místa pro rozhovory se tak staly louky, lesy, parky, kavárny, výcviková střediska, hipoterapeutické areály, společenské místnosti v domovech pro seniory a rodinné prostředí. Pokud se rozhovor konal venku, snažila se autorka pro respondenta i jeho zvíře zajistit pití i stravu. Rozhovory byly vedeny s každým respondentem individuálně, bez přítomnosti ostatních respondentů. Žádný z respondentů nebyl ze strany autorky pod časovým tlakem. Všichni respondenti měli tolik času, kolik oni sami chtěli a mohli rozhovoru věnovat. Avšak průměrně se každý rozhovor odehrával hodinu a půl až tři hodiny. Rozhovory se odehrávaly převážně v odpoledních až večerních hodinách.

Samotná příprava rozhovoru probíhala tak, že si autorka nejprve ujasnila, co se od které výzkumné skupiny potřebuje na základě rozhovoru dozvědět. Jednotlivé otázky byly tvořeny na základě studia veškeré použité (odborné i neodborné) literatury v této bakalářské práci. Dále autorka vypracovala předběžné návrhy rozhovorů pro jednotlivé výzkumné skupiny a tyto návrhy konzultovala s jednou ze zakladatelek spolku Léčivé tlapky z.s. (canisterapií se teoreticky i prakticky zabývá již několik let) a také s jednou slečnou zabývající se hipoterapií. Po schválení a doladění drobných nepřesností začala autorka oslovovat jednotlivé respondenty. Nejprve za pomoci sociální sítě oslovila canisterapeuty. Někteří z nich jí poskytli kontakt na klienta canisterapie i hipoterapie. Dále tedy autorka oslovila tyto klienty a zároveň vyhledala a kontaktovala lidi zabývající se hipoterapií. Kontakty na další klienty autorka získala jak od některých hipoterapeutů, tak i od sdílnějších klientů.

Většina klientů byla oslovena osobně v jejich přirozeném prostředí (domov pro seniory, rodinné prostředí atd.). Hipoterapeuty autorka oslovila nejčastěji telefonicky nebo za pomoci e-mailu.

Žádný z oslovených respondentů autorku neodmítl, proto si s každým respondentem domluvila čas i místo pro uskutečnění rozhovoru. Autorka všem předem ve zkratce vysvětlila, proč rozhovor dělá, a že všechna osobní data budou držena v anonymitě. Zároveň požádala o souhlas s nahráváním rozhovoru pro osobní účely (možnost vrátit se k rozhovoru, pro větší soustředění se při rozhovoru na klienta a pro následný přepis odpovědí). Všechny rozhovory tedy byly nahrávány a to na mobilní telefon s aplikací recordéru.

Na začátku každého rozhovoru se autorka s každým respondentem pozdravila, přivítala se i se psy canisterapeutů (někteří canisterapeuti měli s sebou kromě canisterapeutického psa také své další psy, kterým by bylo doma smutno) a s koňmi hipoterapeutů. Po seznámení bylo nabídnuto tykání pro navození přátelské atmosféry a také proto, aby se prolomily psychické bariéry. Následoval samotný rozhovor. Před každým rozhovorem autorka zopakovala, že po žádném respondentovi nebudu vyžadovat příjmení, bydliště ani jiné osobní informace, protože nejsou pro tento výzkum nikterak přínosné a využitelné. Mimo rozhovor se autorka zeptala pouze na věk, aby mohla podat do své bakalářské práce záznam o věkovém rozmezí respondentů. Během rozhovorů si autorka průběžně zapisovala na papír pouze poznámky k odpovědím či dodatečné otázky mimo záznam. Když některý z respondentů chtěl něco sdělit či dodat, ale mimo záznam, autorka přerušila nahrávání. Opětovné zapnutí nahrávání bylo až s opětovným souhlasem respondenta. Stejně byly řešeny i pauzy, které byli vyžadovány z obou stran (ze strany autorky ale i ze strany respondenta, popřípadě ze strany zvířat). Rozhovory končily poděkováním (za ochotu, čas, rozšíření znalostí) respondentovi a nabídkou možnosti přečtení si bakalářské práce po jejím dokončení a úspěšném obhájení. Nakonec se autorka s respondentem a případně i s přítomnými zvířaty rozloučila. Pokud měl respondent ještě nějaké dodatečné dotazy či prosby, ale nechtěl je už na místě řešit, poskytla autorka respondentovi na sebe kontaktní údaje, aby se na ni kdykoli mohl obrátit s čímkoli.

Rozhovorové otázky pro canisterapeuty se obecně týkají témat, jako jsou například cílové skupiny, aktuální působení v canisterapii, canisterapeutický pes a jeho zkoušky, problémové situace z pohledu canisterapeutů i klientů, přínosy canisterapie, druh a způsob práce (samostatná či spolupráce s dalším canisterapeutickým týmem), výhody i nevýhody canisterapie a problémové situace z pohledu canisterapeutického psa. Konkrétně se jednalo o tyto přesně formulované otázky: 1, Jak dlouho se věnujete canisterapii? Jak jste začínal/a

a jaký je Váš cíl? (profesionální, amatérský, dobrovolný, výtěžná činnost, při zaměstnání atd.) 2, Jaké je plemeno Vašeho canisterapeutického psa? Proč zrovna tato volba? 3, Kde jste skládal/a canisterapeutickou zkoušku? Kolik bylo psovi let? 4, S jakou skupinou klientů pracujete radši? Proč? (snazší, zábavnější, pestřejší apod.) 5, Do jakých institucí chodíte s canisterapií? S jakými skupinami klientů (děti, senioři, mentálně či fyzicky handicapovaní atd.) pracujete při canisterapii? 6, Setkal/a jste se někdy s problémovou situací? (úplné odmítnutí, nepříjemné pohledy, nezájmem o canisterapii atd.) Jak jste tyto situace řešil/a? 7, Pokud znáte některého z klientů déle, chodíte za ním častěji a po delší dobu (či klient dochází za Vámi častěji a po delší dobu), vidíte na něm pokroky? 8, Poskytujete canisterapii samostatně nebo spolupracujete s druhým canisterapeutickým týmem či týmy? Co Vám vyhovuje více a proč? 9, Jaké výhody a nevýhody spatřujete v canisterapeutické práci s jedním klientem a jaké se skupinou klientů? 10, Měl Váš canisterapeutický pes někdy potíže při spolupráci s některým z klientů? (přirozený respekt, cítil z člověka něco, co mu bylo nepříjemné atd.)

Rozhovorové otázky pro hipoterapeuty vznikaly na stejném principu jako otázky pro canisterapeuty. Témata rozhovoru pro hipoterapeuty se tedy nijak zásadně neliší. Typ rozhovoru pro canisterapeuty a typ rozhovoru pro hipoterapeuty byly záměrně vytvořeny tematicky stejně, kvůli následnému vyhodnocování a porovnávání. Pozměněno bylo pouze to, o které zvíře se jedná a pojmenování člověka podle toho, kterému oboru se věnuje (místo canisterapeuta byl člověk nazván hipoterapeutem). Konkrétně se jednalo o tyto přesně formulované otázky: 1, Jak dlouho se věnujete hipoterapii? Jak jste začínal/a a jaký je Váš cíl? (profesionální, amatérský, dobrovolný, výtěžná činnost, při zaměstnání atd.) 2, Jaké je plemeno Vašeho hipoterapeutického koně? Proč zrovna tato volba? 3, Kde jste skládal/a hipoterapeutickou zkoušku? Kolik bylo koni let? 4, S jakou skupinou klientů pracujete radši? Proč? (snazší, zábavnější, pestřejší apod.) 5, V jakých institucích poskytujete hipoterapii? S jakými skupinami klientů (děti, senioři, mentálně či fyzicky handicapovaní atd.) pracujete při hipoterapii? 6, Setkal/a jste se někdy s problémovou situací? (úplné odmítnutí, nepříjemné pohledy, nezájmem o hipoterapii atd.) Jak jste tyto situace řešil/a? 7, Pokud znáte některého z klientů déle, který za Vámi dochází častěji (či Vy chodíte za ním častěji) a po delší dobu, vidíte na něm pokroky? 8, Poskytujete hipoterapii samostatně nebo spolupracujete s dalším hipoterapeutickým týmem či týmy? Co Vám vyhovuje více a proč? 9, Jaké výhody a nevýhody spatřujete v hipoterapeutické práci s jedním klientem a jaké se skupinou klientů? 10, Měl Váš hipoterapeutický kůň někdy potíže při spolupráci s některým z klientů? (přirozený respekt, cítil z člověka něco, co mu bylo nepříjemné atd.)

Rozhovorové otázky pro klienty canisterapie a rozhovorové otázky pro klienty hipoterapie jsou opět tematicky totožné záměrně. Liší se taktéž pouze v pojmenování respondentů a rozdělení druhů zvířat, kterých se aktuální rozhovor týkal. Tématy pro rozhovory s klienty canisterapie/hipoterapie tedy byly například psychické a emoční dojmy z prožité zooterapie (myšleno buď canisterapie nebo hipoterapie), přínosy canisterapie/hipoterapie, způsob dovídání se o dané zooterapii, zpětná vazba na canisterapeuty/hipoterapeuty a plemena psů/koní, se kterými se klienti setkali. Konkrétně se jednalo o tyto přesně formulované otázky pro klienty canisterapie: 1, Co byste chtěl/a změnit při další návštěvě canisterapeuta a psa? (V chování psa, v pokynech či chování canisterapeuta, prostředí, pomůcky, úkoly... atd.) 2, Pociťujete na sobě psychické či fyzické zlepšení po absolvování canisterapie? 3, Věděl/a jste o canisterapii před prvním příchodem canisterapeuta? Jak jste se o ní dozvěděl/a? 4, S jakými plemeny psů jste se setkal/a. Jaké psi plemeno preferujete a proč? 5, Dokázal/a byste po nějaké dlouhodobější spolupráci přejít k jinému canisterapeutovi či psu? 6, Byl/a někdy canisterapeut/ka, který/á Vám prostě nesedl/a nebo i pes, se kterým jste se canisterapii bál/a dělat, nebo Vám to bylo nepříjemné?

A u klientů hipoterapie se jednalo konkrétně o tyto přesně formulované otázky: 1, Co byste chtěl/a změnit při další návštěvě hipoterapeuta a koně? (V chování koně, v pokynech či chování hipoterapeuta, prostředí, pomůcky, úkoly atd.) 2, Pociťujete na sobě psychické či fyzické zlepšení po absolvování hipoterapie? 3, Věděl/a jste o hipoterapii před prvním příchodem hipoterapeuta? Jak jste se o ní dozvěděl/a? 4, S jakými plemeny koní jste se setkal/a? Jaké plemeno koně preferujete a proč? 5, Dokázal/a byste po nějaké dlouhodobější spolupráci přejít k jinému hipoterapeutovi či koni? 6, Byl/a někdy hipoterapeut/ka, který/á Vám prostě nesedl/a nebo i kůň, se kterým jste se hipoterapii bál/a dělat, nebo Vám to bylo nepříjemné?

4. 5. Způsob zpracování získaných dat

Po uskutečnění rozhovorů se všemi respondenty začala autorka přepisovat rozhovory z nahrávky do počítače. Porovnávání a vyhodnocování dat, je takto mnohem snazší. Přepsané nahrávky autorka doplnila o své poznámky, které si při rozhovorech zaznamenávala na papír (například jméno a věk psa apod.). Takto přepsané a doplněné rozhovory si autorka zkopírovala do nového dokumentu, a uspořádala tak, aby mohla vyhodnotit výzkumné otázky. Ke každé výzkumné otázce si autorka dohledala všechny otázky z rozhovorů a k nim následně i odpovědi. Díky tomu autorka mohla výzkumnou otázku shrnout a vyhodnotit.

Podobně autorka postupovala i u shrnutí všech výsledků a závěrů. Atorce zde šlo primárně o shrnutí zkušeností všech respondentů tak, aby zkušenosti canisterapeutů bylo možné porovnat se zkušenostmi klientů canisterapie, dále pak zkušenosti hipoterapeutů se zkušenostmi klientů hipoterapie a v neposlední řadě také zkušenosti canisterapeutů se zkušenostmi hipoterapeutů a nakonec samozřejmě možnost porovnat zkušenosti klientů canisterapie se zkušenostmi klientů hipoterapie. Toto porovnání všech čtyř skupin respondentů by také mělo ukázat výsledek, zda některý z klientů (ať už z pohledu samotného klienta či z pohledu canisterapeuta/hipoterapeuta) cítí, že by kromě současné zooterapie měl vyzkoušet i jiný zvířecí druh.

4. 6. Interpretace a diskuse výsledků výzkumu

Hlavním cílem této bakalářské práce bylo porovnat zkušenosti canisterapeutů a klientů canisterapie, a porovnat zkušeností hipoterapeutů a klientů hipoterapie. Účelem bylo poukázat na rozdílnost výhod a nevýhod canisterapie proti hipoterapii. Jako vedlejší cíl vyplynula možnost porovnat zkušenosti všech čtyř vybraných skupin (canisterapeuté, hipoterapeuté, klienti canisterapie, klienti hipoterapie). Tímto porovnáním všech čtyř skupin mezi sebou bude získán další pohled na canisterapii/hipoterapii a tak budou i jasnější výhody a nevýhody u obou druhů zooterapie. Z tohoto důvodu byl kvalitativní výzkum s technikou rozhovoru zaměřen na čtyři konkrétní skupiny, jejichž zkušenosti sdělené v rozhovoru, jsou následně zpracovány v této kapitole.

Jako první skupinu na shrnutí zkušeností autorka volila canisterapeuty. Jedno na čem se všichni oslovení canisterapeuté shodují je, že psa si nevybírali kvůli canisterapii, ale naopak. Podle povahy psa, kterou za nějakou dobu pozorování vysledovali, se rozhodli dělat canisterapii. Další téma, na kterém se téměř všichni oslovení canisterapeuté shodovali, bylo, zda poskytují canisterapii raději s dalším canisterapeutickým týmem nebo raději sami se svým canisterapeutickým psem. Všem se mnohem lépe spolupracuje alespoň ve dvou týmech, ale někteří zmiňují i samostatnou práci, když je to pro klienta vhodnější. Pokud však jde o skupinu (především dětí nebo seniorů) klientů, pak se všech pět canisterapeutů shoduje na tom, že je rozhodně lepší a výhodnější být na canisterapeutické hodině ve více týmech. Jedením z hlavních důvodů bylo, že je tak i více pejsků pro klienty. Zároveň s tím souvisí i otázka welfare psa, protože kdyby byl pouze jeden pes na celou skupinu, může se vyčerpat až nad jeho fyzické, ale i psychické síly. Pokud je však na skupinu klientů více psů, náročnost na aktivní zapojení se psa do aktivit je menší, protože je rozloženo mezi všechny psy.

Odpovědi canisterapeutů se také často shodují v otázce výběru preferovanější skupiny lidí a v otázce výběru skupiny klientů, kterým aktuálně canisterapii poskytují. Tři z pěti canisterapeutů uvádějí jako preferovanou skupinu klientů seniory. Jeden z těchto tří, ale také uvádí, že by také rád pracoval s dětmi a nejen se seniory. S dětmi jako preferovanou skupinou klientů by také rádi pracovali zbylí dva canisterapeuté z pěti. Jeden z nich uvádí, že nejen konkrétně s dětmi, ale také s mladšími klienty (myšleno s adolescenty). Na otázku, se kterou skupinou klientů aktuálně spolupracují, odpovědělo všech pět canisterapeutů velmi podobně. Všichni chodí k seniorům do domova pro seniory a tři z nich zároveň navštěvují centrum pro léčící se lidi se závislostí. Pouze dva z pěti canisterapeutů odpověděli, že pracují s dětskými klienty. Jeden pracuje s mentálně postiženými dětmi a druhý canisterapeut chodí za dětmi v běžné základní škole.

Poslední téma, ve kterém se téměř všichni oslovení canisterapeuté shodují je téma plemeno psa. Čtyři z pěti canisterapeutů mají křížence, psa nepoznatelného plemene. Pouze jeden z pěti oslovených canisterapeutů má poznatelné plemeno – vipeta. V čem se však odpovědi canisterapeutů liší, jsou především zažité problémové situace. Pouze jeden canisterapeut z pěti ještě nezažil žádnou problémovou situaci ani nastalý problém ze strany jeho canisterapeutického psa. Ostatní čtyři canisterapeuté už zažili například nepříjemné pohledy až úplné odmítnutí canisterapeutické hodiny, nebo dočasné chvilkové odmítnutí kontaktu se psem z důvodu respektu. Ze strany psa šlo například o odmítnutí kontaktu s konkrétním člověkem, nebo odmítnutí kontaktu s určitou skupinou lidí (muži závislí na alkoholu, lidé po čerstvě dokouřené cigaretě apod.), nebo prostě jen o vybíravost psa (vybíral si pro něho příjemnější lidi).

Jako druhou skupinu na shrnutí zkušeností jsem volila klienty canisterapie. Volila jsem tak proto, aby obsah předešlého shrnutí souvisel se shrnutím následující skupiny klientů canisterapie, které volně navazuje na zkušenosti canisterapeutů. U skupiny klientů canisterapie se všech pět klientů shodovalo v odpovědích na otázku, zda o canisterapii věděli ještě před první návštěvou canisterapeuta. Každý z oslovených klientů se o canisterapii dozvěděl jinak. První respondent si o canisterapii dohledával informace na internetu z vlastní iniciativy a zájmu. Druhý respondent se o canisterapii dozvěděl až od vedení domova pro seniory, když sociální pracovnice přišla s nabídkou konání se canisterapie u nich v domově. Třetímu respondentovi navrhla canisterapii kamarádka. Čtvrtému respondentovi byla canisterapie doporučena od lékaře, ale podrobnější informace si dohledal respondent sám za pomoci internetu. Pouze pátý respondent věděl o canisterapii jen velmi málo a pouze z doslechu.

Co se týče fyzického anebo psychického zlepšení, shoduje se opět všech pět klientů canisterapie na tom, že buď fyzické nebo psychické (či oboje) zlepšení stavu na sobě pozorují. První respondent se dlouhodobě léčí s diagnostikovanou depresí a canisterapie mu umožňuje psychické zlepšení aktuálního stavu. Druhý respondent zas uvádí fyzické zlepšení stavu a to konkrétně zlepšení jemné motoriky a navýšení síly v rukách. Také dodává, že samotný příchod psa mu o mnoho zlepšuje náladu a tím i den. Třetí respondent uvádí podobné fyzické zlepšení, ale tentokrát v hrubé motorice. Canisterapie mu také pomáhá znovu aktivovat ochablé svalstvo a canisterapeuté mu dodávají velkou motivační sílu, kterou při rehabilitacích potřebuje. Předposlední respondent uvedl, že po psychické stránce mu canisterapie pomohla, ale po fyzické stránce zatím říci nemůže, protože na jejím zlepšení teprve začínají pracovat. Poslední respondent neuvádí konkrétní zlepšení svého stavu, ale zdůrazňuje zlepšení funkce mozku, díky speciálně zaměřeným hrám a cvikům.

Za shrnutí by také stálo téma, zda jsou klienti s canisterapií spokojeni, nebo jim něco vadilo, či nastal nějaký problém. Všichni oslovení klienti canisterapie se shodují na tom, že canisterapie je jim příjemná, je pro ně přínosná a jsou rádi, že mohou být klienti canisterapie. Občas byly ale zmíněny některé nedostatky jako například stydlivý a zbrklý začínající canisterapeut, který není plně sehraný se svým canisterapeutickým psem, nebo canisterapeut, který neumí správně vysvětlit klientovi, co od něho potřebuje a jak má klient danou činnost správně vykonat. Jiný respondent si postěžoval, že jeho canisterapeut stále zkracuje canisterapeutické hodiny a jeho druhý canisterapeut nedokázal včas a dostatečně vysvětlit proč zvolený canisterapeutický pes (příliš aktivní maďarský ohař) je na klientovi psychické problémy ten vhodný canisterapeutický pes. V odpovědích byla také zmíněna stížnost na občasné neposlušného canisterapeutického psa, nebo naopak na příliš přísného canisterapeuta, ale i přes tyto drobné stížnosti/obtíže se klientům canisterapie líbí. Pouze jeden respondent uvedl, že se za celou dobu nesetkal s žádným problémem ať už ze strany canisterapeuta či ze strany canisterapeutického psa.

Posledním tématem ze skupiny klientů canisterapie, které by mělo být shrnuto, jsou zkušenosti klientů s různými plemeny psů a případně preference klientů. Nejčastěji se klienti setkali s labradorským retrievem a německým ovčákem. S labradorským retrievem se setkali čtyři respondenti z pěti a s německým ovčákem se setkali dva respondenti z pěti. Německého ovčáka jeden z oslovených klientů uvádí jako preferovanější plemeno kvůli jeho výšce vůči výšce klienta a také pro klientovy vzpomínky z dětství. Labradorský retrievr byl uveden jako preferovanější plemeno pro jeho výšku a délku i příjemnost jeho

srsti. Jeden z klientů uvádí zkušenost s plemeny maďarský ohař a hladkosrstý foxteriér. Obě plemena považuje klient za hravé a „bláznivé“, což je pro klientovy psychické problémy ideální. Uvádí také ale zkušenost s plemenem sibiřský husky, kterého považuje za favorita kvůli jeho kráse a mírné přesto velmi kamarádské povaze. Dalšími respondenty byly uvedeny taky zkušenosti s plemeny jako je pudl střední, border kolie, zlatý retrívr, knírač střední, jack russel teriér, voříšek malého vzrůstu, bígl a bílý švýcarský ovčák. Ani jedno z plemen však nebylo žádným z respondentů uvedeno jako preferované či jako „ne/vhodné“ plemeno na canisterapii.

Třetí a tím i předpolední skupinou respondentů, která bude v této kapitole shrnuta, je skupina hipoterapeutů. Stejně jako canisterapeuté, i hipoterapeuté se shodují, že „ne/vhodné“ plemeno pro hipoterapii není, ale lze určit vhodnější plemeno pro každého klienta jednotlivě. Každý klient potřebuje něco jiného a je na hipoterapeutovi vyzorovat, který z dostupných koní je pro toho jednoho konkrétního klienta ten vhodný. Co se tedy výběru či pořizování plemene ze strany hipoterapeuta týče, větší polovina koní oslovených hipoterapeutů nebyla volena záměrně. Koně buď již na statku byli, když tam oslovený hipoterapeut přišel, nebo byl kůň zděděn či vzat ze špatných podmínek anebo byl kůň zakoupen zcela bez záměru budoucí hipoterapie. Záměrně byl pořízen jedním z hipoterapeutů slezský norický kůň, jiným hipoterapeutem byl záměrně vybrán quarter horse, který ale bohužel neprošel hipoterapeutickou zkouškou (měl špatný chod) a poslední záměrně pořízený kůň dalšího hipoterapeuta byl plemene Starokladubský kůň.

V odpovědích hipoterapeutů jsou také jmenovaná další využívaná plemena (buď u soukromých hipoterapeutů či ve spolcích) jako například anglický plnokrevník, hafling, českomoravský belgický kůň, hucul, „angloarab“ (anglický plnokrevník x arabský plnokrevník), velšský pony typu B anebo arabský plnokrevník.

Všichni oslovení hipoterapeuté se téměř shodují v odpovědích, zda pracují sami nebo ve skupině s dalším hipoterapeutem. Tři z pěti respondentů pracují primárně sami jak s jedním klientem, tak i se skupinou klientů a jen občas jsou přizváni k nějakému případu či sami někoho přizvou k sobě. Dva z pěti respondentů pracují ve spolku a dělají proto primárně ve skupině s dalším hipoterapeutem. Jeden z těchto dvou oslovených hipoterapeutů je začátečník a proto má k sobě zatím stále dozor pro jistotu a zaučení se a druhý je zvyklý pracovat v týmu s někým ze spolku. Pokud přijde do spolku skupina klientů, automaticky hipoterapeuté spolupracují alespoň ve dvojici a mají k sobě asistenta. Jestliže však přijde do spolku jeden klient na konkrétní hipoterapeutickou hodinu, je častěji vedena individuálně pouze jedním hipoterapeutem (případně asistuje pomocník).

Velmi odlišné odpovědi získala autorka od hipoterapeutů z otázek s jakou skupinou klientů pracují a s jakou skupinou klientů by chtěli nejraději pracovat. První oslovený hipoterapeut chtěl pracovat s dětmi, ale nakonec mu fyzicky postižení dospělí vyhovují a kromě nich pracuje i s dalšími klienty, kteří za ním přichází. Druhému hipoterapeutovi se také nejvíce zamlouvá práce s dětským klientem (nejlépe ve věku 4 – 8 let), ale pracuje se všemi skupinami klientů. I pro třetího hipoterapeuta je dětská skupina klientů nejpříjemnější. Preferuje práci s dětmi s kombinovaným postižením, ale do spolku chodí nejrůznější skupiny klientů a hipoterapeut pracuje se všemi, nevybírá si a neodmítá. Předposlední hipoterapeut pracuje s mentálně i fyzicky postiženými dětmi i dospělými, ale také se skupinou lidí trpících poruchou autistického spektra, která je zároveň preferovanou skupinou čtvrtého hipoterapeuta. U posledního osloveného hipoterapeuta se cílová skupina klientů, se kterými pracuje a které preferuje, shoduje. Tento hipoterapeut si určil, se kterým koněm bude pracovat s tou konkrétní skupinou klientů. Například s arabským plnokrevníkem pracuje se skupinou duševně nemocných lidí, anglického plnokrevníka využívá v práci s dětmi a se starokladrubským koněm pracuje s dětmi a s lidmi po těžších/složitějších úrazech.

Problémových situací bylo zmíněno velmi málo, proto se lze domnívat, že při hipoterapii se problémové situace vyskytují z pohledu hipoterapeutů jen zřídka. Dva z oslovených hipoterapeutů dokonce zmiňují, že žádný problém či problémovou situaci nezažili ani nebyli žádné takové situace svědky. Jako problémové situace byly zmíněny od jednoho z hipoterapeutů například nepříjemné pohledy, protože byl začátečník a vše pro něho bylo nové. Další z oslovených hipoterapeutů také zmiňuje, že se setkal s rezervovaností klienta, ale tento strach z koní byl po několika terapeutických hodinách plně odbourán. Poslední z pěti hipoterapeutů viděl jako problémovou situaci ve vlastních nedostacích. Nevědomost v oblasti příliš aktivních dětí a jednoho nevychovaného až arogantního chlapce, způsobila neklid koně, který následkem strachu od dětí ustupoval do bezpečí.

Poslední skupinou ke shrnutí je skupina klientů hipoterapie. Ta opět volně navazuje svými zkušenostmi na zkušenosti hipoterapeutů v předešlém shrnutí. Na otázku zda před prvním příchodem do hipoterapeutického spolku klienti o hipoterapii věděli alespoň základ, odpověděli všichni oslovení klienti kladně. Dvěma klientům byla hipoterapie doporučena lékařem i psychiatrem a dalším dvěma klientům hipoterapii navrhli kamarádi. Pouze jeden z pěti oslovených klientů hipoterapie odpověděl, že o hipoterapii věděl již delší dobu z vlastního zájmu a snažil se ji prosadit u vedení zařízení, kde pracuje.

Na fyzickém anebo psychickém zlepšení stavu se opět shodují všichni klienti hipoterapie, pouze jeden z klientů zmiňuje bolest po každé hipoterapeutické hodině. Tomuto klientu ale bylo dobře vysvětleno, že na začátku terapeuticko-léčícího procesu se může stát, že člověka spíše vše bolí, než že by bylo od bolesti ulevováno. Tato bolest na začátku procesu ale znamená, že jsou cviky dělané dobře a proces probíhá správně. Dva z klientů hipoterapie zmiňují zlepšení fyzického (rozhýbání se po dlouhodobé hospitalizaci, zlepšení bolestivého stavu zad) i psychického (plné odbourání strachu z koní, velké zmírnění strachu z vody) stavu. Další klient i jeho psychiatr pozorují zlepšení v psychickém stavu a to natolik, že klientovi mohla být psychiatrem i snížena dávka léků. Poslední oslovený klient pozoruje nejen na sobě, ale také jako doprovod na svých svěřencích (mentálně i tělesně postižené děti) fyzický pokrok a radost z pobytu u koní.

Klienti hipoterapie se také téměř shodují v odpovědích na téma problémových situací. Hipoterapie se všem osloveným klientům líbí a zdá přínosná. Pouze jeden z klientů uvedl, že se nesetkal se žádnou problémovou situací. Zmíněné problémy či konkrétní problémové situace uvedené ostatními čtyřmi klienty hipoterapie, jsou spíše zanedbatelného charakteru. Jednalo se například o volbu velikosti koně či jiného plemene koně z pohledu klienta, o malou míru komunikativnosti ze stran hipoterapeuta a zbytku týmu vůči klientovi, nebo o malý počet hipoterapeutů a asistentů na větší skupinu dětí s kombinovaným postižením. Jeden klient – trpící strachem z vody - také uvedl, že hipoterapeutem zvolený kůň byl na klienta příliš rychlý při vstupu do vody, ale po několika hipoterapeutických hodinách už byl s konkrétním valachem sladěn a díky tomu se mu jeho strach z vody mnohonásobně zmenšil.

Plemena koní, která se v odpovědích klientů objevila, jsou například hucul, hafliš, velšský pony typu B, anglický plnokrevník, slezský norický kůň, quarter horse, český teplokrevník, arabský plnokrevník, českomoravský belgický kůň a paint horse. Klienty preferované vlastnosti koní jsou různorodé a opět se potvrzuje, že neexistuje žádné plemeno koně, které by bylo možné úspěšně použít u všech skupin klientů. Často zmiňovanou preferencí byl požadavek na výšku koně, šířku/mohutnost hřbetu koně (například pro asistovaný sed), klidná a poddajná povaha koně. Dětskými klienty zas byli naopak vítáni poníci s malým vzrůstem a vzhledem připomínající plyšové zvířátko. Pouze jeden z pěti klientů hipoterapie uvedl, že nemá žádné preferované plemeno ani požadavky na vlastnosti či vzhled koně.

Ze shrnutí všech čtyř skupin respondentů vyplývá, že zkušenosti obou skupin klientů jsou kladné v obou případech zooterapie (canisterapie i hipoterapie). Klienti hodnotili

canisterapii i hipoterapii velmi kladně a zmíněné drobné problémy či nedostatky ze stran canisterapeutů/hipoterapeutů či jejich zooterapeutických zvířat jsou téměř zanedbatelné. Co se týče spokojenosti s plemeny psů či plemeny koní, klienti byli ve většině případů spokojeni. U žádného z klientů nenastalo naprosté odmítnutí zvířete kvůli plemenu, vzhledu, či chování. Canisterapeuté/hipoterapeuté si v situacích s hrozícím rizikem odmítnutí zvířete ze strany klienta věděli rady.

Ze strany zoterapeuta ke klientům nebyli žádné výtky. Canisterapeuté i hipoterapeuté si ve velké míře své zvíře nevolili záměrně na canisterapii či hipoterapii. Cílové skupiny jak canisterapeutů tak i hipoterapeutů se příliš neliší, což může také vypovídat o tom, že canisterapie i hipoterapie se navzájem doplňují, v některých případech až prolínají. Odpovědi canisterapeutů se od odpovědí hipoterapeutů liší především v názorech na skupinovou a individuální práci. Ve shrnutí canisterapeutů si lze všimnout, že většina canisterapeutů mnohem raději spolupracuje s dalším canisterapeutickým týmem. U oslovených hipoterapeutů je to právě naopak, většina pracuje mnohem raději sama než s dalším hipoterapeutem či dalším pomocníkem.

4. 7. Vyhodnocení výzkumných otázek

Všichni respondenti podílející se díky rozhovorům na tomto výzkumu byli velmi vstřícní. Někteří byli otevřenější, a proto autorce sdělili mnohem více než jiní, kteří jsou svou povahou spíše tišší a v odpovědích přímočařejší. Někdy odpovídali velmi stroze, ale přesto je jejich odpověď dostačující. Nikdo z respondentů neměl problém odpovědět na jakoukoli z otázek, přesto že autorka na tuto možnost upozornila raději předem. Díky velké pestrosti odpovědí je také možné velmi dobře vyhodnotit následující výzkumné otázky, které byly kladeny na začátku praktické části bakalářské práce.

VO1: Jaké je mezi klienty povědomí o canisterapii a hipoterapii?

Povědomí o canisterapii:

Odpověď na tuto výzkumnou otázku (zaměřující se konkrétně na povědomí o canisterapii) najdeme ve třetí otázce pro klienty canisterapie – přesné znění otázky: „Věděl/a jste o canisterapii před prvním příchodem canisterapeuta? Jak jste se o ní dozvěděl/a?“. Z odpovědí všech klientů canisterapie je patrné, že před první návštěvou canisterapeuta již canisterapii znali (věděli co to je, čím se zabývá a jak probíhá), nebo o ní alespoň slyšeli. Některým klientům (konkrétně třem) byla canisterapie doporučena například kamarádkou, lékařem či dokonce samo vedení domova pro seniory navrhlo svým klientům canisterapii

jako jednu z dalších volnočasových aktivit. Jeden klient canisterapie se o canisterapii dozvěděl sám z pátrání po internetu a jeden o ní věděl pouze z doslechu.

Dle odpovědí klientů canisterapie lze tedy soudit, že povědomí o canisterapii je, a je poměrně velké.

Povědomí o hipoterapii:

Odpověď na tuto výzkumnou otázku (zaměřující se konkrétně na povědomí o hipoterapii) najdeme ve třetí otázce pro klienty hipoterapie – přesné znění otázky: „Věděl/a jste o hipoterapii před prvním příchodem hipoterapeuta? Jak jste se o ní dozvěděl/a?“. Všichni klienti hipoterapie o hipoterapii věděli ještě před první návštěvou. Čtyřem (hipoterapeutickým) klientům byla hipoterapie někým doporučena. Ve dvou případech doporučil hipoterapii samotný doktor a v dalších dvou případech se jednalo o doporučení ze stran kamarádů. Jeden klient věděl o hipoterapii z vlastního pátrání a snažil se ji dokonce prosadit u vedení v zařízení pro děti s kombinovaným postižením.

Dle odpovědí klientů hipoterapie lze tedy soudit, že povědomí o hipoterapii v základu je a člověk má více možností odkud se o hipoterapii dozvědět (od kamarádů, doktorů či ze samostatného pátrání a sebevzdělávání se).

VO2: Dokáže se pouze díky canisterapii změnit fyzický anebo psychický stav klienta, nebo je zapotřebí i další odborné pomoci?

Odpověď na tuto výzkumnou otázku najdeme ve druhé otázce pro klienty canisterapie – přesné znění otázky: „Pocitujete na sobě psychické či fyzické zlepšení po absolvování canisterapie?“. Všichni dotazovaní klienti canisterapie pocítují zlepšení svého stavu. Někdo se zaměřuje spíše na léčbu fyzické stránky, jiní zas na léčbu stránky psychické a jeden klient canisterapie dokonce postupem času a souhrou náhod podstupuje léčbu jak psychické tak i fyzické stránky. U jednoho klienta byl opravdu velký posun k dobrému v hrubé i jemné motorice po zhruba pěti letech. Dalšímu klientu se díky canisterapii zlepšil psychický stav – konkrétně se léčí s depresí. Dalším dvěma klientům se s příchodem canisterapeutů a jejich psů vždy zlepšil nálada a při hrách cítí, že se jim lepší i jemná motorika (u jednoho klienta v seniorském věku nedochází přímo ke zlepšení, ale jak sám tvrdí a personál potvrdil, stav se nezhoršuje, čili canisterapie zpomaluje věkem zhoršující se jemnou motoriku). A nakonec, jeden klient vidí na sobě zlepšení fyzické, ale také zlepšení funkce a činnosti mozku.

Dle odpovědí klientů canisterapie lze tedy soudit, že canisterapie obecně dokáže zlepšit jak stav psychický tak stav fyzický. A pokud nedokáže stav zlepšit, dokáže alespoň mírnit nastalé problémy a aktuální stav klienta udržet ve stejném stavu (nedochází ke zhoršení stavu).

VO3: Dokáže se pouze díky hipoterapii změnit fyzický anebo psychický stav klienta, nebo je zapotřebí i další odborné pomoci?

Odpověď na tuto výzkumnou otázku najdeme ve druhé otázce pro klienty hipoterapie – přesné znění otázky: „Pocitujete na sobě psychické či fyzické zlepšení po absolvování hipoterapie?“. Až na jednoho klienta hipoterapie, stěžujícího si spíše na bolest (dochází jen chvíli, je v terapii na úplném začátku, při kterém se bolest může nejprve zvyšovat, aby následně došlo k většímu uvolnění a bolest mohla polevit), si tři klienti pochvalují fyzické zlepšení díky hipoterapii. Dva z nich a jeden poslední klient dokonce zmiňují i velký posun v psychické rovině (snížení počtu léků, zmenšení strachu z vody po nehodě a zmírňující se strach z koní). U kombinovaně postižených dětí je vidět emoční projev radosti při každé hodině, což samozřejmě psychickému stavu napomáhá.

Dle odpovědí klientů hipoterapie lze soudit, že hipoterapie je člověku schopna pomoci, jak v rovině fyzické (po úrazu, ale i jako prevence například před proleženinami či ochabnutím svalstva), tak v rovině psychické (ať už jde o psychickou nemoc či nějaký strach apod.).

VO4: Existuje pro canisterapii „vhodné plemeno“, nebo je klienty nějaké plemeno upřednostňováno?

Odpověď na tuto výzkumnou otázku najdeme ve druhé otázce pro canisterapeuty – přesné znění otázky: „Jaké je plemeno Vašeho canisterapeutického psa? Proč zrovna tato volba?“. Z odpovědí všech canisterapeutů vyšlo najevo, že psa si nikdo z nich nepožadoval primárně na canisterapii, ale myšlenka působení konkrétního psa vznikla až s projevem povahy vhodné pro canisterapeutického psa. Pouze u jednoho z canisterapeutů je plemeno s průkazem původu (pes s PP) a to vipet. Ostatní canisterapeuté mají křížence anebo psa poznatelného plemene (pes čistokrevný ale bez PP), většinou menšího vzrůstu.

Dle odpovědí canisterapeutů lze soudit, že „vhodné plemeno“ není ideální pojem. Canisterapeuté se více zaměřují na vhodnou povahu psa pro canisterapii a nejde jim primárně o vzhled ani o to, zda je pejsek voříšek či pes s PP.

Odpověď na tuto čtvrtou výzkumnou otázku najdeme také ve čtvrté otázce pro klienty canisterapie – přesné znění otázky: „S jakými plemeny psů jste se setkal/a? Jaké psí plemeno preferujete a proč?“. Za všechny klienty canisterapie v tomto výzkumu lze říci, že se setkali s velkým počtem plemen. Některá plemena se v odpovědích vyskytla častěji, například s labradorským retrievem se setkali čtyři z pěti klientů a s německým ovčákem se setkali dva z pěti klientů. Dále se v odpovědích vyskytla následující plemena: bílý švýcarský ovčák, foxteriér hladkosrstý, maďarský ohař, sibiřský husky, zlatý retrievr, jack russel teriér, knírač střední, bígl, kříženec, pudl střední a border kolie. Na preferencích se však žádný z klientů neshoduje, což je dáno především rozdílnou povahou lidí a také rozdílnou potřebou lidí od canisterapeutických psů. Mezi preferencemi se tedy objevuje požadavek na vstřícný a přátelský pohled psa, hravost a energii psa (především na psychologický stav), kamarádkou povahu a velikost psa vůči klientovi (jeden klient si ke své výšce pochvaloval velikost německého ovčáka). Jeden z klientů preferuje větší plemena s delší srstí, jiný klient zas preference nemá žádné a jeden klient z pěti preferoval sibiřského huskyho kvůli jeho vzhledu a příjemné srsti.

Dle odpovědí klientů canisterapie lze soudit, že co klient, to různé preference. Nikdo z klientů, ale neodmítne žádné plemeno, kvůli preferenci pouze jednoho plemene. Jestliže někteří klienti preferují některé plemeno, je to většinou dáno spíše povahovým rysem či vzhledem psa a tyto vlastnosti lze najít i u jiných plemen. Opět, stejně jako u canisterapeutů, tedy ani klienti canisterapie nepovažují žádné plemeno za „vhodné plemeno“, ale je pro ně prioritou vzhled a povaha dle klientových aktuálních potřeb k léčbě.

VO5: Existuje pro hipoterapii „vhodné plemeno“, nebo je klienty nějaké plemeno upřednostňováno?

Odpověď na tuto výzkumnou otázku najdeme ve druhé otázce pro hipoterapeuty – přesné znění otázky: „Jaké je plemeno Vašeho hipoterapeutického koně? Proč zrovna tato volba?“. V odpovědích všech hipoterapeutů se stejné plemeno objevuje pouze dvakrát, jedná se o plemeno anglický plnokrevník. Další v odpovědích zmiňovaná plemena jsou arabský plnokrevník, starokladrubský kůň, velšský pony typu B, american paint horse typu tobiano (černobílý), quarter horse, hafling, českomoravský belgický kůň, hucul a slezský norik. Dvě plemena byla pouze náhodnými volbami. Jedno plemeno bylo získáno dědicetvím a druhé bylo odkoupeno ze špatných podmínek. Hipoterapeuté dále také zmiňovali preference jako je klidná povaha (až flegmatik), přátelská a energická povaha, pracovitost, ovladatelnost a ochota spolupracovat, vzhled a výška koně (s menším koněm či poníkem

se snadněji pracuje ze země). Pouze u jednoho z pěti hipoterapeutů byla volba plemene pro hipoterapii záměrem – jedná se o plemeno hucul.

Dle odpovědí hipoterapeutů lze soudit, že některá plemena jsou díky svým povahovým rysům a stavbě těla preferovanější a také vhodnější. Z odpovědí ale nevyplývá (až na pouhou jednu výjimku), že by si hipoterapeuté vybírali určité plemeno primárně se záměrem budoucí hipoterapie.

Odpověď na tuto pátou výzkumnou otázku najdeme také ve čtvrté otázce pro klienty hipoterapie – přesné znění otázky: „S jakými plemeny koní jste se setkal/a? Jaké plemeno koně preferujete a proč?“. O dvou plemenech koní se klienti hipoterapie zmiňují dvakrát, jedná se o plemeno quarter horse a anglického plnokrevníka. Dále jsou v odpovědích zmíněna stejná či podobná plemena, která byla zmíněna i v odpovědích hipoterapeutů, konkrétně se jedná o tato plemena: paint horse, českomoravský belgický kůň, český teplokrevník, arabský plnokrevník, slezský norik, hucul, haflis a velšský pony typu B. Na otázku o preferencích jeden z pěti klientů odpověděl, že nemá vůbec žádné preference. Ostatní klienti zmiňovali jako preference především povahu a stavbu těla koně, dle vlastních potřeb na léčbu. Dle momentálních potřeb klientů (jeho stavba těla a druh problému) jsou preference zaměřené na klidnou a přátelskou povahu, úzký vztah s koněm a stavbu těla. Pro některé klienty je konkrétní kůň moc vysoký, nebo má příliš široký hřbet. Pro jiné klienty (a jiné aktivity) je vhodnější malý kůň či poník, ale například pro asistovaný sed je pro klienta a jeho asistenta vhodnější mohutnější hřbet.

Dle odpovědí klientů hipoterapie lze soudit, že každý klient má jiné potřeby a tudíž také jiné preference než ostatní klienti. Obecně sice lze říci, že pro některé skupiny lidí se stejným problémem je možno určit vhodnější plemeno z ostatních plemen, ale stále záleží na každém klientu a jeho jedinečnosti.

VO6: Vyskytují se problémy v možnostech poskytování canisterapie, jak z pohledu canisterapeutů, tak z pohledu klientů?

Z pohledu canisterapeutů:

Odpověď na tuto výzkumnou otázku najdeme v šesté otázce pro canisterapeuty – přesné znění otázky: „Setkal/a jste se někdy s problémovou situací? (úplné odmítnutí, nepříjemné pohledy, nezájmem o canisterapii atd.) Jak jste tyto situace řešil/a?“ a následně také v desáté otázce pro canisterapeuty – přesné znění otázky: „Měl Váš canisterapeutický pes někdy potíže při spolupráci s některým z klientů? (přirozený respekt, cítil z člověka něco, co mu bylo nepříjemné atd.)“. Stejně jako člověk, je i pes živá bytost, která má také

své potřeby, zkušenosti a pocity, které v některých případech brání psovi ve spolupráci s konkrétními lidmi či v konkrétních situacích. Není na vině pes, klient ani canisterapeut, že takové situace mohou nastat. Z odpovědí canisterapeutů je zřejmé, že s problémovými situacemi (ať už ze strany psa či ze strany klienta) se setkalo všech pět canisterapeutů. Každý z nich se setkal s jinou problémovou situací. Ze strany klientů se jednalo o úplné jednodenní odmítnutí, nepříjemné pohledy klienta na canisterapeuta i psa, dočasná neochota k okamžitému kontaktu se psem a odmítnutí kontaktu se psem z důvodu strachu či špatného naladění klienta. Nejen klient může odmítnout kontakt se psem, ale i pes může odmítnout spolupráci s konkrétním klientem (či skupinou klientů). Tak tomu bylo i v případě oslovených canisterapeutů. Pes jednoho z canisterapeutů nechce pracovat u léčených lidí se závislostí (konkrétně na alkoholu). Pes dalšího z canisterapeutů zas nechce spolupracovat s lidmi, kteří právě čerstvě dokouřili. Pro psy (stejně jako pro lidi) je příjemné být v komfortní zóně a proto si i někteří ze psů (oslovených canisterapeutů) klienty občas vybírají. Na vině může být například pouze respekt k jednomu určitému muži – dle jednoho z canisterapeutů – anebo jak uvedl jiný z canisterapeutů, že jeho pes si primárně v domově pro seniory vybírá pro něho komfortnější klienty – ty kteří ho tolik nevysílí po emoční a psychické stránce.

Dle odpovědí canisterapeutů lze soudit, že problémové situace nejen mohou nastat, ale opravdu často nastávají. Kdo ale za vytvoření problémové situace může, již tak samozřejmě není. Na vině může být jak klient, tak i canisterapeutický pes, ale stejně tak na vině nemusí být nikdo.

Z pohledu klientů canisterapie:

Odpověď na tuto šestou výzkumnou otázku najdeme v první otázce pro klienty canisterapie – přesné znění otázky: „Co byste chtěl/a změnit při další návštěvě canisterapeuta a psa? (V chování psa, v pokynech či chování canisterapeuta, prostředí, pomůcky, úkoly... atd.)“, následně také v páté otázce pro klienty canisterapie – přesné znění otázky: „Dokázal/a byste po nějaké dlouhodobější spolupráci přejít k jinému canisterapeutovi či psu?“ a následně také v šesté otázce pro klienty canisterapie – přesné znění otázky: „6, Byl/a někdy canisterapeut/ka, který/á Vám prostě nesedl/a nebo i pes, se kterým jste se canisterapii bál/a dělat, nebo Vám to bylo nepříjemné?“. Opakovaně se v odpovědích klientů canisterapie nejčastěji vyskytuje zmínka o špatné komunikaci ze strany canisterapeuta buď směrem ke canisterapeutickému psovi nebo směrem ke klientovi. Každý z klientů canisterapie zažil jinou problémovou situaci. Šlo o situace jako například canisterapeutem

nedostatečné vysvětlení způsobu provedení nějakého úkonu či aktivity, v očích klienta byl příliš přísný canisterapeut na svého canisterapeutického psa, nedostatečně proškolený canisterapeut (málo praxe, přílišná stydlivost, zbrkllost, špatná souhra se psem), zkracování hodin (bez příčiny) ze strany canisterapeuta na úkor klienta, přílišná horlivost psa v situaci, kdy na to klient nebyl psychicky připravený a od canisterapeuta se mu nedostalo upozornění ani dobré vysvětlení (jak takováto horlivost klientovi může pomoci). Jako jedna z problémových situací byla od klienta také zmíněna situace, kdy zkušený canisterapeut má zatím málo zkušeného psa, ale pracuje sám a nemá k sobě další canisterapeutický tým jako podporu či pomoc (zkušenější pes by mohl méně zkušenému ukázat a nabídnout chování, které je canisterapeutem i klientem vyžadováno).

Dle odpovědí klientů canisterapie lze soudit, že problémové situace nastávají a způsobené jsou především špatnou komunikací. Z pohledu klientů je chyba vždy na straně canisterapeuta.

VO7: Vyskytují se problémy v možnostech poskytování hipoterapie, jak z pohledu hipoterapeutů, tak z pohledu klientů?

Z pohledu hipoterapeutů:

Odpověď na tuto výzkumnou otázku najdeme v šesté otázce pro hipoterapeuty – přesné znění otázky: „Setkal/a jste se někdy s problémovou situací? (úplné odmítnutí, nepříjemné pohledy, nezájmem o hipoterapii atd.) Jak jste tyto situace řešil/a?“ a následně také v desáté otázce pro hipoterapeuty – přesné znění otázky: „Měl Váš hipoterapeutický kůň někdy potíže při spolupráci s některým z klientů? (přirozený respekt, cítil z člověka něco, co mu bylo nepříjemné atd.)“. Dva z pěti hipoterapeutů odpověděli v rozhovoru negativně. Ani jeden z nich se neseťkal s žádnou problémovou situací jak ze strany klienta, tak ani ze strany koně. Jeden začínající hipoterapeut uvedl jako jedinou prožitou problémovou situaci pouze nepříjemné pohledy klientů, ale i to časem pominulo. Jiný z hipoterapeutů uvedl jako problémovou situaci nevychovaného až arogantního chlapce, který svým chováním plašil koně. Problém pak nastal tedy i ze strany koně. Kůň se bál a uskakoval. Stejný problém s koněm uvádí i další hipoterapeut, ale kůň se bál a uskakoval kvůli nedostatečně naučenému klidu při rychlém pohybu lidí či hlučnějšímu prostředí. Jeden z pěti hipoterapeutů také uvedl, že pro něho osobně je problémovou situací, ale zároveň i velkou výzvou, když přijde skupina příliš aktivních dětí plných energie. A pouze jeden z oslovených hipoterapeutů se setkal se rezervovaností klienta vůči koni.

Dle odpovědí hipoterapeutů lze soudit, že problémové situace jak ze strany klienta, tak ze strany koně, mohou nastat. Důkazem jsou tři z pěti odpovědí hipoterapeutů, kteří potvrzují, že sami již nějakou problémovou situací zažili.

Z pohledu klientů hipoterapie:

Odpověď na tuto sedmou výzkumnou otázku najdeme v první otázce pro klienty hipoterapie – přesné znění otázky: „Co byste chtěl/a změnit při další návštěvě hipoterapeuta a koně? (V chování koně, v pokynech či chování hipoterapeuta, prostředí, pomůcky, úkoly atd.)“, následně také v páté otázce pro klienty hipoterapie – přesné znění otázky: „Dokázal/a byste po nějaké dlouhodobější spolupráci přejít k jinému hipoterapeutovi či koni?“ a následně také v šesté otázce pro klienty canisterapie – přesné znění otázky: „Byl/a někdy hipoterapeut/ka, který/á Vám prostě nesedl/a nebo i kůň, se kterým jste se hipoterapii bál/a dělat, nebo Vám to bylo nepříjemné?“. Pouze jeden klient hipoterapie odpověděl v rozhovoru, že se s žádným problémem ani problémovou situací nesešel. Ostatní čtyři klienti hipoterapie uvedli vždy jednu problémovou situaci a žádná se neshodovala s jinou problémovou situací jiného klienta. Uvedeny byly tedy problémy jako je například příliš klientů na malý počet hipoterapeutů a asistenta, příliš přísná hlavní hipoterapeutka, nemožnost vyzkoušení si i ostatních koní v organizaci na odůvodněné přání klienta, slabá či nedostatečná komunikativnost hipoterapeuta a zbytku týmu vůči klientovi, strach z některých koní v jednom zařízení, špatně zvolená výška koně a příliš rychlý vstup koně do vody s klientem se strachem z vody.

Dle odpovědí klientů hipoterapie lze soudit, že z pohledu klienta k problémové situaci může dojít, ale v téměř všech případech (myšleno klientů oslovených pro rozhovor) se jednalo o drobný a chvilkový problém. V podstatě však všichni oslovení klienti hipoterapie zmiňují bezproblémovost jak ze strany hipoterapeuta tak i ze strany koně.

VO8: Spolupracují zoterapeuti (canisterapeuti, hipoterapeuti) spíše sami nebo ve skupině?

Z pohledu canisterapeutů:

Odpověď na tuto výzkumnou otázku najdeme v osmé otázce pro canisterapeuty – přesné znění otázky: „Poskytujete canisterapii samostatně nebo spolupracujete s druhým canisterapeutickým týmem či týmy? Co Vám vyhovuje více a proč?“ a následně také v desáté otázce pro canisterapeuty – přesné znění otázky: „Jaké výhody a nevýhody spatřujete v canisterapeutické práci s jedním klientem a jaké se skupinou klientů?“. Všech pět

canisterapeutů se shoduje, že spolupráce dvou a více canisterapeutických týmů (canisterapeut + canisterapeutický pes) je přínosnější pro všechny strany – jak pro skupinu klientů, tak pro canisterapeuty a samozřejmě i pro canisterapeutické psy je tato forma mnohem zábavnější a méně psychicky náročná. Samostatnou práci uvedli jako možnou variantu čtyři z pěti canisterapeutů, ale více se přiklánějí ke spolupráci více canisterapeutických týmů. Pokud by měli pracovat samostatně, muselo by to být (jak uvedl jeden z canisterapeutů) za jistých podmínek a to menší skupina klientů a pozorovat psa, aby nebyl přetížen (fyzicky a primárně psychicky).

Dle odpovědí canisterapeutů lze soudit, že spolupráce dvou a více canisterapeutických týmů ve skupině klientů je nejen příjemnější pro všechny zúčastněné strany, ale také je přínosnější, co se aktivit týče a pes není tolik psychicky zatěžován. Samostatná práce jednoho canisterapeutického týmu u jednoho konkrétního klienta je sice o dost přínosnější, co se zlepšení psychického i fyzického stavu konkrétního klienta týče, ale je také pro canisterapeuta náročnější a pro psa hlavně psychicky náročná, v některých případech až nebezpečná (hrozí riziko přetížení psa). Spolupráce více canisterapeutických týmů u jednoho klienta není dle oslovených canisterapeutů žádoucí. Stejně tak je tomu v případě samostatné práce jednoho canisterapeutického týmu ve skupině.

Z pohledu hipoterapeutů:

Odpověď na tuto osmou výzkumnou otázku najdeme v osmé otázce pro hipoterapeuty – přesné znění otázky: „Poskytujete hipoterapii samostatně nebo spolupracujete s dalším hipoterapeutickým týmem či týmy? Co Vám vyhovuje více a proč?“ a následně také v desáté otázce pro hipoterapeuty – přesné znění otázky: „Jaké výhody a nevýhody spatřujete v hipoterapeutické práci s jedním klientem a jaké se skupinou klientů?“. Všech pět hipoterapeutů zmiňuje, že pracují i občasně s někým dalším. Výhody neboli proč si skupinovou práci zvolí, jsou například pocit jistoty v začátcích praxe, jde-li pouze čištění koně, nikdo z klientů nesedí v koutě a nenudí se, možnost uspořádání akce pro více klientů, ale pro všechny tyto výhody byla zmíněna i jedna velká nevýhoda a tou je nedostatek času i pozornosti, zda klienti dělají vše správně. Práci samostatnou volí čtyři hipoterapeuté z pěti a nejčastěji zmiňovaný důvod je, že dělají s klientem mnohem radši sami. Jeden z hipoterapeutů také zmiňuje, že je snazší vymyslet terapeutický plán pro jednoho klienta než pro skupinu klientů.

Dle odpovědí hipoterapeutů lze soudit, že mnohem častější, oblíbenější a komfortnější pro hipoterapeuty je samostatná práce s jedním klientem či se skupinou klientů.

Odpovědi všech hipoterapeutů však také ukazují, že oba způsoby práce (ať práce samostatná či spolupráce více hipoterapeutů) mají plno svých výhod, ale i nevýhod.

Závěr

Teoretická i praktická část této bakalářské práce s názvem *Canisterapie a hipoterapie jako způsob pomoci* vznikla z nápadu porovnat tyto dva hlavní druhy zooterapie. Autorka však věří, že by práce mohla sloužit také – a to především - jako vodítko pro všechny lidi, kteří chtějí pomáhat druhým lidem za pomoci zvířat. Nejen lidem, kteří by osobně pracovali s nějakým terapeutickým zvířetem, ale i lidem, kteří zooterapii doporučí a propagují jakožto zdravý, přínosný a příjemný způsob alternativní léčby mnoha obtíží, nemocí i stavů. Pozornost při psaní práce autorka zaměřila především na úplný základ potřebný k rozhodnutí se o jakou ze zooterapeutických pomoci by měl mít potencionální klient zájem. Tato práce má okrajově také poukázat na to, že pes je nejen nejlepším přítelem člověka, že kůň je nejen (zájmovým) společníkem pro člověka, ale oba druhy zvířat (a nejen tyto dva) jsou schopní lidem pomáhat a některým i úplně změnit život - k lepšímu.

Autorce se mnohem snáze psala canisterapeutická část, a to díky několikaletým zkušenostem teoretickým i praktickým. Díky tomu autorka měla mnohem více času na studium zdrojů a podkladů pro hipoterapeutickou část. Při pročítání všech pramenů, které tato bakalářská práce obsahuje, autorka zjistila, o jak náročnou a obsáhlou terapii se jedná. Ovšem i přes její náročnost - jak ze strany teorie, tak ze samotné strany poskytování – jde opravdu o jednu z nejucelenějších zooterapií, které lze poskytovat.

Při studiu odborných i neoborných materiálů k práci a následném zpracování všech těchto dat, si autorka ověřila vše, co již zná, ale poskytlo jí to taktéž nové informace. Autorka při samotném psaní rovněž získala mnohé nové nápady pro svou osobní praxi v canisterapii. Opomenut nesmí být také přínos nových lidí zabývajících se canisterapií, kteří autorku i díky její bakalářské práci a několikaleté praxi, vzali k sobě „pod křídla“. Stát se součástí spolku Léčivé tlapky z.s. je pro autorku opravdu velkým přínosem. Při rozhovoru s canisterapeuty z canisterapeutického spolku Léčivé tlapky z.s. i od canisterapeutických klientů se autorka mimo rozhovorové otázky dozvěděla, že je velmi vhodné a pro obě strany příjemné kombinovat canisterapii s dalšími druhy terapií, například s artherapií nebo třeba i muzikoterapií. Po vyřčení tohoto názoru hned několika respondenty, si autorka uvědomila i ze své praxi v různých zařízeních, kde díky škole mohla dočasně pracovat jako praktikantka, že je to více než pravda.

S klidným svědomím může autorka konstatovat, že oba cíle práce - jak cíl teoretické, tak i praktické části – byly zcela naplněny. Výsledky praktické části jsou dle autorčina názoru velmi přínosné. Ukazují především tu podstatu, se kterou je celá bakalářská práce psána. Tou podstatou je, že canisterapie i hipoterapie jsou opravdu způsobem pomoci

mnoha různým lidem. Rozhovory jak s terapeutů, tak s klientů jsou toho velmi zdárným důkazem a autorka je velmi vděčná, že toto jejich i autorčino poselství může sdílet se všemi čtenáři této bakalářské práce. Zároveň by autorka také ráda dodala, že ačkoli se tato bakalářská práce zabývá primárně canisterapií a hipoterapií, tak i ostatní druhy zvířat jsou terapeuticky i léčebně velmi přínosné.

Závěrem by autorka chtěla všem čtenářům této bakalářské práce poděkovat a zároveň je požádat, aby se nad prací opravdu zamysleli a položili si otázku „chci nějak pomoci i já?“ a pokud by odpověď byla pozitivní tak se sami sebe zeptat „mohu nějak pomoci i já?“ a odpověď by měla být vždy „ano, mohu“, protože pomoci může i člověk bez zooterapeutického zvířete, chce-li to. Každý doma nemá terapeutické zvíře, ale po přečtení této práce má každý čtenář informace a tudíž i návod, jak pomoci komukoli ze svého okolí, nebo alespoň se u takového čtenáře může zrodit myšlenka osvěty na téma pomáhající zooterapie ve svém okolí.

Seznam použité literatury

Knižní zdroje

BICKOVÁ, Jaroslava, ed. *Zooterapie v kostce: minimum pro terapeutické a edukativní aktivity za pomoci zvířete*. Praha: Portál, 2020. ISBN 978-80-262-1585-1.

BOJARCZUK, Jagoda. *Hipoterapia*. © Copyright. Warszawa: SBM Renata Gmitrzak, 2018. ISBN 978-83-8059-469-2.

DIATKA, Kryštof. *Tlapkáni, čili, Život asistenčního psa*. Starý Plzenec: Pomocné tlapky, 2012. ISBN 978-80-260-4359-1.

DISMAN, Miroslav. *Jak se vyrábí sociologická znalost: příručka pro uživatele*. 4., nezměněné vydání. Praha: Karolinum, 2011. ISBN 978-80-246-1966-8.

EISERTOVÁ, Jaroslava a Renata ŠVESTKOVÁ. *Pobytové a volnočasové aktivity se zaměřením na problematiku canisterapie*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zdravotně sociální fakulta, 2011. ISBN 978-80-7394-294-6.

GALAJDOVÁ, Lenka a Zdenka GALAJDOVÁ. *Canisterapie: pes lékařem lidské duše*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-879-1.

GALAJDOVÁ, Lenka. *Pes lékařem lidské duše aneb Canisterapie*. Praha: Grada, 1999. Strom života. ISBN 80-7169-789-3.

HANÁK, Petr. *Zkušenosti z aplikace nových metod práce při vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami*. [Česko: s.n.], 2011. ISBN 978-80-260-0022-8.

HERMANNOVÁ, Hana, Dana MÜNICHOVÁ a Zoran NERANDŽIČ. *Základy hipoterapie*. Praha: Profi Press, 2014. ISBN 978-80-86726-57-1.

CHERNAK-MCELROY, Susan. *Zvířata jako učitelé a léčitelé*. Praha: Chvojko nakladatelství, 1999. ISBN 80-86183-16-5.

ISAACSON, Rupert. *Léčba koněm: pouť otce za uzdravením syna*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-878-4.

JISKROVÁ, Iva, Vladimíra CASKOVÁ a Tereza DVOŘÁKOVÁ. *Hiporehabilitace*. Brno: Mendelova univerzita v Brně, 2010. ISBN 978-80-7375-390-0.

KRUMLOVSKÁ, Olga. *Ta jemná duše zvířat a jak ovlivňují člověka*. Praha: Bondy, 2015. ISBN 978-80-88073-05-5.

KRUMLOVSKÁ, Olga. *Tajemná moc zvířat: oni vědí, my jen tušíme*. [Praha]: Fortuna Libri, [2020]. ISBN 978-80-7546-320-3.

LANTELME-FAISAN, Věra. *Historie hiporehabilitace a ČHS*. Hostivice: Baron, 2021. ISBN 978-80-88121-66-4.

MORENOVÁ, Dagmar. *Léčba psem: pět voříšků před vraty*. [Praha]: Fortuna Libri, 2020. ISBN 978-80-7546-274-9.

NERANDŽIČ, Zoran. *Animoterapie, aneb, Jak nás zvířata léčí: praktický průvodce pro veřejnost, pedagogy i pracovníky zdravotnických zařízení a sociálních ústavů*. Praha: Albatros, 2006. Albatros Plus. ISBN 80-00-01809-8.

ODENDAAL, Johannes. *Zvířata a naše mentální zdraví: proč, co a jak*. Praha: Ve spolupráci s Českou zemědělskou univerzitou v Praze vydalo nakl. Brázda, 2007. ISBN 978-80-209-0356-3.

PETRŮ, Gabriela a Vlasta KARÁSKOVÁ. *Edukační aspekty canisterapie*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2008. ISBN 978-80-244-1957-2.

PRAGEROVÁ, Klára a Jana SIROTKOVÁ. *Asistenční pes pro dítě se zdravotním postižením: průvodce pro rodiny dětí s postižením, odborníky a další zájemce*. V Praze: Pasparta, 2020. ISBN 978-80-88290-54-4.

SMÉKALOVÁ, Eleonora a Lenka ŠLÉGROVÁ. *Využití canisterapie v psychoterapii u dětí předškolního a mladšího školního věku*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2014. ISBN 978-80-244-4586-1.

STAMMER, Stefan. *Fyzioterapie: zdravý kůň: prevence, rehabilitace, optimalizace tréninku*. Praha: Brázda, 2007. ISBN 978-80-209-0355-6.

STANČÍKOVÁ, Markéta a Jitka ŠABATOVÁ. *Canisterapie v teorii a praxi: sborník her a pomůcek pro praktickou realizaci canisterapie u různých cílových skupin*. Ve Vyškově: Sdružení Piafa, 2012. ISBN 978-80-87731-00-0.

SVOBODOVÁ, Ivona. *Praktické využití psů v zoorehabilitaci: skripta pro studenty*. V Praze: Česká zemědělská univerzita, 2011. ISBN 978-80-213-2197-7.

SVOBODOVÁ, Ivona. *Využití psa v zoorehabilitaci: studijní materiály pro studenty FAPPZ ČZU v Praze*. Praha: Česká zemědělská univerzita v Praze, c2014.

Terapie a asistenční aktivity lidí za pomoci zvířat: odborná konference s mezinárodní účastí : sborník příspěvků : ČZU v Praze 16.-17. dubna 2008. V Praze: Česká zemědělská univerzita, 2008. ISBN 978-80-213-1773-4.

THELENOVÁ, Kateřina, Andrea TVRDÁ, Anna BURIANOVA a Jaroslava BICKOVÁ. *Možnosti profesionální zooterapie v sociální práci: sborník odborných textů*. I. vydání. Liberec: Elva help, 2018. ISBN 978-80-270-3766-7.

TVRDÁ, Andrea. *Canisterapie: zvíře v sociálních službách*. Praha: Plot, 2020. ISBN 978-80-7428-366-6.

VELEMÍNSKÝ, Miloš. *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*. České Budějovice: Dona, 2007. ISBN 978-80-7322-109-6.

Využití vybraných druhů zvířat v zoorehabilitaci. Praha: Česká zemědělská univerzita v Praze, 2015.

Periodika

SOUKALOVÁ, Věra. Canisterapeutka Nikita. *Haf & mňau: magazín pro milovníky psů a koček*. Říčany: Mediars, 2019, **2019**(3-4), 14-15. ISSN 1805-4358.

KULOVANÁ, Kristýna. Psí doktor, aneb nejlepší terapeut je pes. *Haf & mňau: magazín pro milovníky psů a koček*. Říčany: Mediars, 2019, **2019**(9-10), 32-33. ISSN 1805-4358.

FEJKUSOVÁ, Helena. Jak my psi pomáháme. *Haf & mňau: magazín pro milovníky psů a koček*. Říčany: Mediars, 2021, **2021**(10-11), 36-37. ISSN 1805-4358.

Internetové zdroje

Apiterapie. *Včelín Ořech* [online]. WordPress: Copyright ©, 2022 [cit. 2022-07-11]. Dostupné z: https://orech.cz/vcelin/?page_id=167

Canisterapie. *Piafa Vyškov, z.ú.* [online]. Vyškov: Copyright ©, c2015 – 2022 [cit. 2022-06-02]. Dostupné z: <https://www.piafa.cz/rehabilitace-a-terapie/canisterapie>

Co je canisterapie?. *Léčivé tlapky, z.s.* [online]. Praha: Copyright ©, 2022 [cit. 2022-03-12]. Dostupné z: <https://www.lecivetlapky.cz/>

Důležité informace ke zkouškám a přezkoušení koní: Specializační zkouška (SZ). *Česká hiporehabilitační společnost* [online]. Brno: Copyright ©, 2017 [cit. 2022-05-20]. Dostupné z: <https://kone-hiporehabilitace.com/specializacni-zkousky/dulezite-informace/>

Hiporehabilitace. *Piafa Vyškov, z.ú.* [online]. Vyškov: Copyright ©, c2015 – 2022 [cit. 2022-06-02]. Dostupné z: <https://www.piafa.cz/rehabilitace-a-terapie/hiporehabilitace>

Hipoterapie: Co je hipoterapie?. *Zvířecípohoda z.s.* [online]. Bzová: www.freyadesign.cz [cit. 2022-12-23]. Dostupné z: <https://www.zvirecipohoda.cz/aktivity-se-zviraty/hipoterapie/>

Historie canisterapie. *Canisterapie z.s.* [online]. Webnode: Copyright ©, 2017 [cit. 2022-07-11]. Dostupné z: <https://www.canisterapeuti.cz/clanky/historie-canisterapie/>

Lamaterapie. *Canis z.s.* [online]. Webnode: Copyright ©, 2017 [cit. 2022-07-11]. Dostupné z: <https://canis-z-s2.webnode.cz/lamaterapie/>

Naše nabídka... *Farma u Lamáka* [online]. Webnode: Copyright ©, 2010 [cit. 2022-07-11]. Dostupné z: <https://farmaulamaka.webnode.cz/nase-nabidka/>

Seznam příloh

Příloha č. 1: Otázky pro všechny skupiny respondentů

Příloha č. 2: Přepis všech rozhovorů

Přílohy

Příloha č. 1: Otázky pro všechny skupiny respondentů

Otázky na canisterapeuty:

- 1, Jak dlouho se věnujete canisterapii? Jak jste začínal/a a jaký je Váš cíl? (profesionální, amatérský, dobrovolný, výdělečná činnost, při zaměstnání atd.)
- 2, Jaké je plemeno Vašeho canisterapeutického psa? Proč zrovna tato volba?
- 3, Kde jste skládal/a canisterapeutickou zkoušku? Kolik bylo psovi let?
- 4, S jakou skupinou klientů pracujete radši? Proč? (snazší, zábavnější, pestřejší apod.)
- 5, Do jakých institucí chodíte s canisterapií? S jakými skupinami klientů (děti, senioři, mentálně či fyzicky handicapovaní atd.) pracujete při canisterapii?
- 6, Setkal/a jste se někdy s problémovou situací? (úplné odmítnutí, nepříjemné pohledy, nezájmem o canisterapii atd.) Jak jste tyto situace řešil/a?
- 7, Pokud znáte některého z klientů déle, chodíte za ním častěji a po delší dobu (či klient dochází za Vámi častěji a po delší dobu), vidíte na něm pokroky?
- 8, Poskytujete canisterapii samostatně nebo spolupracujete s druhým canisterapeutickým týmem či týmy? Co Vám vyhovuje více a proč?
- 9, Jaké výhody a nevýhody spatřujete v canisterapeutické práci s jedním klientem a jaké se skupinou klientů?
- 10, Měl Váš canisterapeutický pes někdy potíže při spolupráci s některým z klientů? (přirozený respekt, cítil z člověka něco, co mu bylo nepříjemné atd.)

Otázky na klienty canisterapie:

- 1, Co byste chtěl/a změnit při další návštěvě canisterapeuta a psa? (V chování psa, v pokynech či chování canisterapeuta, prostředí, pomůcky, úkoly... atd.)
- 2, Pociťujete na sobě psychické či fyzické zlepšení po absolvování canisterapie?
- 3, Věděl/a jste o canisterapii před prvním příchodem canisterapeuta? Jak jste se o ní dozvěděl/a?
- 4, S jakými plemeny psů jste se setkal/a. Jaké psí plemeno preferujete a proč?
- 5, Dokázal/a byste po nějaké dlouhodobější spolupráci přejít k jinému canisterapeutovi či psu?
- 6, Byl/a někdy canisterapeut/ka, který/á Vám prostě nesedl/a nebo i pes, se kterým jste se canisterapii bál/a dělat, nebo Vám to bylo nepříjemné?

Otázky na hipoterapeuty:

- 1, Jak dlouho se věnujete hipoterapii? Jak jste začínal/a a jaký je Váš cíl? (profesionální, amatérský, dobrovolný, výdělečná činnost, při zaměstnání atd.)
- 2, Jaké je plemeno Vašeho hipoterapeutického koně? Proč zrovna tato volba?
- 3, Kde jste skládal/a hipoterapeutickou zkoušku? Kolik bylo koni let?
- 4, S jakou skupinou klientů pracujete radši? Proč? (snazší, zábavnější, pestřejší apod.)
- 5, V jakých institucích poskytujete hipoterapii? S jakými skupinami klientů (děti, senioři, mentálně či fyzicky handicapovaní atd.) pracujete při hipoterapii?
- 6, Setkal/a jste se někdy s problémovou situací? (úplné odmítnutí, nepříjemné pohledy, nezájmem o hipoterapii atd.) Jak jste tyto situace řešil/a?
- 7, Pokud znáte některého z klientů déle, který za Vámi dochází častěji (či Vy chodíte za ním častěji) a po delší dobu, vidíte na něm pokroky?
- 8, Poskytujete hipoterapii samostatně nebo spolupracujete s dalším hipoterapeutickým týmem či týmy? Co Vám vyhovuje více a proč?
- 9, Jaké výhody a nevýhody spatřujete v hipoterapeutické práci s jedním klientem a jaké se skupinou klientů?
- 10, Měl Váš hipoterapeutický kůň někdy potíže při spolupráci s některým z klientů? (přirozený respekt, cítil z člověka něco, co mu bylo nepříjemné atd.)

Otázky na klienty hipoterapie:

- 1, Co byste chtěl/a změnit při další návštěvě hipoterapeuta a koně? (V chování koně, v pokynech či chování hipoterapeuta, prostředí, pomůcky, úkoly atd.)
- 2, Pociťujete na sobě psychické či fyzické zlepšení po absolvování hipoterapie?
- 3, Věděl/a jste o hipoterapii před prvním příchodem hipoterapeuta? Jak jste se o ní dozvěděl/a?
- 4, S jakými plemeny koní jste se setkal/a? Jaké plemeno koně preferujete a proč?
- 5, Dokázal/a byste po nějaké dlouhodobější spolupráci přejít k jinému hipoterapeutovi či koni?
- 6, Byl/a někdy hipoterapeut/ka, který/á Vám prostě nesedl/a nebo i kůň, se kterým jste se hipoterapii bál/a dělat, nebo Vám to bylo nepříjemné?

Příloha č. 2: Přepis všech rozhovorů

Rozhovory s canisterapeuty:

Canisterapeut č. 1

1, Jak dlouho se věnujete canisterapii? Jak jste začínal/a a jaký je Váš cíl? (profesionální, amatérský, dobrovolný, výdělečná činnost, při zaměstnání atd.)

Cca 3 roky. Cíl je momentálně splněný, máme založenou neziskovou organizaci a doufáme ve zvětšování týmů.

2, Jaké je plemeno Vašeho canisterapeutického psa? Proč zrovna tato volba?

Kříženka, nejspíš jezevčík a špic, teda možná. Neměla jsem s ní myšlenku canisterapie, ta vznikla až postupem času.

3, Kde jste skládal/a canisterapeutickou zkoušku? Kolik bylo psovi let?

Spolek Pesos – fence bylo 6

4, S jakou skupinou klientů pracujete radši? Proč? (snazší, zábavnější, pestřejší apod.)

Psovi je to jedno. Já radši pracuji s důchodci. Jsou klidnější a rozumnější, vědí jak se k psovi chovat a tak terapii neřídím primárně já, ale pes.

5, Do jakých institucí chodíte s canisterapií? S jakými skupinami klientů (děti, senioři, mentálně či fyzicky handicapovaní atd.) pracujete při canisterapii?

Se všemi – důchodci, mentálně postižené děti, děti z normálních škol i závislí dospělí.

6, Setkal/a jste se někdy s problémovou situací? (úplné odmítnutí, nepříjemné pohledy, nezájmem o canisterapii atd.) Jak jste tyto situace řešil/a?

Ano, u mentálně postižených, u dětí nebo poté u důchodců. Ze situace je nejlepší odejít i se psem a nevracet se, nebo až ve chvíli, kdy si klient situaci rozmyslí sám a „sám přijde“.

7, Pokud znáte některého z klientů déle, chodíte za ním častěji a po delší dobu (či klient dochází za Vámi častěji a po delší dobu), vidíte na něm pokroky?

Nejdéle známe skupinku důchodců v jednom zařízení. Nicméně tam se nejedná úplně o pokroky, spíš je vidět jak lidi stárnou a je fajn je přivést na jiné a lepší myšlenky.

8, Poskytujete canisterapii samostatně nebo spolupracujete s druhým canisterapeutickým týmem či týmy? Co Vám vyhovuje více a proč?

Jak ve kterém zařízení. Momentálně chodíme s fenkou společně s novými týmy. Jinak u mentálně postižených a dětí jsou lepší psíci dva.

9, Jaké výhody a nevýhody spatřujete v canisterapeutické práci s jedním klientem a jaké se skupinou klientů?

Skupinky jsou daleko víc akčnější a zábavnější pro psa. Individuály (poznámka autorky: respondentka tím myslí pouze jeden klient) psa daleko více „vysávají“.

10, Měl Váš canisterapeutický pes někdy potíže při spolupráci s některým z klientů? (přirozený respekt, cítil z člověka něco, co mu bylo nepříjemné atd.)

Pes si sám řekne, ke komu chce a nechce. Například u mojí fenky, která byla týraná alkoholikem, je problém jít u léčených závislých k mužům.

Canisterapeut č. 2

1, Jak dlouho se věnujete canisterapii? Jak jste začínal/a a jaký je Váš cíl? (profesionální, amatérský, dobrovolný, výdělečná činnost, při zaměstnání atd.)

Jsem začátečník. Teprve jsme složili zkoušku a byli zatím 2x. Cíl je předávat radost hlavně u seniorů. Čistě dobrovolná aktivita, při zaměstnání.

2, Jaké je plemeno Vašeho canisterapeutického psa? Proč zrovna tato volba?

Mám „voříška“ – nalezenečka, podobný německému pinčovi a váží 17kg.

3, Kde jste skládal/a canisterapeutickou zkoušku? Kolik bylo psovi let?

Nemocnice Příbram. Bylo mu 7let.

4, S jakou skupinou klientů pracujete radši? Proč? (snazší, zábavnější, pestřejší apod.)

Senioři – přinést jim do života radost, úsměv, mít se na co těšit a někdy i předat životní energii.

5, Do jakých institucí chodíte s canisterapií? S jakými skupinami klientů (děti, senioři, mentálně či fyzicky handicapovaní atd.) pracujete při canisterapii?

Budu si domlouvat domovy pro seniory.

6, Setkal/a jste se někdy s problémovou situací? (úplné odmítnutí, nepříjemné pohledy, nezájem o canisterapii atd.) Jak jste tyto situace řešil/a?

Ano, nepříjemný pohled a cítila jsem, že nás tam pán nechce. Rozloučila jsem se a popřála hezký den.

7, Pokud znáte některého z klientů déle, chodíte za ním častěji a po delší dobu (či klient dochází za Vámi častěji a po delší dobu), vidíte na něm pokroky?

Zatím nemohu posoudit

8, Poskytujete canisterapii samostatně nebo spolupracujete s druhým canisterapeutickým týmem či týmy? Co Vám vyhovuje více a proč?

Spolupracuji a je pro mne důležité být „zastřešena“, krom jiného i kvůli legislativě a papírům.

9, Jaké výhody a nevýhody spatřujete v canisterapeutické práci s jedním klientem a jaké se skupinou klientů?

S jedním jde cíleně směřovat pomoc. U skupiny jde asi víc uvolnění a je možné zařazovat i skupinové aktivity pro zpestření.

10, Měl Váš canisterapeutický pes někdy potíže při spolupráci s některým z klientů? (přirozený respekt, cítil z člověka něco, co mu bylo nepříjemné atd.)

Ano, odcházel ze situace. Bylo mu to nepříjemné.

Canisterapeut č. 3

1, Jak dlouho se věnujete canisterapii? Jak jste začínal/a a jaký je Váš cíl? (profesionální, amatérský, dobrovolný, výdělečná činnost, při zaměstnání atd.)

S canisterapií začínám. Mám za sebou přípravu a zkoušky. Můj cíl je dobrovolná pomoc ve volném čase při jiném zaměstnání.

2, Jaké je plemeno Vašeho canisterapeutického psa? Proč zrovna tato volba?

Vipet. Plemeno si prosadil přítel a ke canisterapii jsem se dostala až díky povaze psa. Před pořízením jsem nad canisterapií neuvažovala.

3, Kde jste skládal/a canisterapeutickou zkoušku? Kolik bylo psovi let?

V Příbrami v červnu 2022. Psovi byly dva roky.

4, S jakou skupinou klientů pracujete radši? Proč? (snazší, zábavnější, pestřejší apod.)

Zatím si myslím, že naše cílová skupina budou dospělí a později až budeme zaběhlejší, tak bych ráda zkusila i děti.

5, Do jakých institucí chodíte s canisterapií? S jakými skupinami klientů (děti, senioři, mentálně či fyzicky handicapovaní atd.) pracujete při canisterapii?

Naplánované máme seniory v domově důchodců a léčené závislé.

6, Setkal/a jste se někdy s problémovou situací? (úplné odmítnutí, nepříjemné pohledy, nezájmem o canisterapii atd.) Jak jste tyto situace řešil/a?

Prozatím nesetkala.

7, Pokud znáte některého z klientů déle, chodíte za ním častěji a po delší dobu (či klient dochází za Vámi častěji a po delší dobu), vidíte na něm pokroky?

Ne.

8, Poskytujete canisterapii samostatně nebo spolupracujete s druhým canisterapeutickým týmem či týmy? Co Vám vyhovuje více a proč?

Zatím plánuji canisterapii v páru s dalším týmem.

9, Jaké výhody a nevýhody spatřujete v canisterapeutické práci s jedním klientem a jaké se skupinou klientů?

Při práci s jedním klientem je možné se lépe zaměřit na jeho problémy a nastavit canisterapii na míru, sledovat pokrok. Ve skupině ale pes může pomoci více lidem.

10, Měl Váš canisterapeutický pes někdy potíže při spolupráci s některým z klientů? (přirozený respekt, cítil z člověka něco, co mu bylo nepříjemné atd.)

Cítila jsem u něj určitý respekt z jednoho muže při praktické části zkoušky.

Canisterapeut č. 4

1, Jak dlouho se věnujete canisterapii? Jak jste začínal/a a jaký je Váš cíl? (profesionální, amatérský, dobrovolný, výdělečná činnost, při zaměstnání atd.)

Canisterapii se aktivně věnuji, počítám od reálné přípravy na zkoušky, od ledna 2021. Zajímala jsem se o ni ale už od roku 2017, kdy jsem poprvé uvažovala o tom, že bych se psem zkoušky složila, ale nakonec z toho sešlo. Začínala jsem sbíráním informací a hodně mi pomohlo k finálnímu rozhodnutí, že jsem poznala lidi, kteří se aktivně canisterapií zabývají. Se psem jsem se aktivně připravovala i pod dohledem trenéra. Následně jsme složili zkoušky a pod dozorem zkušených canisterapeutických dobrovolníků jsem se nejprve zapojovala na akcích spojených s propagací spolku a později při samotných terapiích nejprve u seniorů, později u skupiny osob se závislostmi, ale také jsme navštívili základní školu. Pomalu tak vyhodnocuji, která skupina psůvi nejlépe sedí. Cílem je dělat něco prospěšného pro lidi. Neplánuji rodinu, ve smyslu vlastních dětí, mám tedy poměrně dostatek času a cítím potřebu něco odevzdat společnosti. Jedná se pro mě o čistě dobrovolnickou činnost.

2, Jaké je plemeno Vašeho canisterapeutického psa? Proč zrovna tato volba?

Voříšek. Nepořizovala jsem psa s cílem dělat canisterapii, to vzešlo až později na základě jeho povahy. Vybrala jsem ho náhodně.

3, Kde jste skládal/a canisterapeutickou zkoušku? Kolik bylo psůvi let?

Zkoušky nám zprostředkoval spolek Léčivé Tlapky, pod kterým působíme a konkrétně jsme absolvovali pod spolkem PESSOS. Psůvi bylo 5 let.

4, S jakou skupinou klientů pracujete radši? Proč? (snazší, zábavnější, pestřejší apod.)

Hodně mě baví mladší klienti až děti. Je to proto, že je to pro psa viditelně snazší než práce se seniory, kde ho s ohledem na jeho povahu musím více mírnit. Osobně nemám problém s žádnou skupinou. Pes se cítí přirozeněji mezi aktivnějšími klienty. Zároveň velmi překvapuje u lidí s nějakým postižením. Sice jsme ještě nebyli na canisterapii přímo u postižených klientů, ale když potkáváme venku, tak se k nim pes chová velmi vnímavě a trpělivě.

5, Do jakých institucí chodíte s canisterapií? S jakými skupinami klientů (děti, senioři, mentálně či fyzicky handicapovaní atd.) pracujete při canisterapii?

Začínali jsme u seniorů. Aktuálně nejčastěji dospělí se závislostmi a ráda bych v budoucnu více navštěvovala děti v rámci edukace (školy, školky) nebo právě postižené děti. Sue Ryder, Sananim, ZŠ Líbeznice (poznámka autorky: jmenované instituce, kam respondentka dochází se svým canisterapeutickým psem)

6, Setkal/a jste se někdy s problémovou situací? (úplné odmítnutí, nepříjemné pohledy, nezájmem o canisterapii atd.) Jak jste tyto situace řešil/a?

Pouze na simulaci v rámci nácviku při vzdělávání canisterapeutů pod spolkem, kde působím. "Klienta" jsem do kontaktu netlačila, nabídla jsem, že se psa nemusí dotýkat, ale třeba se jen na něj dívat a odložila jsem psa do komfortní vzdálenosti a s klientem si povídala. Až když projevil zájem o kontakt se psem, tak jsem psa vzala k němu.

7, Pokud znáte některého z klientů déle, chodíte za ním častěji a po delší dobu (či klient dochází za Vámi častěji a po delší dobu), vidíte na něm pokroky?

Zatím nechodíme tak dlouho, ale ano, klienti se vrací a je hezké vidět, že jim pes přináší radost. Tím že neděláme zatím třeba canisku (poznámka autorky: respondentka tím myslí canisterapii) v rámci fyzioterapie (poznámka autorky: fyzioterapie) apod., tak pokroky vidím v rámci emocí, úsměvů, navazování konverzací na předchozí témata atd.

8, Poskytujete canisterapii samostatně nebo spolupracujete s druhým canisterapeutickým týmem či týmy? Co Vám vyhovuje více a proč?

Zatím v tandemu a vyhovuje mi to. S ohledem na větší počet klientů při skupinové canisterapii, je to lepší pro psy. Můžeme je prostřídat, ale v budoucnu budu docházet sama. Ani s tím nemám problém, jen budu řešit velikost skupiny kvůli psovi, aby to utáhl.

9, Jaké výhody a nevýhody spatřujete v canisterapeutické práci s jedním klientem a jaké se skupinou klientů?

Zatím nemohu porovnat z praxe, chodím momentálně jen na skupinové.

10, Měl Váš canisterapeutický pes někdy potíže při spolupráci s některým z klientů? (přirozený respekt, cítil z člověka něco, co mu bylo nepříjemné atd.)

Ano, vybírá si, ale ne že by šel do tenze, ale k někomu se má přirozeně víc než k jiným. Paradoxně u klientů se závislostmi je v pohodě snad se všemi zatím. Více si vybírá u seniorů. Tam je prostě znát, že je to pro něj náročnější a raději intenzivněji vyhledává ty aktivnější seniory.

Canisterapeut č. 5

1, Jak dlouho se věnujete canisterapii? Jak jste začínal/a a jaký je Váš cíl? (profesionální, amatérský, dobrovolný, výdělečná činnost, při zaměstnání atd.)

Canisterapii se věnuji teprve krátce, zkoušky máme s Keckou teprve necelý měsíc. Ale předtím jsme byli už na canisterapii v domově pro seniory, a tam nás to bavilo. Aktuálně určitě chci dělat canisterapii na dobrovolné činnosti, jak se to vyvine časem, se uvidí. Cílem mé canisterapie je rozdávat hlavně radost ostatním a věnovat se edukaci ohledně psů a později i třeba jiných zvířat u dětí.

2, Jaké je plemeno Vašeho canisterapeutického psa? Proč zrovna tato volba?

Mám křížence z útulku. Vypadá, že v ní bude Jack Russell teriér nebo Parson Russel teriér. Volba na ní padla, protože miluje lidi, a mazlení, tak jsem si říkala, proč toho nevyužít.

3, Kde jste skládal/a canisterapeutickou zkoušku? Kolik bylo psovi let?

Skládali jsme ji v příbramské nemocnici pod záštitou spolku Pessos. Kecině byly necelé 2 roky.

4, S jakou skupinou klientů pracujete radši? Proč? (snazší, zábavnější, pestřejší apod.)

Vzhledem ke svým zkušenostem nemůžu moc porovnávat jaká skupina je lepší. Podle mě, má každá skupina své výhody i nevýhody. Nebráním se pracovat s žádnou skupinou, ale asi budu vždycky tíhnout víc k dětem, protože jsem bývalá vedoucí oddílu. A potom práce se seniory, kde je to takové klidnější, tišší a víc o mazlení.

5, Do jakých institucí chodíte s canisterapií? S jakými skupinami klientů (děti, senioři, mentálně či fyzicky handicapovaní atd.) pracujete při canisterapii?

Byla jsem zatím jen v domově pro seniory. A ještě než jsem začala dělat canisku (poznámka autorky: respondentka tím myslí canisterapii) jako takovou, tak na táboře dětském. Ale jinak si dovedu představit být u většiny skupin. Jediné, kde mám přirozený respekt, jsou hendikepovaní, ale i to se předpokládám, časem změní a zlepší.

6, Setkal/a jste se někdy s problémovou situací? (úplné odmítnutí, nepříjemné pohledy, nezájem o canisterapii atd.) Jak jste tyto situace řešil/a?

Zatím jsem se ještě osobně s takovým přístupem nesetkala. Ale snažila bych se pochopit, proč takový přístup mají, a zkusila bych vysvětlit, jaký přístup ke canisterapii mám já, potažmo my jako spolek.

7, Pokud znáte některého z klientů déle, chodíte za ním častěji a po delší dobu (či klient dochází za Vámi častěji a po delší dobu), vidíte na něm pokroky?

Osobně ještě bohužel ne.

8, Poskytujete canisterapii samostatně nebo spolupracujete s druhým canisterapeutickým týmem či týmy? Co Vám vyhovuje více a proč?

Osobně jsem raději za dvojice, když se jedná o práci se skupinou. Protože se můžeme vzájemně doplňovat, a lépe korigovat činnosti ve skupině.

Na individuální canisterapii mi přijde zase lepší, když je to "jeden na jednoho". Protože je tam větší osobní přístup, a dá se s klientem navázat lepší í kontakt.

9, Jaké výhody a nevýhody spatřujete v canisterapeutické práci s jedním klientem a jaké se skupinou klientů?

Při práci s jedním klientem se dá více zaměřit na aktuální zdravotní a psychický stav dané osoby, a tím dotyčnému lépe pomoci. Je složitější spolupráce pokud klient nejeví zájem, nebo nechce spolupracovat.

Ve skupině je to zase víc aktivní, lidé se mezi sebou i více poznávají, dá se program udělat pestřejší. Ale zase si člověk musí víc hlídat psa, jestli mu někdo něco nedělá, je to náročnější na psychickou a fyzickou aktivitu.

10, Měl Váš canisterapeutický pes někdy potíže při spolupráci s některým z klientů? (přirozený respekt, cítil z člověka něco, co mu bylo nepříjemné atd.)

Zatím jsem neměla možnost to u klientů pozorovat. Ale vím, že nemusí kuřáky čerstvě po tom, co dokouří.

Rozhovory s klienty canisterapie:

Canisterapeutický klient č. 1

1, Co byste chtěl/a změnit při další návštěvě canisterapeuta a psa? (V chování psa, v pokynech či chování canisterapeuta, prostředí, pomůcky, úkoly... atd.)

Canisterapeut byl hodný, ale občas jakože to málo vysvětloval, co mám jak udělat. Nedokázal prostě vždy všechno dobře vysvětlit no.

2, Pociťujete na sobě psychické či fyzické zlepšení po absolvování canisterapie?

Fyzické zlepšení na sobě nepocítuji, protože jsme se na ně nezaměřovali. Zaměřovali jsme se hlavně na psychické problémy, (konkrétně depresi) a v tom mi pejsek dokázal ohromně pomoci.

3, Věděl/a jste o canisterapii před prvním příchodem canisterapeuta? Jak jste se o ní dozvěděl/a?

O canisterapii jsem věděl už dlouho z pátrání po internetu, ale dlouho jsem této pomoci nevěřil.

4, S jakými plemeny psů jste se setkal/a. Jaké psí plemeno preferujete a proč?

Zatím jsem se setkal jenom s labradore, protože s canisterapií začínám. Preferuji spíše větší plemena s delší srstí.

5, Dokázal/a byste po nějaké dlouhodobější spolupráci přejít k jinému canisterapeutovi či psu?

Zatím si zvykám na svého prvního canisterapeutického psa, kterého bych už teď rozhodně neměnil. S canisterapeutem si rozumíme, ale nedělalo by mi problém ho vyměnit.

6, Byl/a někdy canisterapeut/ka, který/á Vám prostě nesedl/a nebo i pes, se kterým jste se canisterapii bál/a dělat, nebo Vám to bylo nepříjemné?

Doufám, že se s ničím takovým nesetkám.

Canisterapeutický klient č. 2

1, Co byste chtěl/a změnit při další návštěvě canisterapeuta a psa? (V chování psa, v pokynech či chování canisterapeuta, prostředí, pomůcky, úkoly... atd.)

Jeden z canisterapeutů byl na svého psa dost přísný, což se mi nelíbilo, protože pes poslouchal bez problémů. Líbilo se mi, že jsme byli s canisterapeutem na zahradě.

2, Pocít'ujete na sobě psychické či fyzické zlepšení po absolvování canisterapie?

S chlupatým pomocníkem jsme zkoušeli vyčesávání srsti, házení míčků a cítím, že mé ruce nejsou tak ztuhlé a mám v nich větší sílu. Při příchodu do dveří mi „chlupáč“ vždycky zlepší náladu.

3, Věděl/a jste o canisterapii před prvním příchodem canisterapeuta? Jak jste se o ní dozvěděl/a?

O canisterapii jsem se dozvěděl před rokem. Dostali jsme od vedení nabídku, kdo by tady chtěl canisterapii a přitom nám řekli, co to vlastně je.

4, S jakými plemeny psů jste se setkal/a. Jaké psí plemeno preferujete a proč?

Bylo u nás už hodně pejsků třeba pudl, border kolie, německý ovčák, labrador. Žádné vysloveně oblíbené plemeno nemám, protože každý pes je pomocník.

5, Dokázal/a byste po nějaké dlouhodobější spolupráci přejít k jinému canisterapeutovi či psu?

Bohužel u nás v „důchodáku“ nemáme moc na výběr, jelikož vedení nechce shánět někoho nového nebo dalšího. Ale i tak jsme rádi za to, co máme.

6, Byl/a někdy canisterapeut/ka, který/á Vám prostě nesedl/a nebo i pes, se kterým jste se canisterapii bál/a dělat, nebo Vám to bylo nepříjemné?

Pan canisterapeut, co sem chodí s labradorem je dost přísný a úplně si s ním nerozumím. Za to když přijdou holky, s těma je sranda a nechci, aby odešly.

Canisterapeutický klient č. 3

1, Co byste chtěl/a změnit při další návštěvě canisterapeuta a psa? (V chování psa, v pokynech či chování canisterapeuta, prostředí, pomůcky, úkoly... atd.)

Léčím se canisterapií už pátým rokem a minulý týden za mnou přišel nový canisterapeut, který bohužel nebyl z mého pohledu dostatečně proškolen. Přišel mi dost stydlivý a zbrklý a se psem ne úplně sehraný. Bylo by fajn, kdyby měl jako oporu další dvojici.

2, Pociťujete na sobě psychické či fyzické zlepšení po absolvování canisterapie?

Jak vidíš, chodím o berli. Před skoro sedmi lety jsem měla autonehodu, při které se mi nenávratně deformovala pravá noha. Dlouho jsem ležela a nemohla nic dělat a tak i svaly začali ochabovat. Po neúspěšných fyzioterapiích, na které jsem poctivě docházela přes rok, mě pak kamarádka přivedla na myšlenku canisterapie a tak jsem to vyzkoušela. Procvičujeme hlavně hrubou motoriku a postupně se mi moje síla navrácí. Berle se sice nikdy nezbavím, ale chodí se mi lépe. Procvičovat ruku, o kterou se neustále opírám, je taky přínosné a canisterapeuti se kterými spolupracuji, mi vždy dodávají plno odvahy a naděje.

3, Věděl/a jste o canisterapii před prvním příchodem canisterapeuta? Jak jste se o ní dozvěděl/a?

Jak jsem říkala, o ničem takovém jsem do té nehody nevěděla. Až po nehodě a plno zklamání na fyzioterapiích mi o canisterapii řekla kamarádka.

4, S jakými plemeny psů jste se setkal/a. Jaké psí plemeno preferujete a proč?

Za celou dobu jsem vystřídala hodně plemen, třeba zlatého retrívra, knírače, jack russel teriér, německého ovčáka, malého voříška, bígla, labradora. Preferuju asi ovčáka, protože je ideální k mojí výšce.

5, Dokázal/a byste po nějaké dlouhodobější spolupráci přejít k jinému canisterapeutovi či psu?

Jeden z canisterapeutů má více psů, aby si mohli dostatečně odpočinout, protože chodí za více klienty v jeden den. Takže střídat psy mi nevadí, je to příjemná změna. Občas jde i o překvapení, když se nedomluvíme předem, s kým příště přijde. A canisterapeuty, teda převážně canisterapeutky, mám moc ráda. Nikoho z nich bych se nerada vzdávala, ale nebráním se vyzkoušet i někoho nového.

6, Byl/a někdy canisterapeut/ka, který/á Vám prostě nesedl/a nebo i pes, se kterým jste se canisterapii bál/a dělat, nebo Vám to bylo nepříjemné?

Psy miluju všechny, takže s těma nikdy problém nebyl. A ne že by mi nesedl, ale ten jeden canisterapeut byl pro mě málo proškolený, takže mi nemohl moc pomoci, ale je to hodný „chlapek“ a až se víc zaučí tak bude určitě super canisterapeut.

Canisterapeutický klient č. 4

1, Co byste chtěl/a změnit při další návštěvě canisterapeuta a psa? (V chování psa, v pokynech či chování canisterapeuta, prostředí, pomůcky, úkoly... atd.)

Při další návštěvě bych rád změnil délku trvání, mám sice stálého canisterapeuta už 4 roky, ale přijde mi, že je to každou schůzkou kratší. Začínáme se zaměřovat na jemnou motoriku. Po pádu ze schodů jsem přišel o cit v prstech obou rukách.

2, Pociťujete na sobě psychické či fyzické zlepšení po absolvování canisterapie?

Ještě před pádem jsme hodně pracovali na psychické stránce. Byl jsem na dně z rodinných důvodů a společně jsme se z toho dostali. Po fyzické stránce je asi brzo na to říct jaké to bude, ale baví mě to.

3, Věděl/a jste o canisterapii před prvním příchodem canisterapeuta? Jak jste se o ní dozvěděl/a?

Mám rád alternativní léčby, takže tohle jsem musel vyzkoušet a neprohloupil jsem. Jelikož mě můj doktor dobře zná, jaký jsem, nabídl mi i tuhle variantu a tak jsem se o tom dozvěděl.

4, S jakými plemeny psů jste se setkal/a. Jaké psí plemeno preferujete a proč?

Setkal jsem se jen s foxteriérem, ohařem a teď mě bude léčit husky. Každé plemeno má své výhody. Foxteriér i ohař byli hodně hraví a blázniví, takže na psychické problémy je to podle mě ideální. Tenhle konkrétní husky je klidný pejsek s fantastickou srstí, takže to snad bude dobré. Zatím je mým favoritem husky, protože je prostě krásný a neuvěřitelně kamarádský.

5, Dokázal/a byste po nějaké dlouhodobější spolupráci přejít k jinému canisterapeutovi či psu?

Jelikož mám stejného canisterapeuta už takovou dobu, k jinému bych nešel. A že mění pejsky, mi nevadí, protože ví, co dělá a na co se který hodí.

6, Byl/a někdy canisterapeut/ka, který/á Vám prostě nesedl/a nebo i pes, se kterým jste se canisterapii bál/a dělat, nebo Vám to bylo nepříjemné?

Ano když jsem začínal s ohařem a psychickými problémy, byl na mě hrozně hrr a moc jsem nechápal, jak mi to má pomoci. Asi při třetí schůzce jsme konečně našli stejnou notu a bylo to dobré.

Canisterapeutický klient č. 5

1, Co byste chtěl/a změnit při další návštěvě canisterapeuta a psa? (V chování psa, v pokynech či chování canisterapeuta, prostředí, pomůcky, úkoly... atd.)

Canisterapeut mi přišel velmi zkušený, ale pes bude asi nováček, takže si na sebe teprve zvykají. I tak byla canisterapie přínosná a těším se na další návštěvu.

2, Pociťujete na sobě psychické či fyzické zlepšení po absolvování canisterapie?

Ať už má člověk psychický nebo fyzický problém, věřím, že canisterapie je tou správnou cestou. Při hře se zapojí mozek i tělo, takže posilujete a zároveň si čistíte hlavu.

3, Věděl/a jste o canisterapii před prvním příchodem canisterapeuta? Jak jste se o ní dozvěděl/a?

O canisterapii jsem věděla jen z doslechu, ale nikdy jsem to více nezkoumala.

4, S jakými plemeny psů jste se setkal/a? Jaké psí plemeno preferujete a proč?

Setkala jsem se s bílým ovčákem (poznámka autorky: plemeno bílý švýcarský ovčák) a teď s labradorem. Labrador mi přijde lepší. Je mu vidět v očích, že chce pomáhat s čímkoliv.

5, Dokázal/a byste po nějaké dlouhodobější spolupráci přejít k jinému canisterapeutovi či psu?

Zažila jsem změnu jen jednou a nevadila mi, protože oba canisterapeuti byli „profíci“. Ten labrador je sice ještě nevycválaný, ale věřím, že brzy bude skvělý.

6, Byl/a někdy canisterapeut/ka, který/á Vám prostě nesedl/a nebo i pes, se kterým jste se canisterapii bál/a dělat, nebo Vám to bylo nepříjemné?

Canisterapie byla vždycky příjemná, kamarádská a profesionální. Jen ty začátky byly horší, ale to je asi u všeho.

Rozhovory s hipoterapeuty:

Jména spolků a organizací, kde hipoterapeuté pracují, či pracovali, nejsou záměrně uváděny na přání většiny respondentů.

Hipoterapeut č. 1

1, Jak dlouho se věnujete hipoterapii? Jak jste začínal/a a jaký je Váš cíl? (profesionální, amatérský, dobrovolný, výdělečná činnost, při zaměstnání atd.)

Hipoterapii se věnuju 8 let. Začátky byly těžké, protože jsem nemohl sehnat vhodné hříbě na hipoterapii. I když hipoterapii dělám 8 let, stále se snažím zlepšovat a dosahovat co nejlepších výsledků.

2, Jaké je plemeno Vašeho hipoterapeutického koně? Proč zrovna tato volba?

K hipoterapii jsem si nakonec našel slezského norika, jelikož je hodně pracovitý a má klidnou povahu.

3, Kde jste skládal/a hipoterapeutickou zkoušku (specializační zkoušku pro koně)? Kolik bylo koni let?

U nás na statku máme jeden velký volný výběh, kde bylo místo pro zkoušku pod vedení ČHS ideální. Koni bylo necelých 6 let.

4, S jakou skupinou klientů pracujete radši? Proč? (snazší, zábavnější, pestřejší apod.)

Původně jsem zamýšlel práci s malými dětmi pro jejich přímou a nadšení, ale široký hřbet mého norika Olího to úplně neumožňuje. Takže jsem volil skupinu fyzicky postižených dospělých a asi jsem udělal dobře, pracuje se s nimi skvěle i s jejich doprovodem je dobrá domluva.

5, V jakých institucích poskytujete hipoterapii? S jakými skupinami klientů (děti, senioři, mentálně či fyzicky handicapovaní atd.) pracujete při hipoterapii?

Jak jsem ti řekl před chvílí, dělám s dospělými fyzicky postiženými. Všichni dojíždějí k nám na statek, kde máme na hipoterapii klid a prostor. Při práci s jedním klientem se mu plně věnuji a ostatní si můžou zkrátit chvíli u ostatních zvířátek na statku třeba u koz, ovcí a králíků.

6, Setkal/a jste se někdy s problémovou situací? (úplné odmítnutí, nepříjemné pohledy, nezájem o hipoterapii atd.) Jak jste tyto situace řešil/a?

Na začátku jsem se setkal s nepříjemnými pohledy, protože jsem byl absolutní začátečník, ale od té doby žádný problém.

7, Pokud znáte některého z klientů déle, který za Vámi dochází častěji (či Vy chodíte za ním častěji) a po delší dobu, vidíte na něm pokroky?

Jeden z mých prvních klientů na začátku sám ani nevylezl na koně, ale teď po téměř dvou letech vyleze na koně sám bez větších problémů.

8, Poskytujete hipoterapii samostatně nebo spolupracujete s dalším hipoterapeutickým týmem či týmy? Co Vám vyhovuje více a proč?

Jednou za čas se domluví s kamarádem, který se také věnuje hipoterapii. Má svého koně, se kterým má zkoušky. A spolu s ním i jeho koněm děláme akce pro více lidí. S kamarádem se mi spolupracuje dobře, ale když jsem sám, tak se mi s lidmi pracuje líp.

9, Jaké výhody a nevýhody spatřujete v hipoterapeutické práci s jedním klientem a jaké se skupinou klientů?

Často mi chodí na statek velká skupina osmi lidí, ale vždy se věnuju jednomu po druhém. Výhoda je, že na každého mám dostatek času, ale zároveň ostatní musí čekat jinde.

10, Měl Váš hipoterapeutický kůň někdy potíže při spolupráci s některým z klientů? (přirozený respekt, cítil z člověka něco, co mu bylo nepříjemné atd.)

Než si Olí zvykl na přítomnost více lidí, kteří jsou hlučnější a dělají občas rychlejší pohyby, tak se bál a uskakoval.

Hipoterapeut č. 2

1, Jak dlouho se věnujete hipoterapii? Jak jste začínal/a a jaký je Váš cíl? (profesionální, amatérský, dobrovolný, výdělečná činnost, při zaměstnání atd.)

Už to bude 20 let. S hipoterapií jsem začala před dvaceti lety, jako úplný neznalec. Hipoterapie mě zaujala a tak jsem šla do jednoho spolku na praxi a místní vedoucí si mě vzala na starost a zůstala jsem tam dodnes. Cílem? Ráda bych to naučila co nejvíce lidí, nic jiného mě nenapadá.

2, Jaké je plemeno Vašeho hipoterapeutického koně? Proč zrovna tato volba?

Ve spolku máme hned několik plemen. Například anglického plnokrevníka, haflinga, českomoravského belgického koně a hucula. Nejlíp se mi ale dělá s haflingem Bětkou. I když je občas tvrdohlavá jak hucul, tak má skvělou povahu k dětem, se kterými ráda spolupracují.

3, Kde jste skládal/a hipoterapeutickou zkoušku (specializační zkoušku pro koně)? Kolik bylo koni let?

Zkoušky jsem dělala u nás ve spolku pod záštitou ČHS. Koně jsem měla půjčeného, bylo mu 11 let čili ke zkoušce ideální klid'as. Teď se ale připravuju s jedním mlad'ochem, kterému bude brzo pět. Trénuju s ním od hříběte.

4, S jakou skupinou klientů pracujete radši? Proč? (snazší, zábavnější, pestřejší apod.)

Nejradši s malými dětmi kolem čtyř až osmi let. Těší mě jejich nadšení, odhodlání a ta bezstarostnost. Občas je to s nimi těžší, neposlouchají nebo jsou rozjívenější, ale těch leších dnů je rozhodně víc.

5, V jakých institucích poskytujete hipoterapii? S jakými skupinami klientů (děti, senioři, mentálně či fyzicky handicapovaní atd.) pracujete při hipoterapii?

Od začátku jsem pouze v tomto našem spolku, ale byla jsem sbírat inspiraci i na jiných statcích, kde se věnují hipoterapii.

6, Setkal/a jste se někdy s problémovou situací? (úplné odmítnutí, nepříjemné pohledy, nezájmem o hipoterapii atd.) Jak jste tyto situace řešil/a?

Ani ne tak nezájem jako přesprlíš energie. Děti s až moc velkým zápalem pro péči nebo jízdu na koni přesto že jde o terapii, jsou nejen problémem, ale také velkou výzvou. Na začátku jsem nebyla schopna tyto situace řešit, ale teď už jsem pár fíglů okoukala.

7, Pokud znáte některého z klientů déle, který za Vámi dochází častěji (či Vy chodíte za ním častěji) a po delší dobu, vidíte na něm pokroky?

U dětí s ADHD vidím po asi čtyřech letech opravdu velké zklidnění a soustředění se. Zás u dětí, které se hodně stranili kolektivu, vidím větší odhodlání zapojovat se do činností i do přátelství s dětmi v kolektivu.

8, Poskytujete hipoterapii samostatně nebo spolupracujete s dalším hipoterapeutickým týmem či týmy? Co Vám vyhovuje více a proč?

Protože jsme spolek a je tu víc lidí i víc koní, tak se dělá spíše ve skupině. A mě to vyhovuje více, protože je možnost zapojit víc dětí najednou a nenudí se někde mimo. Samostatně dělám já nebo kolegyně jen když přijde klient na individuál.

9, Jaké výhody a nevýhody spatřujete v hipoterapeutické práci s jedním klientem a jaké se skupinou klientů?

Individuál je těžší na vymýšlení terapeutické hodiny, která by měla opravdu přínos pro toho jednoho konkrétního klienta. Při skupinovce je zas ale těžší ohlídat u všech opravdu správný sed nebo polohu klienta. Každý má své pro i proti, ale asi neumím říct co je lepší.

10, Měl Váš hipoterapeutický kuň někdy potíže při spolupráci s některým z klientů? (přirozený respekt, cítil z člověka něco, co mu bylo nepříjemné atd.)

Vzpomínám si akorát na jeden incident. Jeden klučina měl pocit, že může dělat cokoli a byl tak rozjívený, že i velmi klidný belgik Lenny se bál a ustupoval. Rodiče už pak kluka nepřivedli, takže nevím, jestli chodí jinam, ale k nám už ne.

Hipoterapeut č. 3

1, Jak dlouho se věnujete hipoterapii? Jak jste začínal/a a jaký je Váš cíl? (profesionální, amatérský, dobrovolný, výdělečná činnost, při zaměstnání atd.)

Asi 12 let. Začínala jsem nadvakrát, protože jednou jsem měla nemocného koně – špatný rytmus chodu, proto nebyl vhodný na hipoterapii. Takže mi zůstal jen jako mazlíček a hledala jsem dál, až jsem našla Bertíka.

2, Jaké je plemeno Vašeho hipoterapeutického koně? Proč zrovna tato volba?

První byl quarter horse Menny. Na zkoušce neprošel přes zkoušku správného rytmu chodu. Při tréninku jsem si toho všimla, ale doufala jsem, že to bude v toleranci. Po delším hledání, jsem pak na jednom statku našla Bertíka, kterému se na první pohled dostatečně nevěnovali. Vzala jsem ho k nám a až na tréninku jsem si uvědomila, že by na hipoterapii byl super, protože takhle se mu bude věnovat pořád někdo. Bertík má v sobě určitě kus anglika i araba. (poznámka autorky – respondentka tím myslí geny anglického plnokrevníka a arabského plnokrevníka)

3, Kde jste skládal/a hipoterapeutickou zkoušku (specializační zkoušku pro koně)? Kolik bylo koni let?

Mennymu bylo tehdy jen pět a půl roku a Bertíkovi bylo při zkoušce nějakých 11 až 12 let. Když jsem si ho z toho statku brala, veterinář mi říkal, že mu může být tak kolem pěti nebo šesti, ale ani podle zubů to nedokázal říct přesně. Zkoušky jsem dělala u kama-

rádky na jízdárně, protože tam docházím s Mennym i Bertíkem na tréninky denně a tak to tam znají. Komise od Českého hiporehabilitačního spolku byla moc příjemná a říkali, že jsou rádi, že jsem našla koně, který má ten správný chod i odhodlání.

4, S jakou skupinou klientů pracujete radši? Proč? (snazší, zábavnější, pestřejší apod.)

Nejradši asi s dětmi, protože ty tu mám asi taky nejčastěji. Handicap u dětí je pro mě výzvou hlavně v tom, že oni ke koním moc chtějí, ale ne kvůli rehabilitaci, ale prostě se přitulit ke koni, čichnout si k němu. Je to úplně jiná energie než když sem přijdou za terapiemi dospělí třeba s psychickými neduhy.

5, V jakých institucích poskytujete hipoterapii? S jakými skupinami klientů (děti, senioři, mentálně či fyzicky handicapovaní atd.) pracujete při hipoterapii?

Tak všichni klienti dojíždějí sem ke mně nebo maximálně k té kamarádce. Ta bydlí hned tady vedle, asi „kilák“. A skupiny, asi všechny možný. Jezdí sem hlavně děti, ale občas sem zavítají i senioři, nebo lidé s nějakým handicapem, je to různý.

6, Setkal/a jste se někdy s problémovou situací? (úplné odmítnutí, nepříjemné pohledy, nezájem o hipoterapii atd.) Jak jste tyto situace řešil/a?

To naštěstí ještě nikdy a snad to tak i zůstane. (smích)

7, Pokud znáte některého z klientů déle, který za Vámi dochází častěji (či Vy chodíte za ním častěji) a po delší dobu, vidíte na něm pokroky?

Ani moc ne. Moje farma není tolik známá a střídá se mi tu hodně různých klientů. Často se stane, že se tu objeví lidé s dětmi na dovolené někde poblíž a tak se staví. Snad jen jedna holka, která mi sem chodila o prázdniny vždy pomáhat. Měla velký problém si na základní škole najít kamarády a pak na začátku střední si zvyknout na nový režim. Ale asi po skoro třech letech začala být optimističtější a komunikativnější. Akorát vím, že teď už žije v Praze a se svým přítelem i psem.

8, Poskytujete hipoterapii samostatně nebo spolupracujete s dalším hipoterapeutickým týmem či týmy? Co Vám vyhovuje více a proč?

Ne ne, jsem tu jen já, Bertík a Menny. Kamarádka odvedle se sice občas přijde kouknout na nějakou hodinu a říká, že by to zkusila, ale ani ke zkouškám se ještě nezačala učit. Pracovat sama mi ale nevadí, vím, že se na sebe mohu spolehnout.

9, Jaké výhody a nevýhody spatřujete v hipoterapeutické práci s jedním klientem a jaké se skupinou klientů?

Ve skupině nedokážu vše dobře ohlídat a tak pracuji vždy pouze s jedním maximálně dvěma klienty najednou. Skupina třeba nevádí při čištění koně, tam si je ohlídam dobře, ale při jízdě je skupina nad dva lidi hotové peklo.

10, Měl Váš hipoterapeutický kůň někdy potíže při spolupráci s některým z klientů? (přirozený respekt, cítil z člověka něco, co mu bylo nepříjemné atd.)

Asi ne, nebo si teď nevzpomínám, ale spíš asi ne.

Hipoterapeut č. 4

1, Jak dlouho se věnujete hipoterapii? Jak jste začínal/a a jaký je Váš cíl? (profesionální, amatérský, dobrovolný, výdělečná činnost, při zaměstnání atd.)

Jak se to vezme, dá se říct, že teprve začínám. Zatím se tomu věnuji půl roku. Mým cílem je časem mít svého koně na hipoterapii.

2, Jaké je plemeno Vašeho hipoterapeutického koně? Proč zrovna tato volba?

Teď se učím hipoterapii na velšským pony typu B. Je malý, takže pro mě i snadněji ovladatelný ze země. Časem bych ale chtěla většího koně. Moc se mi líbí american paint horse typu tobiano v černobílé barvě. To je asi můj největší sen z dětství.

3, Kde jste skládal/a hipoterapeutickou zkoušku (specializační zkoušku pro koně)? Kolik bylo koni let?

Tady v jezdeckém klubu, kam docházím od dětství. Hipoterapie se tu začala provozovat nedávno, asi před třemi lety. Zkoušky jsem dělala s velš pony kobčou Leilou. Bylo jí 6 let.

4, S jakou skupinou klientů pracujete radši? Proč? (snazší, zábavnější, pestřejší apod.)

Zatím jsem neměla tu možnost, vyzkoušet více různých klientů, ale moc mě to nebaví s postiženými, protože s nimi neumím dobře pracovat. Více mi vyhovuje práce s autisty, protože s nimi dokážu velmi dobře navázat kontakt skrz koně.

5, V jakých institucích poskytujete hipoterapii? S jakými skupinami klientů (děti, senioři, mentálně či fyzicky handicapovaní atd.) pracujete při hipoterapii?

Pouze tady v jezdeckém klubu a jak jsem řekla před chvílí, dochází sem hodně dětí, nebo postižených lidí, ale já nejčastěji dělám s autisty, nebo jsem jako dozor při čištění koní.

6, Setkal/a jste se někdy s problémovou situací? (úplné odmítnutí, nepříjemné pohledy, nezájmem o hipoterapii atd.) Jak jste tyto situace řešil/a?

Dělám to teprve půl roku, zatím se mi díky Bohu nic nepříjemného nepříhodilo.

7, Pokud znáte některého z klientů déle, který za Vámi dochází častěji (či Vy chodíte za ním častěji) a po delší dobu, vidíte na něm pokroky?

Po půl roce neznám nikoho z klientů ještě tak dobře, abych řekla nějaké zlepšení.

8, Poskytujete hipoterapii samostatně nebo spolupracujete s dalším hipoterapeutickým týmem či týmy? Co Vám vyhovuje více a proč?

Zatím mám u sebe vždy dohled a občas mi poradí, co by bylo lepší udělat. To mi zatím rozhodně vyhovuje víc, ještě se necítím na to dělat sama.

9, Jaké výhody a nevýhody spatřujete v hipoterapeutické práci s jedním klientem a jaké se skupinou klientů?

Skupinovky jsou pro mě hodně náročné a hektické, ale přesto mě baví víc.

10, Měl Váš hipoterapeutický kůň někdy potíže při spolupráci s některým z klientů? (přirozený respekt, cítil z člověka něco, co mu bylo nepříjemné atd.)

Zatím jsme na tom s Leilou stejně a neměly jsme ani jedna žádný problém.

Hipoterapeut č. 5

1, Jak dlouho se věnujete hipoterapii? Jak jste začínal/a a jaký je Váš cíl? (profesionální, amatérský, dobrovolný, výdělečná činnost, při zaměstnání atd.)

Mým cílem je samozřejmě uzdravit, co nejvíce klientů. S tím jsem také začínala. Hledala jsem pomoc při rehabilitaci a našla jsem hipoterapii a nadchlo mě to natolik, že jsem si udělala kurz a založila jsem si vlastní činnost. To už bude něco přes dvacet let, co jsem s tím vším začala.

2, Jaké je plemeno Vašeho hipoterapeutického koně? Proč zrovna tato volba?

Můj první byl anglický plnokrevník Lukascce, kterého jsem podědila. K němu jsem si po pár letech pořídila ještě arabského plnokrevníka Sebastiana, kterému tady všichni říkají Bastík. To je takový hodný flegmatik a tak jsem si k němu chtěla pořídít ještě trochu temperamentnější plemeno. Po dlouhém rozhodování a hledání všech důležitých informací jsem si vybrala plemeno Starokladrubský kůň. Pro jeho vznešenost, významnost a jedinečnost vzhledu. Proto také dostal jméno Safír.

3, Kde jste skládal/a hipoterapeutickou zkoušku (specializační zkoušku pro koně)? Kolik bylo koni let?

Se všemi třemi koňmi jsem ji skládala támhle na louce. Výhodou bylo, že na koně, který skládal zkoušku, mohli ostatní koukat z ohrady a opačně. Nikdy neměl ani jeden strach, že jsou od ostatních daleko. Lukasccevi bylo devět let, Bastíkovi myslím tak šest let a Safírovi pět let, protože už jsem u něho přesně věděla, co dělám.

4, S jakou skupinou klientů pracujete radši? Proč? (snazší, zábavnější, pestřejší apod.)

Nejlépe se mi pracuje u Bastíka s duševně nemocnými, protože přes tak klidného, někdy až pomalého, koně se s těmito lidmi skvěle navazuje kontakt. S Lukascem jsem nejraději pracovala s dětmi a to přenesl asi i na Safíra. Se Safírem ale kromě dětí, pracujeme i s lidmi po těžších úrazech.

5, V jakých institucích poskytujete hipoterapii? S jakými skupinami klientů (děti, senioři, mentálně či fyzicky handicapovaní atd.) pracujete při hipoterapii?

Jen tady u mě. Výjimečně když si nás přizve kamarádka z jednoho spolku k těžším případům, tak převážím Bastíka nebo Safíra. A skupiny, tak to jsem asi řekla nějak v té předchozí odpovědi.

6, Setkal/a jste se někdy s problémovou situací? (úplné odmítnutí, nepříjemné pohledy, nezájem o hipoterapii atd.) Jak jste tyto situace řešil/a?

Úplné odmítnutí ne, ale u jednoho pána jsem se setkala s takovou rezervovaností. Zkoušeli jsme to postupně. Nejdřív jsem si s ním povídala v ohradě, kde se pásli koně. Potom jsme zkusili si povídat při hlazení jednoho z koní, potom i při čištění, dokonce si pak pán chtěl zkusit koně vodit, no až nakonec se pán nebál a odhodlal se na koně i sednout, protože věřil jak mě tak i Safírovi.

7, Pokud znáte některého z klientů déle, který za Vámi dochází častěji (či Vy chodíte za ním častěji) a po delší dobu, vidíte na něm pokroky?

Tak skvělým příkladem byl zmíněný pán. Po několika měsících, kdy docházel jednou až dvakrát týdně, bylo vidět zlepšení v důvěře, ale i v komunikaci s ostatními lidmi. Například říkal, že se teď dokáže mnohem lépe přidat k rozhovoru několika kolegů, kteří o komunikaci s ním stojí už dlouho.

8, Poskytujete hipoterapii samostatně nebo spolupracujete s dalším hipoterapeutickým týmem či týmy? Co Vám vyhovuje více a proč?

Převážně sama, ale jak jsem říkala, někdy si mě kamarádka přizve a spolupracujeme spolu. Když dělám s ní je to pro mě příjemné zpestření dne i zkušeností, ale asi raději dělám sama, tam kde to znám a s těma co znám.

9, Jaké výhody a nevýhody spatřujete v hipoterapeutické práci s jedním klientem a jaké se skupinou klientů?

Pro mě jsou každopádně lepší individuály, protože se tomu klientu můžu věnovat fakt na plno, nemusím hlídat zbytek skupiny a můžu vymýšlet terapeutické plány přímo

pro toho konkrétního klienta. U skupinové terapie se to vymýšlí o dost hůř a přijde mi, že i ta léčba nemá takovou intenzitu.

10, Měl Váš hipoterapeutický kůň někdy potíže při spolupráci s některým z klientů? (přirozený respekt, cítil z člověka něco, co mu bylo nepříjemné atd.)

Ne, ani u jednoho z těch tří uličníků se mi to nestalo. Hipoterapeutický kůň by to měl mít podle mě v povaze, že se nebojí ničeho a nikoho.

Rozhovory s klienty hipoterapie:

Klient hipoterapie č. 1

1, Co byste chtěl/a změnit při další návštěvě hipoterapeuta a koně? (V chování koně, v pokynech či chování hipoterapeuta, prostředí, pomůcky, úkoly atd.)

Přišlo mi, že na dva hipoterapeuty a jednoho pomocníka je šest fyzicky postižených dětí moc. Tyto děti vyžadují neustálý dozor, proto je nelze nechat samotné čekat na prostřídání.

2, Pocit'ujete na sobě psychické či fyzické zlepšení po absolvování hipoterapie?

Zlepšení se snažím pozorovat po každé návštěvě hipoterapie. U některých je vidět malý fyzický pokrok a u některých je alespoň vidět radost z toho pobytu u koní.

3, Věděl/a jste o hipoterapii před prvním příchodem hipoterapeuta? Jak jste se o ní dozvěděl/a?

Samozřejmě vím o hipoterapii už dlouho, ale trvalo dlouho, než se mi povedlo u nás v zařízení u vedení prosadit.

4, S jakými plemeny koní jste se setkal/a? Jaké plemeno koně preferujete a proč?

V jezdeckém klubu kam s dětmi docházíme, mají hucula, haflinga a dva malé velšské pony. Pro asistovaný sed jsou rozhodně lepší větší a mohutnější koně, ale děti si raději hladí poníky.

5, Dokázal/a byste po nějaké dlouhodobější spolupráci přejít k jinému hipoterapeutovi či koni?

Do klubu docházíme už dlouho, takže měnit určitě nebudeme.

6, Byl/a někdy hipoterapeut/ka, který/á Vám prostě nesedl/a nebo i kůň, se kterým jste se hipoterapii bál/a dělat, nebo Vám to bylo nepříjemné?

Občas mi přijde hlavní hipoterapeutka velmi přísná.

Klient hipoterapie č. 2

1, Co byste chtěl/a změnit při další návštěvě hipoterapeuta a koně? (V chování koně, v pokynech či chování hipoterapeuta, prostředí, pomůcky, úkoly atd.)

Koně bych příště volila asi trochu menšího, ale chápu, že rozhodnutí není na mě.

2, Pociťujete na sobě psychické či fyzické zlepšení po absolvování hipoterapie?

Na hipoterapii docházím kvůli rozhybání se po dlouhodobé hospitalizaci, ale cítím, že i můj strach z koní je menší.

3, Věděl/a jste o hipoterapii před prvním příchodem hipoterapeuta? Jak jste se o ní dozvěděl/a?

O hipoterapii jsem nevěděla, dozvěděla jsem se o ní až při léčení v nemocnici. Jeden lékař mi dal kontakt na jeden spolek.

4, S jakými plemeny koní jste se setkal/a? Jaké plemeno koně preferujete a proč?

Na poprvé jsme zkusili anglického plnokrevníka, ale ten byl moc vysoký. Pak jsme zkusili norika, ten ale nevyhovoval širokým hřbetem. Nakonec jsme dospěli ke quarter horse. Ten mi zatím vyhovuje výškou, vzhledem i povahou.

5, Dokázal/a byste po nějaké dlouhodobější spolupráci přejít k jinému hipoterapeutovi či koni?

Zatím střídám koně, ale i hipoterapeuta mám stejného. A až najdu správného koně, tak nebudu měnit už ani koně.

6, Byl/a někdy hipoterapeut/ka, který/á Vám prostě nesedl/a nebo i kůň, se kterým jste se hipoterapii bál/a dělat, nebo Vám to bylo nepříjemné?

Hipoterapeut mi vyhovuje už od začátku, ale prvních dvou koní jsem se hodně bála.

Klient hipoterapie č. 3

1, Co byste chtěl/a změnit při další návštěvě hipoterapeuta a koně? (V chování koně, v pokynech či chování hipoterapeuta, prostředí, pomůcky, úkoly atd.)

Na hipoterapii chodím rád, je tam tým dobře seštrukturovaných lidí a skvěle vycvičených koní.

2, Pociťujete na sobě psychické či fyzické zlepšení po absolvování hipoterapie?

Jelikož tam chodím chvíli, tak mě spíš všechno bolí, ale hipoterapeut mě uklidňoval, že je to normální a časem se to bude lepší.

3, Věděl/a jste o hipoterapii před prvním příchodem hipoterapeuta? Jak jste se o ní dozvěděl/a?

Dozvěděl jsem se o ní nedávno od kamarádky, která říkala, že by to mému stavu mohlo pomoci.

4, S jakými plemeny koní jste se setkal/a? Jaké plemeno koně preferujete a proč?

Vím že tam mají anglického plnokrevníka, ale toho jsem zatím nevyzkoušel. Posadili mě zatím jen na českého teplokrevníka a arabského plnokrevníka. Nepreferuju asi žádného, ale toho anglického plnokrevníka bych chtěl vyzkoušet.

5, Dokázal/a byste po nějaké dlouhodobější spolupráci přejít k jinému hipoterapeutovi či koni?

Ne, hipoterapeuta ani tým určitě ne. Se „čtyřnohýma klukama“ jsme si ale sedli moc dobře.

6, Byl/a někdy hipoterapeut/ka, který/á Vám prostě nesedl/a nebo i kůň, se kterým jste se hipoterapii bál/a dělat, nebo Vám to bylo nepříjemné?

Ne, tak to se mi zatím ještě nestalo. Naštěstí.

Klient hipoterapie č. 4

1, Co byste chtěl/a změnit při další návštěvě hipoterapeuta a koně? (V chování koně, v pokynech či chování hipoterapeuta, prostředí, pomůcky, úkoly atd.)

Při další návštěvě, bych docela ocenila větší komunikativnost od hipoterapeuta i zbytku týmu.

2, Pociťujete na sobě psychické či fyzické zlepšení po absolvování hipoterapie?

Za tu dobu co sem chodím, už se cítím o dost lépe a dokonce mi psychiatr snížil dávku léků.

3, Věděl/a jste o hipoterapii před prvním příchodem hipoterapeuta? Jak jste se o ní dozvěděl/a?

Můj psychiatr mi hipoterapii doporučil jako doprovodnou léčbu mé deprese. Do té doby jsem o ní nevěděla.

4, S jakými plemeny koní jste se setkal/a? Jaké plemeno koně preferujete a proč?

Mým oblíbencem je českomoravský belgický kůň Fredy. Je to jediné plemeno, se kterým jsem doposud pracovala, ale vyhovuje mi. Máme spolu už hezký vztah. Vítá mě, když vidí, že přicházím.

5, Dokázal/a byste po nějaké dlouhodobější spolupráci přejít k jinému hipoterapeutovi či koni?

Ne. Spolupracujeme s Fredym už tak dlouho, že bych ho už rozhodně nevyměnila ani svého hipoterapeuta.

6, Byl/a někdy hipoterapeut/ka, který/á Vám prostě nesedl/a nebo i kůň, se kterým jste se hipoterapii bál/a dělat, nebo Vám to bylo nepříjemné?

Od začátku dělám s jedním koníkem i hipoterapeutem a ani s jedním jsem nikdy problém neměla.

Klient hipoterapie č. 5

1, Co byste chtěl/a změnit při další návštěvě hipoterapeuta a koně? (V chování koně, v pokynech či chování hipoterapeuta, prostředí, pomůcky, úkoly atd.)

Při dalších návštěvách bych chtěl zkusit i další koně, které jsou k dispozici.

2, Pociťujete na sobě psychické či fyzické zlepšení po absolvování hipoterapie?

Po vážné nehodě v létě, kdy jsem z mladistvé nerozvážnosti a vyhecování od kamarádů skočil do neznámé vody, trpím chronickou bolestí zad a lehkým traumatem nejen z vody. Po ročním docházení na hipoterapii cítím velké zlepšení v zádech, a když jdeme s koňmi plavit, cítím se i ve vodě jistější.

3, Věděl/a jste o hipoterapii před prvním příchodem hipoterapeuta? Jak jste se o ní dozvěděl/a?

Do svého úrazu jsem nic podobného nehledal, ale nakonec ty kamarádi, kteří mě hecovali, mi tuto pomoc doporučili.

4, S jakými plemeny koní jste se setkal/a? Jaké plemeno koně preferujete a proč?

Tady na statku je plno koní, všechny jsou spíše amerických plemen. Nejčastěji jezdím na quarter horse klisně Luně, s tou jsem si udělal opravdu velmi silný vztah. A občas chodím na procházky do vody s paint horse valachem Woodym. Ten je klidnější než Luna a do vody mě víc vtáhne i přes moje obavy.

5, Dokázal/a byste po nějaké dlouhodobější spolupráci přejít k jinému hipoterapeutovi či koni?

Rozhodně ne. Díky mé nerozvážené nehodě jsem tady na statku získal nové přátele, jak lidské tak i koňské a hlavně jsem tu získal úplně jiný pohled na svět. Ve vztahu s Lunou i Woodym jsem si hodně uvědomil, jak o sobě tak i o lidech v mém okolí. Ačkoli si z nehody nesu celkem následky, tak právě díky této nehodě jsem taky hodně získal.

6, Byl/a někdy hipoterapeut/ka, který/á Vám prostě nesedl/a nebo i kůň, se kterým jste se hipoterapii bál/a dělat, nebo Vám to bylo nepříjemné?

S hipoterapeuty tady jsem nikdy problém neměl, akorát s Woodym jsem se na začátku bál. Úplně jsme se hned neshodli na tom jak rychle semnou může jít do vody. Woody se do vody těší vždy, ale já se na začátku bál, až jsem skoro zažíval paniku a úzkost.